

ŽELEZAR

TEDNIK – GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 21. AVGUSTA 1980

ŠTEVILKA: 33 • LETO: XXIX

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

ZAČASNA USTAVITEV IZDELAVE SUROVEGA ŽELEZA V PLAVŽU I

V sredo, 13. avgusta, se je ob 6.15 zjutraj sestal delavski svet OZD Plavž, da bi obravnaval in sklepal o nadaljnjem delu plavžev zaradi kritičnega pomanjkanja koksa. Na zalogi je namreč tako majhna količina koksa, da bi pri obratovanju obeh plavžev komaj zadostovala za teden dni. Izgledi za dobavo koksa so zelo slabi. Kokarna Baker bo sicer redno dobavljala koks, vendar slabše kvalitete in nezadostne količine, kokarna Lukovac, ki bi sicer dobavljala kvalitetni koks, pa za dobavo koksa Železarni v letošnjem letu sploh ni podpisala pogodbe. TOZD Plavž, pa tudi Železarna, ne razpolagata s tolikimi devizami, da bi kvalitetni metalurški koks lahko uvozili.

Ali delati z obema plavžema še kakšen teden potem pa v celoti ustaviti proizvodnjo surovega železa, ali pa začasno ustaviti obratovanje enega plavža in vsaj minimalno oskrbovati TOZD Je-

klarna s surovim železom, je bila tista zelo neprijetna izbira na seji delavskega sveta TOZD Plavž.

Po temeljiti razlagi stanja tako s strani vodstva TOZD kot s strani poslovnega odbora in strokovnih služb, se je delavski svet TOZD Plavž odločil za naslednje rešitve:

1. V ponedeljek, 18. avgusta 1980, se ustavi obratovanje plavža I, ki s tem dnem pride v takšno mirovanje, da bo tehnološko pripravljen začeti obratovanje v najkrajšem času.

2. Zaradi tehnoloških potreb pri ustavitvi obratovanja plavža I, zaradi vzdrževanja in zato, da bi kasneje lahko čimprej prešli na obratovanje obeh plavžev, ostanajo orientacijsko v temeljni organizaciji:

— 1. in 2. talici, operaterji merilne postaje, kavperisti, čistilci plina in neposredni vodje dela,

— delno pa tudi 3. talici, vodovni instalaterji in vozači vsipnih voz.

(Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje na 3. strani)

CILJ: OB KONCU LETA BREZ IZGUBE

Strokovni kolegij je na zadnji seji ob prisotnosti predstavnikov Slovenskih železarn, tovarišev: Uršiča, Kunca, Cetinskega in Rozmana, obravnaval oceno poslovanja v II. polletju 1980 na osnovi spremenjenih pogojev gospodarjenja, informacij o ustavitvi plavža in o nadaljnjih pripravah za izgradnjo jeklarne 2.

Spremenjeni pogoji poslovanja nam namreč v II. polletju narekujejo sprejem neke vrste rebalansa plana, saj z bistveno zmanjšano količino proizvodov za prodajo (po predvidevanjih bi tako v celotnem letu izdelali le 417.000 ton) nikakor ne moremo realizirati planiranega dohodka. Povišane cene našim proizvodom nam sicer nekaj prinašajo, vendar bodo že zdaj dvignjene in še napovedane cene surovinam in polproizvodom, ki jih uporabljamo kot vložek, večino tega »odnesle«. V oceni je seveda upoštevan tudi zmanjšan obseg proizvodov zaradi ustavitve plavža in znanih težav pri pre-

skrbi s koksom, zato v najboljšem primeru lahko polletno izgubo v Železarni kot celoti le zmanjšamo na polovico.

(Nadaljevanje na 2. strani)

PROIZVODNJA SLOVENSKEH ŽELEZARN V JULIJU

Pogoji za zagotovitev doseganja načrtovane proizvodnje so vse težji. Pri oskrbi z osnovnimi surovinami in polproizvodi niso težave samo pri dobavi iz uvoza, odpovedujejo tudi domači viri.

Letošnji izkop železove rude je v jugoslovanskih rudnikih za 343.000 ton manjši, kot je bil do polletja v lanskem letu. Količina izdelanega koksa je letos okoli 29.000 ton večja, kar je glede na novo koksno baterijo v Bakru in na povečano proizvodnjo surovega železa, ki znaša 224.000 ton več kot v prvem polletju lani, pravzaprav zelo malo. Iz teh podatkov se da sklepati, da so v jugoslovanskih železarnah porabili zaloge rude in koksa ter morali povečati tudi uvoz

(Nadaljevanje na 2. strani)

RAZVOJ GORENJSKIH OBČIN Z VIDIKA KADROV IN ZAPOSLOVANJA

Kadri — delovni ljudje — so odločilni dejavnik razvoja v samoupravnih odnosih združenega dela in temeljna sila revolucionarnega družbenega preporoda, vsebinski del proizvodnih sil. (dr. Jovo Brekić, Osnove kadrologije kot nauka o zakonitostih razvoja kadrov, Ekonomski inštitut Zagreb, 1975)

To dejstvo je bilo v naši družbi dolga leta nespoznano ali vsaj močno zapostavljeno. Obilica problemov izgradnje gospodarstva v povojnem obdobju, obstoječe agrarne rezerve in nujna prizadevanja za polno zaposlenost so nekaj desetletij zamagljevala pomen »živga dela« za celovit družbenoekonomski razvoj. S pospešenim razvojem tehnike in tehnologije v svetu, ki mu moramo slediti tudi pri nas, ob vse intenzivnejšem vključevanju v mednarodno

delitev dela, z izčrpanostjo delovnih rezerv v razvitejših področjih ter poglabljanjem neskladij, ki se pojavljajo tako na področju kadrov in zaposlovanja kot celotnega razvoja, je pomen človeka in njegove vloge v procesu dela stopil v ospredje.

Poudarilo ga je tudi uveljavljanje socialističnega samoupravljanja ter humanizacija odnosov v vseh oblikah družbenih interakcij.

(Nadaljevanje na 8. strani)

KDAJ DELAVCU PRENEHA DELOVNO RAZMERJE? (2)

V današnjem prispevku bo tekla beseda o drugih dveh skupinah temeljev za prenehanje delovnega razmerja, in sicer: kdaj delavcu lahko preneha delovno razmerje in kdaj preneha delovno razmerje po samem zakonu?

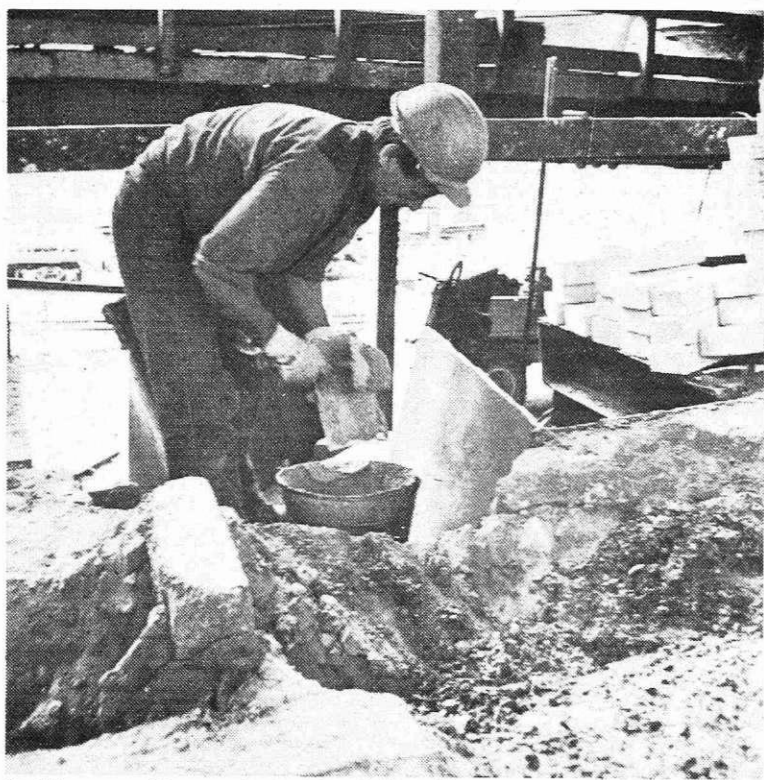
Delavcu lahko preneha delovno razmerje, če je pri sklenitvi delovnega razmerja zamolčal ali dal neresnične podatke v zvezi z delovnimi pogoji (strokovnostjo, zdravstvenim stanjem in podobno). Ti podatki pa so bistveni za opravljanje del oziroma nalog, za katere je sklenil delovno razmerje. Pristojni samoupravni organ v temeljni organizaciji bo moral ugotoviti, ali delavec ne bi sklenil delovnega razmerja, če bi temeljna organizacija zanje vedela pred sklepanjem delovnega raz-

merja. Zamolčani ali neresnični podatki morajo, kot to določa zakon o delovnih razmerjih, biti bistveni za opravljanje del oziroma nalog. Na primer, če je delavec dal netočne podatke glede pogojev, določenih za delo oziroma naloge, je to razlog za prenehanje delovnega razmerja.

Delavcu lahko preneha delovno razmerje, če se ugotovi, da ni zmožen opravljati del oziroma nalog, ki so mu zaupane, da ne izpolnjuje več z zakonom predpisanih pogojev za

(Nadaljevanje na 2. strani)

Naša socialistična samoupravna demokracija izvira iz socialističnih proizvodnih odnosov, zasnovanih na samoupravljanju. Družbenoekonomski položaj delavca v združenem delu — njegova pravica, da suvereno odloča o sredstvih, pogojih in rezultatih svojega dela, je izhodišče in pogoj za samoupravne demokratične odnose. In nasprotno, delegatski samoupravni sistem zagotavlja razvoj socialističnih samoupravnih proizvodnih odnosov. Družbenoekonomski položaj človeka in delegatski sistem odločanja o družbenih zadevah sta dve plati, dve neločljivi obeležji položaja, pravic in svobode človeka. V naravi našega družbenega sistema je, da se ljudje kot proizvajalci in samoupravljalci pri reševanju osebnih, skupnih in splošnih družbenih vprašanj medsebojno sporazumevajo in dogovarjajo na podlagi enakopravnosti in vzajemne odgovornosti. Samo tako lahko uresničujemo in izboljšujemo človekove svoboščine. Absolutne svobode zunaj medčloveške odvisnosti ni. Na tem temeljijo tudi naša pojmovanja svobode in pravic občanov, naša praksa demokratičnih odnosov v družbi.

Sodelavec — zidar na plavžu (Foto S. Kokali)

»PLAT ZVONA NI SIGNAL ZA ZMEDO, TEMVEČ POZIV ZA NAPAD NA SOVRAŽNIKA...«

To misel, ki jo je v preteklosti izrekel francoski revolucionar Danton, je na drugem kongresu samoupravljalcev Jugoslavije pred devetimi leti uporabil Edvard Kardelj in ob njej poudaril: »V tem trenutku pa so ta sovražnik predvsem slabosti v naših lastnih vrstah, nasplohnost posameznikov, da bi se dvignili iznad praktične igre trenutnih parcialnih interesov, ki iz politike delajo politikantstvo, iz skrbi za človeka skrb zase, iz politizacije mas pa manipuliranje z njimi.« Čeprav je maja letos od drugega kongresa samoupravljalcev Jugoslavije preteklo že devet let, pa so Kardeljeve misli še kako aktualne tudi danes v trdem boju za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije.

Citirane slabosti so še posebno izrazito prisotne v tržnih odnosih, oziroma medsebojnih odnosih udeležencev na trgu, med organizacijami združenega dela in do potrošnikov, pri izsiljevanju cen in drugih manipulacijah. Srečujemo pa jih tudi pri opredeljevanju planskih zahtev, pa tudi na drugih področjih družbenega življenja in dela. Iz vsakodnevnega življenja bi lahko navedli številne primere takega obnašanja, ki zelo očitno odstopa od opredelitev v zakonu o združenem delu, ki v 21. členu navaja:

»Organizacije združenega dela in drugi udeleženci na trgu ravnaajo v skladu z zakonom in dobrimi poslovnimi običaji ter z moralnimi načeli socialistične samoupravne družbe in v skladu z družbenoekonomskimi odnosi v združenem delu in so za svoje ravnanje na trgu odgovorni drug drugemu in družbeni skupnosti kot celoti.« In dalje:

»Organizacije združenega dela in drugi udeleženci na trgu morajo ravnati v skladu s sprejeto ekonomsko politiko in je njihova dolžnost, da ne krnijo stabilnosti in ne prizadevajo škode drugim udeležencem na trgu, potrošnikom ali družbeni skupnosti kot celoti.«

Nadomno je poleg tega, na kar je opozoril Edvard Kardelj pred devetimi leti, danes naš velik sovražnik, proti kateremu bi se morali vztrajno boriti, tudi neodgovornost do sprejetih družbenih norm, dogovorov, sporazumov in podobno. Iz vseh teh slabosti izhajajo naše številne težave, ki jih kaj radi pripisujemo sistemu ali različnim organom, v bistvu pa izhajajo iz posameznikov ali posameznih organizacij. Pri razpravah o odgovornosti bi morali večkrat vzeti v roke resolucijo drugega kongresa samoupravljalcev Jugoslavije O krepitvi odgovornosti v samoupravni družbi, ki je, čeprav je bila sprejeta pred devetimi leti, še danes kako aktualna.

V navedenem dokumentu je še posebno poudarjeno, da je odgovornost nosilcev javnih in samoupravnih funkcij bistven pogoj in element uspešnega delovanja ter razvoja samoupravljanja in da je pri tem potrebno uporabiti načelo, da je odgovornost vsakega nosilca samoupravne in javne funkcije sorazmerna s pravicami in pooblastili, s katerimi razpolaga, kot tudi z njegovo vlogo v procesu odločanja. Resolucija opozarja na pojave neodgovornega ravnanja in izmikavanje osebne in kolektivne odgovornosti, na neprimerno, nepravilno in netočno reagiranje, na materialne in druge zlorabe. Seveda hkrati opozarja na potrebo zgraditve sistema osebne in kolektivne odgovornosti ter oblike pravne in družbene odgovornosti, na poostrežen odgovornosti za poslovne napake in za negativno delovno storilnost, na oblikovanje in uporabo instrumentov odgovornosti, kot so: obravnava zaupanja, periodična ocena dela nosilcev funkcij, javna kritika, odprava nezakonitih aktov, odstop, odpoklic, uporaba sankcij zaradi kršitev samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov in drugo.

Sicer zakon o združenem delu zelo konkretno opredeljuje gospodarske prestopke in druge prekrške ter določa denarne kazni, ki pa so nemalokrat zelo simbolične glede na koristi ali dohodek, ki ga je, na primer, organizacija združenega dela dosegla s kršitvijo dogovora, sporazuma in podobno. Zelo, zelo redki so primeri, da bi bili zaradi tega nosilci odgovornih samoupravnih in javnih funkcij odpoklicani, ali da bi zaradi tega odstopili. Vse to pa bomo morali izgrajevati in uveljavljati, če hočemo — in to moramo — uveljaviti odgovornost nosilcev javnih in samoupravnih funkcij, kar je bistven pogoj in element uspešnega delovanja ter razvoja samoupravljanja.

PROIZVODNJA SLOVENSKEH ŽELEZARN V JULIJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

gega plavža. (En plavž v jeseniški železarni so ustavili v torek, 19. avgusta ob 12. uri. Pripis ur.)

Težave s polproizvodi imajo tudi v drugih železarnah, kar dokazuje dejstvo, da je kljub povečani proizvodnji surovega jekla šestmesečna blagovna proizvodnja jeklarskih izdelkov okoli 72.000 ton manjša, kot je bila v enakem obdobju lani.

V železarni Jesenice so dobivali do julija iz tujih virov mesečno poprečno okoli 8.300 ton polproizvodov, v juliju pa samo 3.100 ton.

Nižja proizvodnja osnovnih izdelkov naših treh železarn je povzročila tudi pomanjkanje polproizvodov že v primarni predelavi ter seveda tudi še nadalje v višjih stopnjah predelave v okviru SOZD Slovenske železarne.

Največ težav imajo v železarni Jesenice, kjer že omejujejo proizvodnjo v nekaterih proizvodnih TOZD z ukinitvijo posameznih izmen. V nekaterih delovnih organizacijah skušajo reševati problem pomanjkanja polproizvodov in s tem povezanega viška delavcev s skupinskimi letnimi dopusti in izkoriščanjem teh obdobij za letna popravila strojev.

Velika odsotnost z dela in izjemni vremenski pogoji povzročajo ob že tako prekomernih zastojih zaradi okvar še predolga vzdrževalna dela.

Seštevek vseh navedenih in nena-vedenih težav gotovo ne more dati željenega uspeha in takšni so tudi rezultati dela v juliju.

Proizvodnja surovega jekla je bila dobra na Jesenicah in v Štorah, saj so v obeh železarnah izdatno presegli poprečno mesečno načrtovano količino. Skupaj so naredili 9 % surovega jekla več, kot znaša mesečni načrt. Če ne bi imeli večjih zastojev na elektro plavžu v Štorah, bi bilo lahko še kakih 400 ton več surovega jekla.

Proizvodnja jekla je bila okoli 5.000 ton pod načrtovano količino, s čimer pa ni rečeno, da niso ponekod delali dobro. V jeseniški jeklarni so celo presegli mesečni dinamični načrt proizvodnje.

Na napravi za neprekinjeno vlivanje so v juliju odšli več jekla, kot so načrtovali. Linearni mesečni načrt so izvršili 94 %, kvaliteten program pa bolje kot pretekli mesec.

V železarni Ravne so ob raznih težavah le dosegli 97 % načrtovane proizvodnje, kar jih še vedno drži nekaj nad ravni načrta za sedem mesecev. V štorski jeklarni so imeli več okvar in zastojev ter še popravilo preveč. Po analizi izgube proizvodnje zaradi posameznih zastojev in okvar ter če k temu prištejemo še slabo kvaliteto vložka, saj so morali zakladati s štirimi kosarimi, potem dobimo toliko izgubljenega jekla, da bi ob rednem delu lahko celo presegli mesečno načrtovano količino. Izvršili so le 78 % linearnega mesečnega načrta in tudi lastni, operativni mesečni načrt so izvršili le 84 %.

Da bi letos dosegli in presegli že več kot pet let načrtovanih in nikdar še doseženih 800.000 ton, bi morali do konca leta dosegati poprečno mesečno proizvodnjo surovega jekla 66.850 ton. Letošnjih dosežkov jeklarn nismo ravno hvalili, vendar so bili poprečno dosežene količine približno tolikšne, kot jih za preseganje 800.000 ton še potrebujemo do konca leta.

Izvrševanje načrta blagovne proizvodnje je bilo slabo, saj po uvodni obrazložitvi kaj drugega ni bilo mogoče pričakovati. Skupni mesečni načrt je bil dosežen v železarnah 81 %, od tega v železarni Jesenice 75 %, v železarni Ravne 88 % in v železarni Štore 90 %.

Predelovalcem žice ni šlo prav nič bolje, saj so izvršili julijski proizvodni načrt samo 82 %. Posamezne delovne organizacije so dosegle: Plamen Kropa 89 %, Tovil Ljubljana 71 %, Veriga Lesce 88 % in Žična Celje 74 % poprečne mesečno načrtovane količine blagovne proizvodnje.

Da so prizadevanja za povečanje izvoza prisotna in tudi uspešna, kaže že to, da je bil ob 81 % izvršitvi načrta blagovne proizvodnje izvozni

načrt dosežen 96 % količinsko, vrednostno pa 106 %, kar je treba še posebej pohvaliti. Ker so upoštevani v vrednosti samo devizni zneski v dolarjih, ni prinesla devalvacija k temu rezultatu prav ničesar in je uspeh docela čist.

V juliju dosežena vrednost prodaje je slaba in vendar ne docela primerljiva z načrtom, saj so na realizacijo deloma že vplivale tudi spremenjene prodajne cene. 88 % izvršitve načrtovane vrednosti prodaje ne moremo imeti za uspešno.

Kaj vse se bo dogajalo v tekočem mesecu in kaj do konca leta, je nemogoče predvideti. Pričakujemo, da bodo težave in da se bo treba boriti

za njihovo sprotno odstranjevanje. Vemo, da ni samo proizvodnja prizadeta zaradi teh težav, prizadete so tudi naložbe, ki so v teku ali naj bi bile že v teku, pa bodo kasneje in ne bodo dale v predvidenem času načrtovane proizvodnje, ki naj bi vračala vložena sredstva. Tekoča proizvodnja vsekakor mora imeti prednost in treba bo zastaviti vse sile, da jo zagotovimo v čim večji meri. Menim, da ob načrtnem, organiziranem in usklajenem delu proizvodnja in z njo drugi poslovni rezultati in SOZD Slovenske železarne kljub težavam ne bi smeli nazadovati.

Milan Marolt

KDAJ DELAVCU PRENEHA DELOVNO RAZMERJE?(2)

(Nadaljevanje s 1. strani)

opravljanje del oziroma nalog, ali za katerega se ugotovi, da trajneje ne dosega delovnih rezultatov, ki se navadno dosega, pa noče opravljati del oziroma nalog, ki ustrezajo njegovi delovni zmožnosti.

Pri ugotavljanju nezmožnosti delavca je potrebno imenovati komisijo. Člani komisije morajo imeti najmanj takšno strokovno izobrazbo, kot jo ima delavec, čigar zmožnost se ugotavlja. Komisija bo v konkretnem primeru morala na objektiven način ugotoviti, ali delavec izpolnjuje pogoje glede delovne zmožnosti in sprejeti ustrezen sklep o oceni delovne zmožnosti delavca z upoštevanjem vseh okoliščin, ki kakorkoli vplivajo na dosežene delavčeve rezultate dela, kot tudi pogoje dela, v katerih delavec opravlja delo oziroma naloge.

Temeljne organizacije imajo v svojih samoupravnih splošnih aktih o delovnih razmerjih določeno, da je delavec lahko razporejen k delovnim nalogam, za katere se zahteva nižja strokovna izobrazba od njegove, če se ugotovi, da ni zmožen opravljati zaupanih delovnih nalog, ali če v dveh do šestih mesecih, odvisno od zahtevnosti delovnih nalog, ne dosega zahtevanih običajnih delovnih rezultatov.

V kolikor bi v takem primeru delavec odklonil opravljanje drugih del oziroma nalog, pristojni samoupravni organ sprejme sklep o prenehanju delovnega razmerja. Delavec pa sme in mora ostati na delu še toliko časa, kolikor je to določeno s samoupravnim splošnim aktom (odpovedni rok). Ta rok ne sme biti krajši od 30 dni in ne daljši od šest mesecev.

Zaradi prehoda v drugo temeljno organizacijo delavcu lahko preneha delovno razmerje v primerih, ki jih določata samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo, oziroma samoupravni sporazum o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela. To bo v tistih primerih, ko delavčeve delo v temeljni organizaciji ni več potrebno zaradi, na primer, ekonomskih težav, tehničnih ali tehnoloških izboljšav ali zaradi njene združitve in podobno.

Delavec bo sklenil delovno razmerje z delavci v drugi temeljni organizaciji z dnem, ko bo dal pisno izjavo, da so mu znani samoupravni splošni akti, ki urejajo delavčeve pravice, obveznosti in odgovornosti. Z dnem podpisa navedene izjave delavcu preneha delovno razmerje v temeljni organizaciji, kjer je delal prej.

Delovne naloge v drugi temeljni organizaciji pa morajo ustrezati delavčevi strokovni izobrazbi in drugim z delom pridobljenim delovnim zmožnostim. Če delavec odkloni takšno sklenitev delovnega razmerja, je to razlog za prenehanje delovnega razmerja.

Po samem zakonu delavcu preneha delovno razmerje v naslednjih navedenih primerih. Delavcu po zakonu preneha delovno razmerje neodvisno od volje delavca in drugih delavcev. Samoupravni organ v temeljni organizaciji bo glede svoje pristojnosti le ugotovil, da je nasto-

pil eden izmed v zakonu navedenih primerov. Sklep pristojnega samoupravnega organa je deklarativne narave. Ti primeri so naslednji:

— Delavcu preneha delovno razmerje, če noče dati pisne izjave, da sprejema samoupravni sporazum o združitvi dela delavcev v temeljni organizaciji, in sicer z dnem, ko delavec ni hotel dati pisne izjave, oziroma z iztekom zadnjega dne roka, določenega za podpis takšne izjave.

— Če se na način, ki ga predpisuje zakon, ugotovi, da je za delo popolnoma nezmožen — z dnem, ko mu je vročena pravomočna odločba o ugotovljeni popolni nezmožnosti za delo v temeljni organizaciji. Nezmožnost za delo se ugotavlja na osnovi predpisov o invalidskem zavarovanju.

— Delavcu preneha delovno razmerje, če mu je po zakonu oziroma pravomočni odločbi sodišče ali drugi organ prepovedal opravljati določena dela oziroma naloge in mu ni mogoče zagotoviti drugih del oziroma nalog. Delovno razmerje delavcu preneha z dnem, ko je temeljni organizaciji vročena pravomočna odločba. V praksi so to največkrat primeri, ko pristojni organ odvzame vozniku voziško dovoljenje, delavec pa opravlja v temeljni organizaciji delovne naloge voznika določenih vozil oziroma kategorij.

— Če mora biti delavec zaradi prestajanja zaporne kazni odsoten več kot šest mesecev, takemu delavcu delovno razmerje preneha z dnem, ko začne prestajati kazen. Odločba o prestajanju zaporne kazni mora biti pravomočna. Pristojni samoupravni organ bo v konkretnem primeru sam ugotovil, da je delavec obsojen na zaporno kazen daljšo od šestih mesecev in mu bo delovno razmerje prenehalo. Zmanjšanje zaporne kazni na manj kot šest mesecev ali pogojni odpust po dosednji praksi sodišč ne morejo vplivati na zakonitost prenehanja delovnega razmerja.

— Delavcu, ki mu je izrečen varnostni, vzgojni ali varstveni ukrep, ki traja več kot šest mesecev in mora biti zato odsoten z dela, preneha delovno razmerje z dnem, ko se začne izvajati ta ukrep.

Poleg doslej navedenega pa zakon o delovnih razmerjih določa glede prenehanja delovnega razmerja še naslednje:

Če delavci v temeljni organizaciji ugotovijo, da delavčeve delo ni več potrebno zaradi ekonomskih težav, v katere je zašla temeljna organizacija zaradi neodgovornega odnosa posameznih delavcev do dela, lahko odločijo, da tem delavcem v skladu s samoupravnim splošnim aktom o delovnih razmerjih preneha delovno razmerje.

V primeru začetega postopka za prenehanje obstoja temeljne organizacije so delavci ostalih temeljnih organizacij dolžni proučiti potrebe in možnosti, da razporedijo delavce, ki bi jim prenehalo delovno razmerje zaradi prenehanja obstoja temeljne organizacije. V reševanje zaposlitve delavcev se lahko vključijo skupnost za zaposlovanje na ta način, da takim delavcem le izjemoma posreduje delovno razmerje, pod pogoji in načini, ki jih določa samoupravni splošni akt, če ni možnosti, da bi v skladu z zakonom nadaljevali delo v drugi temeljni organizaciji.

Delavcu, ki izpolni pogoje za polno osebno pokojnino, po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju delovno razmerje preneha, razen če sta pristojni samoupravni organ in delavec soglasna, da delavec delovno razmerje nadaljuje. Delavec, ki bo nadaljeval z delom, bo imel v takem primeru le pravico do osebnega dohodka.

S. R.

PORTRET SODELAVCA

JANEZ KRALJ je vodja odpreme adjustaže štekel v TOZD Valjarna bluming-štekel. Pri 35 letih je za njim že devetnajst let dela v železarni. Najprej je do polnoletnosti delal v mladinski brigadi, kakršnih sedaj ni več. Potem je bil v cevarni, dokler tega obrata niso ukinitili in je zato prišel delati v valjarni na Beli, ko je ta ravno začela obratovati. Ves ta čas dela v adjustaži štekel. Najprej je bil razkladalec, potem se je ob delu izobraževal, sedaj pa je vodja odpreme v oddelku. Je domačin in z družino živi na Koroški Beli. V prostem času, ki ga ima bolj malo, se rad posveča otrokoma, saj žena ob delu študira.

Kot vodja odpreme skrbi za prevoz izdelkov in polizdelkov v profilarno, HVB, HVJ, adjustažo štekel na Javorniku...

Pravi, da je njihov oddelek odvisen od dela bluminga. Če dobi ta dober vložek in če je valjanje kvalitetno, tudi oni nimajo problemov, drugače pa je dela več. Srečujejo se tudi s pomanjkanjem kadra. »Mlajši nimajo obstanke,« pravi, »zato je tudi fluktuacija velika.« Težave povzroča tudi ropot. Ta problem sicer rešujejo, vendar prepočasno.

»V našem obratu smo sprejeli vrsto stabilizacijskih ukrepov, ki se v glavnem nanašajo na boljše in varnejše delo. O njih smo razpravljali tudi na samoupravnih delovnih skupinah in če jih bomo izpolnjevali, tudi uspehi ne morejo izostati. Če bi imeli dovolj polproizvoda, tudi ostali problemi ne bi bili tako izraziti, saj je izpad proizvodnje navadno posledica pomanjkanja polproizvoda. Druge železarne, ki bi nam morale dobavljati polproizvode, se ne držijo pogodb, ker imajo verjetno podobne težave kot mi. Imamo tudi velike obratovalne stroške. Že nekaj mesecev uporabljamo plin kot vir energije, sedaj pa je veliko dražji kot v začetku. Na štedilno bo potreben tudi obsežnejši remont.«

Janez Kralj je v svoji temeljni organizaciji predsednik izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata in predsednik odbora za delovna razmerja. Pravi, da sta mu ti dve zadolžitvi dovolj, če jih hoče vestno opravljati, saj mu vzameta precej časa. »Lahko je sprejemati zadolžitve, toda če jih ne izpolnjuješ tako, kot je treba, ni od tega nobene koristi.«

Kako deluje sindikalna organizacija v TOZD Valjarna bluming-štekel, saj je vloga sindikata pri uveljavljanju delavca kot samoupravljalca, delitvi po delu in rezultatih dela, gospodarski stabilizaciji, prizadevanjih za napredek standarda in kulturnega življenja delavcev in podobno velika?

»Mislim, da sindikalna organizacija v naši temeljni organizaciji dobro dela. Prisotnost sindikata se čuti povsod, saj ima veliko večjo vlogo kot pred leti, zlasti ko zagovarja interese delavcev. Sedaj bo nekaj časa v ospredju naših prizadevanj razprava o sporazumu o skupnih osnovah in merilih za delitev osebnega dohodka. To bo ob-

sežna akcija, ki bo prinesla tudi konkretne rešitve. S tem bomo dosegli, da bomo plačani po delu in rezultatih svojega dela, torej za tisto, kar bomo res naredili. Vestni in prizadevni delavci bodo tako primerno nagrajeni.

Proti delavcem, ki svojih delovnih obveznosti ne izpolnjujejo, bomo ukrepali tudi mi. Tu mislim predvsem na tiste, ki neopravičeno izostajajo z dela in na tiste, ki se do dela obnašajo neodgovorno. Zaradi njih trpi proizvodnja, zato menimo, da taki ne sodijo v naše vrste.«

Odbor za delovna razmerja se sestaja enkrat mesečno. Največkrat razpravlja o izredno velikem neopravičenem izostajanju z dela in o bolezenski odsotnosti. Tudi s prošnjami za sprejem in odpovedmi se ukvarjajo. Slednjih je po njegovih besedah mnogo več.

»Neopravičena odsotnost z dela je bila v prvih mesecih letošnjega leta v upadanju, v poletnih mesecih pa spet narašča, tako da je stanje sedaj res kritično. Vzrok je verjetno v tem, da mnogi prezgodaj izkoristijo dopust, ko ga pa zmanjka, gredo v bolnišnico ali pa kar izostanejo z dela. Le če si bomo vsi res prizadevali in bomo vestno izpolnjevali svoje naloge, bomo prebrčili sedanjo krizo in dosegli cilje, ki smo si jih zastavili. Zato si sedaj res ne moremo privoščiti malomarnosti in neodgovornosti pri delu.«

Sodelavec v martinarni (Foto S. Kokalj)

CILJ: OB KONCU LETA BREZ IZGUBE

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na ponedeljkovi seji je bilo zato dogovorjeno, da poslovodni odbor predloži delavskemu svetu Železarne dodatne diferencirane ukrepe, s katerimi bi poskusili leto 1980 zaključiti brez izgub. V njih je treba predvideti tudi pomoč družbenopolitičnih skupnosti (posebno izvršnega sveta) ter Slovenskih železarn ob seveda kar največjih naporih Železarne same.

Prisotne je vodja temeljne organizacije Plavž seznanil tudi s sklepi delavskega sveta o ustavitvi enega plavža ter o ukrepih, ki so ob tem

nujni. Sklenili so, da mora biti celotna družbena akcija še naprej usmerjena v pridobivanje večjih količin koka in grodja, kot jih trenutno do konca leta lahko pričakujemo.

Informacija o jeklarni 2 je vsebovala predvsem variantne možnosti o posameznih fazah izgradnje in stroških zanje ob predvideni dveletni zamaknitvi v osnutku dogovora o temeljnih družbenega plana SR Slovenije v prihodnjem srednjeročnem obdobju. Ugotovili so, da so variante nesprejemljive, da je potrebno naprej delati na investicijskem programu in storiti vse, da se izgradi jeklarna tako, kot je bila prvotno planirana.

A. T.

Dopisujte v Železarni

BOLJ V INFORMACIJO DELAVCEM, KOT ODGOVOR PRENAPETEMU AVTORJU ČLANKA

V Nedeljskem dnevniku je bil 3. avgusta v rubriki Pritožno knjigo, prošim objavljen sestavek avtorja Francija Gasarja z Jesenic pod naslovom **DELAVEC MORA IMETI PRIMERNE DELOVNE POGOJE** in s podnaslovom **V času pomanjkanja energije pride prav tudi stara turbina, toda ... Beseda je o pridobivanju električne energije na napravi Leonard na Javorniku in v zvezi s tem se avtor pritožuje:**

- na neavtomatiziran in zastarel pogon,
- na večjo odgovornost pri delu,
- na ogrožanje zdravja zaradi hrupa in klimatskih pogojev,
- zaradi stalne prisotnosti na delovnem mestu,
- na ukrepanje in delo pri spreminjenih obratovalnih pogojih in
- zaradi pomanjkanja sanitarnih prostorov.

V zvezi s tem smo zaprosili vodstvo TOZD Energetika za ustrezno razlago, še toliko bolj, ker se v obdobju vsesplošne energetske krize v Železarni borimo za vsako kilowattno uro in ker se nam je zdel članek Gasarja le nekoliko tendenciozen. Takole so nam odgovorili:

Gradnja te naprave sega še v prejšnje stoletje, saj Peltonova turbina nosi letnico 1889. Turbina je bila direktno priključena na težko progo, zato ima tudi velik premer zaradi potrebnih nizkih vrtiljav valjarniške proge (80 v/min). Vrtljaje turbine določa izraz za hitrost $v = \sqrt{2gh}$. Torej so vrtiljaji odvisni od padca h, ki je 380 m. Zaradi nestalne vode iz Javorniških rovt, posebno pozimi, so vgradili v pomoč še dodatni asinhronski motor 600 kW z jermenskim prenosom. Regulacija vrtljajev je bila s šobnimi ventili na ročni pogon in to pri močno spremenljivih vrtiljajih valjarniškega pogona. Pri tem res ni potrebno omejevati hrupa in težkih delovnih pogojev strojnika pri tem delu. Turbina je opremljena tudi z ročnim hidravličnim hitrozapornim ventilom ter merilci tlaka vode in vrtljajev turbine.

S povečanimi potrebami po valjanem jeklu je bila po letu 1950 naprava rekonstruirana in turbini prigraden reduktor za 250 kW ter Leonardov agregat. Ta agregat je imel priključen na reduktor enosmerni motor moči 2500/3780/5000 kW ter električno sklopljen enosmerni generator 2685/3990/5360 kW, ki ga je poganjal sinhronski motor 2850 kW, 5 kV. Naprava z Leonardovim agregatom je obratovala do ukinitve težke proge, ko je bila valjarna odklopljena, pogonski električni del Leonarda pa je obratoval v okrnjeni vlogi za pridobivanje električne energije in kompenzacijo jalove energije s sinhronskim motorjem.

Zaradi odsotnosti strojnika ali njegovega nepravilnega ukrepanja je enosmerni motor 2. avgusta 1979 pogorel in proizvodnja delovne energije ni bila mogoča.

Iškali smo možnost nadomestila proizvodnega agregata ter ga našli v asinhronskem motorju 800 kM, 3750/min iz opuščene srednje proge (Baunring) ter smo ga po dolgi pripravi (odlitje in obdelava sklopke, varjenje podnožja in podobno) vgradili in spustili v obratovanje 23. junija letos kot asinhronski generator. Proizvaja okrog 600 kW moči, oziroma na njem dnevno pridobimo od 12 do 14.000 kWh električne energije, odvisno od uporabe visokotlačne vode v valjarni na Beli.

V zvezi s člankom v Nedeljskem dnevniku pa imajo v TOZD Energetika še naslednje pripombe:

- Članek je verjetno napisal pod izposojenim ali namišljenim imenom nekdo drug (verjetno Ivan Ogrinc), ker avtor omenja mladega in neizkušenega strojnika, pri čemer misli sebe, čeprav ima potrebne izpite in njegovo zagotovilo, da delo obvlada.
- Očitek o neavtomatiziranem in zastareli napravi ni upravičen, ker so zastareli le stroji, medtem ko ostala oprema dovoljuje solidno ročno upravljanje.
- Tudi avtorjev očitek o večji odgovornosti pri delu ni upravičen, ker je bila odgovornost strojnika takrat, ko je obratovala težka proga, mnogo večja.
- Prav tako ni upravičen avtorjev očitek o ogrožanju zdravja zaradi hrupa in klimatskih pogojev, ker je sedaj hrup neprimerno manjši, prav tako pa so tudi klimatski pogoji boljši, saj obratuje manj strojev (brez krtačk). Lahko bi to

primerjali s strojnici na Beli, plavžu, aglomeraciji, kisikarni, energetski postaji Bela, HE Gorje in še marsikje. Laboratorijskih pogojev v strojnicih valjarni pa ni moč vzpostaviti. Dokaz, da pri tem delovnem opravilu pogoji niso neznosni, je več strojnikov, ki so v slabših pogojih in več kot 40 let delali v strojnicih in še vitalni preživljajo zasluženi pokoj.

- Nujnost stalne prisotnosti strojnika na delovnem mestu ne bi smela biti vprašljiva, ker je potrebna stalna kontrola delovanja naprave (ležaji, gretje strojev, mazanje in podobno). Strojnik je vezan na stalne oziroma redne obhode vsako uro, ostali čas pa je v zaščitni kabini. Za odsotnost zaradi osebnih potreb ima v navodilu natančno napisano, da mora zapreti dotok vode, da v slučaju električnega izpada ne pride do povečanja vrtiljajev.

- Strojnik mora biti pripravljen in sposoben, da v vsakem času svojega dela ustrezno ukrepa in posreduje na napravi, razen v primeru

nujne odsotnosti, navedene v gornjem odstavku, ko pa mora prav tako preventivno ukrepati.

- Sanitarije so bile, ko je še obratovala težka proga, z izgradnjo novih strojnih delavnic pa so jih porušili. Obrat elektro energija je že pričel z izgradnjo ustreznih higienskih prostorov.

PRIPIS UREDNIŠTVA: Vsekakor je naša skupna želja, da bi se čim več delavcev oglašalo s svojimi pripombami, mnenji, predlogi, pobudami in podobno, vendar pa je pri vsem tem potrebno imeti veliko mero objektivnosti, pa tudi poznati stvari. Članek v Nedeljskem dnevniku namreč izzveni, kot da se v Železarni zelo malo brigamo za delovne pogoje, medtem ko je resnica povsem drugačna - ogromno smo naredili za izboljšanje delovnih pogojev delavcev od ustavljanja nekaterih zastarelih obratov do modernizacije proizvodnih naprav. Še imamo v nekaterih obratih slabe delovne pogoje, ki pa jih v prihodnosti želimo tudi izboljšati, pa vendar pri tem ne bi smeli mimo tega, kar smo na tem področju že dosegli in tega je zelo veliko. Žal tega ni najti v obravnavanem članku in slovenski bralec si je lahko ustvaril povsem napačno sliko o prizadevanjih Železarn za izboljševanje delovnih pogojev.

Prebod plavža (Foto S. Kokalj)

ZAČASNA USTAVITEV IZDELAVE SUROVEGA ŽELEZA V PLAVŽU I

(Nadaljevanje s 1. strani)

- delovni invalidi in delavci, ki že dalj časa bolujejo, bodo ostali še naprej v staležu TOZD Plavž.

Na tak način bo treba začasno premestiti iz TOZD Plavž v druge temeljne organizacije 35 do 40 delavcev.

3. Vse prerazporeditve in premestitve delavcev so **začasne** in bodo trajale, dokler bodo trajale te neprijetne okoliščine. Vsak delavec, ki bo prerazporejen ali premeščen, bo prejel odločbo.

4. Pri prerazporeditvi ali premestitvi delavcev k drugim nalogam je treba dobesedno upoštevati samo-upravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za delitev osebnih

dohodkov, ki pravi, da ima delavec pravico pri prerazporeditvi ali premestitvi k drugim nalogam do osebnega dohodka za te naloge, če so vrednotene enako ali višje od nalog, ki jih je opravljal doslej, oziroma da obdrži osebni dohodek vrednoten po nalogah, ki jih je opravljal doslej, če so nove naloge nižje vrednotene.

5. Na začasno prerazporeditev ali premestitev imajo delavci, skladno s pravilnikom o delovnih razmerjih TOZD Plavž, pravico ugovora, vendar njihov ugovor ne more zadržati sklepa o razporeditvi. Če delavec te pravice ne bo upošteval in bo odklonil nove delovne naloge, bo storil hujšo kršitev delovne obveznosti, zaradi česar mu bo lahko izrečen ukrep prenehanja delovnega razmerja.

6. Delavci, ki bodo prerazporejeni ali premešчени v druge temeljne organizacije, bodo razporejeni ali premešчени k tistim delovnim nalogam ali v tiste temeljne organizacije, kjer je največje pomanjkanje delavcev.

7. Delavci, ki bodo ostali v temeljni organizaciji, bodo dnevno razporejeni k delovnim nalogam in opravilom.

PRIPIS: V plavžu I so prenehali izdelovati surovo železo v torek, 19. avgusta, na dopoldanski izmeni.

OBVESTILA KOLEKTIVU - OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 25. DO VKLJUČNO 31. AVGUSTA

25. avgusta, JANEZ POLJŠAK, vodja spl. sektorja, Hrušica št. 12.
26. avgusta, JAKOB MEDJA, vodja OTK, Jesenice, Titova 1 a, št. telefona 81-117.
27. avgusta, JERNEJ HOČEVAR, vodja prodaje, Jesenice, Kejžarjeva 38, št. telefona 82-118.
28. avgusta, SAŠO KAVČIČ, vodja TOZD HV Jesenice, Jesenice, Titova 85, št. telefona 81-413.
29. avgusta, OSKAR KURNER, vodja RO, Jesenice, Tavčarjeva 9, št. telefona 81-214.
30. avgusta, MIRO NOČ, vodja TOZD Remontne delavnice, Lesce, Na trati 30, št. telefona 75-991.
31. avgusta, JOŽE KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovje 112.

V času dežurstva je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja št. 19, št. telefona 601.

Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure zjutraj. Dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa je v Železarni.

V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je dežurstvo od 7. do 19. ure doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa v Železarni.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK - 25. 8.	BERTI KRAPEŽ	JOŽE CEJ
TOREK - 26. 8.	MARJAN DROLČ	FRANC ARNEŽ
SREDA - 27. 8.	VANDA ENIKO	IVAN MEŽIK
ČETRTEK - 28. 8.	VALENTIN MARKEŽ	JANEZ FALETIČ
PETEK - 29. 8.	MATIJA URH	VITOMIR PRETNAR
SOBOTA - 30. 8.	ALOJZ CUZGAR	JOŽE HRIBAR
NEDELJA - 31. 8.	ANTON SITAR	MIROSLAV ZUPAN

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 358
vezni telefon je: 410

Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela:
dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 25. do 30. avgusta bodo delale naslednje obratne ambulante:
dopolodne: IV. obratna ambulanta - dr. Marija Kovačič-Može,
popoldne: II. in III. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 30. avgusta, samo dopolodne II. in III. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec.

ZOBNE AMBULANTE:

dopolodne: II. zobna ambulanta - dr. Alojz Smolej,
Za Železarno v torek, 26. avgusta, od 13. do 19. ure II. zobna ambulanta - dr. Alojz Smolej.

Za borce v četrtek, 28. avgusta, od 13. do 19. ure II. zobna ambulanta - dr. Alojz Smolej.

Popoldne: I. zobna ambulanta - v. dent. Viktor Stražišar.
Za Železarno v torek, 26. avgusta in v četrtek, 28. avgusta, od 7. do 13. ure I. zobna ambulanta - v. dent. Viktor Stražišar.

V soboto, 30. avgusta, samo dopolodne II. zobna ambulanta - dr. Alojz Smolej.

UDELEŽENEM VIII. SREČANJA ŽELEZARJEV BORCEV NOV SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Po sklepu koordinacijskega odbora ZB NOV SOZD Slovenske železarn dne 11. julija 1980 bo VIII. srečanje železarjev - borcev NOV SOZD Slovenske železarn 23. avgusta 1980

V RIBNEM PRI BLEDU

Prvotno srečanje je bilo zamišljeno na Homu pri Zasipu. Zaradi tehnično organizacijskih razlogov je prišlo do spremembe mesta srečanja.

Kot ste bili že obveščeni, se tega srečanja lahko udeležijo aktivni delavci - borci NOV SOZD SZ, ki so se prijavili do 1. avgusta.

Vsi upravičenci - udeleženci srečanja bodo že pred dnevom srečanja prejeli značke in bone.

Na dan srečanja, to je dne 23. avgusta, bodo za udeležence vozili posebni avtobusi z Jesenic v Ribno, in sicer:

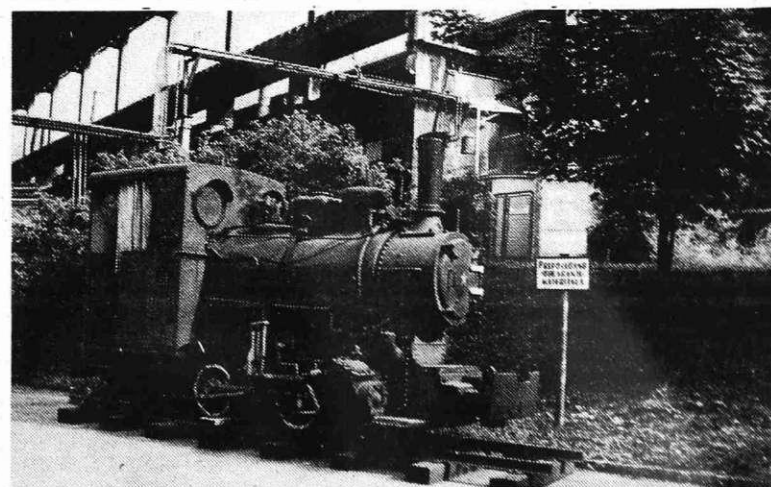
3 avtobusi z odhodom ob 8.30 uri s parkirnega prostora izpred Železarn, od tega

- 2 avtobusa s postanki: Javornik, Koroška Bela, Žirovnica - Ribno;

- 1 avtobus pa s postanki: Breznica, Smokuč, Rodine, Begunje, Zapuže, Radovljica, Lesce (železniška postaja) Ribno.

Ob 9.30 bodo avtobusi ponovno peljali po istem razporedu in ustavljali na postajališčih, kot je navedeno za prevoz ob 8.30.

Povratak srečanja bo z avtobusi po istih relacijah in postajališčih iz Ribnega na Jesenice predvidoma ob 19. uri (prva vožnja) in ob 20. uri (druga vožnja).

Le kdo se je pošali? (Foto S. Kokalj)

VABILO UPOKOJENCEM TOZD STROJNE DELAVNICE

Osnovna organizacija sindikata TOZD Strojne delavnice (vsi oddelki nekdane mehanične delavnice - strojna obdelava, orodjarna, strugarna, kovačnica in kalilnica, konstrukcijska, strugarna valjev, ključavničarji strojev itd.) - vabi vse svoje bivše sodelavce in tudi njihove sivoce na PIKNIK v soboto, 6. septembra, od 10. ure dalje na POLJANAH - pri domu DPM.

Zaradi nabave hrane prosimo, da prijavite svojo udeležbo najkasneje do 29. avgusta vodstvu TOZD Strojne delavnice osebno ali po telefonu št. 566.

2. SEJA DELAVSKEGA SVETA SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Delavski svet SOZD Slovenske železarn je na svoji 2. seji 18. julija v Žični Celje obravnaval več vprašanj, ki so pomembna za nadaljnji razvoj Slovenskih železarn oziroma za reševanje nekaterih tekočih vprašanj, s katerimi se srečujejo železarji.

Kot prvo je sprejel osnutek samoupravnega sporazuma o temeljnih plana SOZD SZ in o temeljnih plana Interne banke SOZD SZ za obdobje 1981-1985, o katerem naj bi povedali svoje mnenje tudi delavci vseh temeljnih in delovnih organizacij, ki v SOZD združujejo svoje delo, približno do 10. septembra letos (referendumi naj bi bili praviloma izvedeni do 20. septembra). V razpravi o tem sporazumu so bila izpostavljena zlasti vprašanja nedefiniranosti medsebojnih dobav, obveščanja delavcev in širše javnosti o problematiki v železarstvu ter problematika uvoza in izvoza v okvirih SOZD Slovenske železarn.

Sprejet je bil tudi sklep o spremembi samoupravnega sporazuma o urejanju medsebojnih odnosov pri združevanju deviznih prilivov in skupnega koriščenja deviznih pravic v SOZD SZ, in sicer da naj se od 1. aprila 1980 ukine dodatno 4 % nadomestilo za prilive iz 12 držav Zahodne Evrope in dodatno 4 % združevanje za koriščenje uvozne pravice iz 12 držav, ter da se po tako spremenjenih stopnjah obračuna II. kvartal 1980.

V zvezi z »Informacijo o ekonomskih ukrepih in njihovem vplivu na poslovanje SOZD SZ« in sprejemom samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev pa je beseda tekla predvsem o učinkih devalvacije na izvoz v Slovenskih železarnah, o konkurenčnosti naših izdelkov na tujem trgu, o asortimentu proizvodov, ki se izvažajo ter o vzrokih zaostajanja za planom izvoza. Kot prvo pod to točko je bilo sklenjeno, da mora biti izvoz v tretjem in četrtem kvartalu za vse prioriteta nalog. Kot drugo pa je delavski svet pooblastil kolegijski poslovodni organ SOZD SZ, da podpiše samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev s porabniki jekla. Delavski svet SOZD SZ podpira začetno akcijo sporazumevanja z deviznimi aktivci in večjimi porabniki izdelkov SZ v SRS, ki naj bi omogočila oskrbo železarn z uvoženimi surovinami, kajti delavski svet vidi edino pot za pokritje primanjkljaja

609 milij. din (deficit med lastnim izvozom in uvoznimi potrebami) v združevanju uvoznih pravic in deviznih sredstev.

Delavski svet je poleg tega sprejel tudi pravilnik o uporabi združenih sredstev za skupne stanovanjske potrebe delavcev v SOZD SZ (z določenimi pripombami; med drugim, da delavec ali njegovi družinski člani ne morejo pridobiti na tem stanovanju

lastninske pravice) ter določene sklepe v zvezi z nakupom garsonjere v Trnovem ter stanovanja v Novem Beogradu.

Pregledal pa je tudi, kako so izvršili sklepe 1. seje. Pod to točko je zadolžil strokovne službe SOZD, da pripravijo krajše poročilo o realizaciji sklepov in o problematiki v pretekli mandatni dobi, in sicer v obliki predlogov za uspešnejše delo delavskega sveta v novem sestavu. Komisijo za uresničevanje zakona o združenem delu v SOZD Slovenske železarn je zadolžil, da pripravi konkretne predloge uresničevanja dohodkovnih odnosov in nagajevanja v Slovenskih železarnah.

B. L.

2. SEJA ZBORA INTERNE BANKE SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Zbor Interne banke SOZD SZ je na svoji 2. seji, ki je bila 28. julija v Verigi Lesce, dal svoje soglasje k osnutku samoupravnega sporazuma o temeljnih plana SOZD SZ in Interne banke SOZD SZ za obdobje 1981-1985. Zanj meni, da je primerna osnova za javno razpravo v vseh TOZD in delovnih organizacijah v okviru SOZD. Sprejel je tudi poročilo o poslovanju Interne banke SOZD SZ v letošnjem prvem polletju.

V nadaljevanju se je zbor razpravljal še o podelitvi sanacijskega kredita železarni Store za pokrivanje izgube v tovarni traktorjev ter o naložbi iz združenih sredstev Interne banke v Žično Celje za razširitev proizvodnje varjenih mrež. Zbor je za delno kritje izgube iz lanskega leta v TOZD Tovarna traktorjev odobril železarni Store kredit v znesku devet milijonov dinarjev z odplačilnim rokom petih let in po 10-odstotni obrestni meri. Koriščenje tega kredita se veže tudi na pogoj, da železarna Store pridobi iz skladov skupnih rezerv občin in republike dolgoročni kredit za pokritje izgube v najmanj dvakratni višini.

Interna banka se je odločila tudi za sodelovanje pri financiranju investicije Žične Celje. Predračunska vrednost investicije v razširitev proizvodnih zmogljivosti za varjene mreže znaša 71 milijonov 550 tisoč dinarjev, pri čemer bo Žična sodelovala le z 2 milijona 930 tisoč din lastnih sredstev, ostalo pa naj bi zagotovila Interna banka, druge OZD - sovlagatelji, krediti domačih bank in inozemski komercialni krediti. To investicijo naj bi Žična dokončala že v letošnjem letu (polno proizvodno zmogljivost naj bi dosegla do 30. ju-

nija naslednje leto) in po predvidevanjih z njo dosegla v obratu varjenih mrež naslednje ekonomske učinke: količinski porast proizvodnje za 113 % (od 6563 ton na 13.960 ton); porast dohodka za 121 % (na 50,4 milijona dinarjev po cenah iz letošnjega prvega tromesečja) ipd., pri čemer pa se bo na novo zaposlilo le 22 delavcev (število bo od prejšnjih 42 delavcev poraslo na 64 delavcev). Vse te sklepe pa je zbor Interne banke sprejel le pogojno. Veljavni bodo postali, ko bo Ljubljanska banka - Splošna banka Celje sprejela odločitev, da bo pri investiranju sodelovala z dolgoročnimi sredstvi najmanj v znesku 23 milijonov 500 tisoč dinarjev, pri čemer bo predvidoma pet milijonov din uporabljenih za usposabljanje sovlagateljev, 18 milijonov 500 tisoč dinarjev pa bo Žični dano na razpolago v obliki dolgoročnega kredita.

Zbor je razen tega sprejel tudi informacijo o rezultatih udeležbe v skupnem dohodku na podlagi naložb iz združenih sredstev Interne banke v letu 1979 ter določene sklepe v zvezi z združevanjem sredstev v Ljubljansko banko - Stanovanjsko komunalno banko Ljubljana.

B. L.

31. SEJA DELAVSKEGA SVETA IN 29. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Člani delavskega sveta TOZD MONTER Dravograd so na svoji 31. seji 1. avgusta letos med drugim obravnavali rezultate poslovanja ter izpolnjevanje stabilizacijskega programa v I. polletju. Med drugim so ugotovili, da so ustvarili za 54 % več dohodka kot lani in s tem plan dohodka presegli za 6 %. Dosežen čisti dohodek je pri njih kar za 60 % večji kot lani in za 9 % večji od planov. Realni osebni dohodki zaradi večje proizvodnje in višjega dohodka pri njih ne padajo, temveč so v porastu.

Se nekaj podatkov o poslovanju v I. polletju: ustvarili so 55.920.000 dinarjev dohodka, oziroma 46.741.000 dinarjev čistega dohodka, iz katerega so skoraj toliko kot za osebne dohodke (20.696.000 dinarjev) namenili za poslovni sklad (19.473.000 dinarjev).

Delavski svet je sklenil, da pristopi k izgradnji investicijskega objekta »Obrat zvarjencev« - I. faza v Otiškem vrhu, katere predračunska vrednost znaša 93,6 milijona dinarjev. Dela naj bi se predvidoma pričela v juliju prihodnjega leta. Za to investicijo bo temeljna organizacija sama zagotovila 24.561 milijonov din lastnih sredstev, 10 milijonov bo zagotovil SMELT - Ljubljana kot sovlagatelj, z blagovnimi krediti dobaviteljev naj bi zagotovili 27.107 milijona din sredstev, razen tega pa bodo tudi pri LB TKB Slovenj Gradec najeli v dveh tranžah 32 milijonov dinarjev kredita.

Člani so obravnavali tudi pogodbo o inženiringu za obrat zvarjencev. So sicer za to, da se glede tega sklne pogodba z Inženiringom, vendar pa menijo, da bi bilo treba ceno za to delo maksimalno znižati. Strinjali so se tudi s predlogom, da se na novo določi cenzus soudeležbe v pravil-

niku o urejanju stanovanjskih vprašanj. Nova lestvica je ugodnejša za proslce z nižjim osebnim dohodkom na člana, saj je prvotna lestvica veljala že od 200 din na člana dalje.

Delavski svet je poleg tega obravnaval tudi prošnjo monterjev iz gradbišča STTC, kjer se pojavljajo problemi s pitno vodo ter stroške prevozov s tovornjaki in sprejel ustrezne sklepe. Ugotovil je tudi, da nekateri izmed sklepov, ki so bili sprejeti na 30. seji, še niso (v celoti) uresničeni. Skorajda isto problematiko je obravnaval tudi odbor za gospodarstvo te temeljne organizacije na svoji 28. seji 31. julija letos in seveda pripravil ustrezna stališča za sejo delavskega sveta. Tudi ta odbor je med drugim ugotovil, da vsi sklepi z njegove prejšnje seje niso bili izvršeni. Pod razno je odbor sprejel tudi nekatere sklepe o cenah prevozov za člane kolektiva (Zastava OM, TAM 6500, TAM 2001), o povečanju cen kave in čaja v kantinah (na 6, oziroma na 3 din) ter obravnaval informacijo o analizi družbene prehrane v I. polletju, iz katere je bilo razvidno, da se ne pokrivajo stroški AM ter porabljene električne energije in ostali stroški.

B. L.

Naš tehnični muzej s starosavsko cerkvico

PREGLED SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz šestih temeljnih organizacij ter iz dveh delovnih skupnosti prejeli 25 zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Na sestankih še vedno prevladujejo tri oziroma štiri teme, ki smo jih omenjali že v prejšnjih pregledih: razprava o poslovanju v prvem polletju, o temeljnih planovih temeljnih organizacij in delovne organizacije za obdobje 1981 do 1985, o prečiščenem besedilu sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov in dela sklada skupne porabe ter o ukrepih, ki so bili predlagani za izboljšanje zdravstvenega varstva in discipline.

Na sestankih SDS aglomeracija 1 ter plavž 2 (TOZD PLAVŽ) pa je bila tematika nekoliko drugačna, kot jo omenjamo v uvodu. Obe skupini sta se namreč seznanili s situacijo, ki je v tej TOZD nastala zaradi pomanjkanja koksa in zaradi katere je delavski svet TOZD sklenil ustaviti plavž 1. Zato je bilo treba nekatere delavce začasno prenesti v druge temeljne organizacije. SDS aglomeracija 1 ob tem še posebej ugotavlja, da se zavedamo težke situacije delati kar najboljše ter se strogo držati tako tehnološke kot delovne discipline. Ta skupina opozarja tudi na dotrajanost nekaterih delov naprav oziroma na izrabljenost žerjavne proge portala ter da je treba kompletirati nabavljene »L« mreže za penaste čistilce. Omenja tudi, da so umivalna korita za garderobo že prispela in da jih je sedaj treba le še vgraditi v garderobo ter hkrati obnoviti tuše in pipe.

Iz TOZD JEKLARNA smo prejeli zapisnike SDS ponvično gospodarstvo, SM peči 1 in 2, staro železo 1 ter elektropeči 1, 2 in 3. Dnevni redi sestankov posameznih SDS so bili dokaj različni, vendar pa so v glavnem zajeli v uvodu omenjeno problematiko. SDS ponvično gospodarstvo v zapisniku med drugim omenja, da je njihov oddelek v prvem polletju delal dobro ter z delno uvedbo dolomitske opeke prispeval k znižanju stroškov v TOZD JEKLARNA. Posamezne neupravičene izostanke, ki se pojavljajo v skupini, prijavljajo disciplinski komisiji. SDS SM peči 1 je sklenila, da bo delala bolj zavzeto ter da bo odpravljala ozka grla, ki ovirajo normalno proizvodnjo. Na sestankih posameznih delovnih skupin je posebna pozornost veljala tudi sklepom 13. seje delavskega sveta TOZD JEKLARNA. V zvezi z njimi SDS SM peči (ki jih sicer podpira) pripominja, da bo najprej treba odpraviti ozka grla, ki ovirajo proizvodnjo (livna jama, promet, vzdrževanje). Prav tako meni, da sedaj, ko se končujejo dopusti, ne bo ovir za povečanje proizvodnje. Hkrati s tem pa opozarja, da prav zato, ker JEKLARNA nima vsakega programa dopustov z delovnimi organizacijami, kot so Iskra, Planika ipd., v JEKLARNI prihaja do težav zaradi pomanjkanja delavcev. Zanima jo, zakaj JEKLARNA ne skuša vplivati nanje, da bi dopuste vskladili. SDS staro železo 1 je imela na dnevnem redu eno samo točko: »Proizvodna problematika in proizvodni rezultati TOZD JEKLARNA v I. polletju 1980«. Na sestanku je bilo izrečeno precej kritike in pripomb na slabe proizvodne rezultate TOZD JEKLARNA v I. polletju. Skupina vprašuje, kako je lahko prišlo do tako slabih rezultatov, ko pa je že vsem dolgo znano, da je pretežni del vzrokov za zaostajanje v proizvodnji v livni jami. Skupina nadalje navaja, da do težav v livni jami prihaja zaradi slabe izdelave lijkov, slabe priprave livnih garnitur (prihaja do zalivanja livnih voz) ter zaradi pomanjkanja ponvic itd. Vprašuje se, kaj je v zvezi s tem ukrepilo vodstvo TOZD JE-

klarna. Skupina nadalje trdi, da zaradi teh pomanjkljivosti v livni jami prihaja do zastojev na pečeh, do daljših saržnih časov, do večje porabe goriva ter do naraščanja stroškov v proizvodnji. Vse to pa vpliva tudi na zmanjševanje osebnega dohodka. Skupina poleg tega omenja, da je težko razumeti, kako je ob takšnih proizvodnih rezultatih in prizadevanjih za stabilizacijo gospodarstva lahko prišlo do povečanja plačilnih skupin pri vodstvu TOZD. Za konec pa v zapisniku citira sledeči stavek iz gradiva, ki ga je obravnavala: »Za nastalo izgubo smo odgovorni vsi, zato moramo tudi prispevati vsak svoj delež za izboljšanje stanja«. Tudi SDS elektropeči 2 se v zvezi s sklepi 12. in 13. seje delavskega sveta TOZD pritožuje nad vodilnim kadrom, češ da »se premalo angažira v neposredni proizvodnji«, pa tudi da »vzdrževanje vse prepočasno odstranjuje razne okvare«. Pravijo, da je v hali ZV nujno treba popraviti jame za kokile in lijkare ter da tudi žerjavna proga še vedno ni popravljena. Eden izmed članov te skupine se je pritožil, da ima kljub temu, da je minilo že pol leta, odkar se je vrnil od vojakov, še vedno peto skupino, čeprav je imel pred odhodom k vojakom za isto delo (drugi jamski pomočnik) sedmo skupino. SDS elektropeči 2 v zapisniku med drugim omenja, da je treba sedanje stanje v jeklarni popraviti predvsem z boljšim delom, hkrati pa pripominja, da do težav v livni jami prihaja predvsem zaradi pomanjkanja delavcev, kar je še posebej čutili v poletnih mesecih, ko vse delo pravzaprav visi le na peščici ljudi. Tudi SDS elektropeči 3 vidi izhod iz sedanjega stanja v večji delovni zavzetosti, predvsem pa v boljšem delu livne jame (izdelava garnitur, čiščenje in druga opravila). Ta skupina je kritično spregovorila tudi o posameznikih, ki dopust kar »narobe« oziroma si domišljajo, da je kar samoumevno, da se jim piše dopust, če jih ni na delo in opozorila, da se v takih primerih vodijo disciplinski postopki, ki se bodo v bodoče še zaostriili.

V TOZD LIVARNA so se sestale SDS modelna mizarja, čistilnica odlitkov ter jeklolivarna 2. Obravnavale so vse tri osrednje teme, ki jih omenjamo v uvodu. Med drugim opozarjajo, da v tedenskih informacijah pogrešajo poleg informacije o proizvodnji tudi tedensko informacijo o finančni izgubi in o vzroku izgub. V zvezi s srednjeročnim planom TOZD pa skupine opozarjajo, da bi morali po rekonstrukciji livarne v tem srednjeročnem obdobju imeti zagotovljeno tudi ustrezno kadrovsko strukturo (po normativu usposobljene modelne mizarje, livarje, jedrarje, čistilce litine). Na prečiščeno besedilo sporazuma o delitvi osebnih dohodkov so imele skupine pripombo le k 37. členu, v katerega naj bi se vnesla tudi finančna produktivnost.

SDS odprema (TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE) je razpravljala o istih zadevah, kot smo jih omenili v prejšnjem pregledu sestankov za ostale SDS iz te temeljne organizacije. Bistvenih pripomb na sestanku ni bilo. Omenimo naj le, da kot vzroke za neizpolnjevanje plana v mesecu juliju skupina navaja pomanjkanje vložka, razne zastojne, dopuste in sploh veliko odsotnost z dela.

SDS hladna predelava 2 (TOZD JEKLOVLEK) k poročilu o poslovanju v prvem polletju nima pripomb, zavzema pa se tudi za dosledno izvajanje predlaganih disciplinskih ukrepov. SDS adjustaža 1 pa v zvezi s temeljni srednjeročnega plana med drugim omenja, da v planu investicij ni zajet oddelek adjustaže, ki predstavlja ozko grlo obrata ter da si brez dodatnih investicij ne predstavlja realizacije plana za leto 1985 (30.000 ton). Investicije v adjustažo naj bi zajele izgradnjo skladniščne hale, odpremo službo (ozka grla obrata), nabavo II. Föster linije (pregled in kontrola polic), nabavo Frimel ravnalnega stroja (dotrajanost strojev), prehod na dvojno pakiranje (manjša investicija). Več pripomb je imela tudi na prečiščeno besedilo sporazuma o delitvi osebnih dohodkov.

SDS montaža 1 (TOZD REMONTNE DELAVNICE) je v okviru razprave o polletnem poslovanju postavila vprašanje, zakaj odnosi med TOZD še vedno niso urejeni tako kot določa zakon o združenem delu. Izrečeno so bile tudi pritožbe na slabo ravnanje proizvodnih delavcev s stroji, pa tudi na področno vzdrževanje, češ da se pri preventivnih vzdrževalnih delih preveč zanaša na remonte, ki jih izvajajo delavci iz remontnih delavnic. Prav tako ugotavlja, da je še vedno potrebno izvajati varčevalne ukrepe. V zvezi s »temelji plana« pa skupina izraža svoje podporo izgradnji jeklarne 2, vendar pa se obenem vprašuje, kje dobiti sredstva za to investicijo in kje staro železo za obratovanje elektropeči. SDS hidravlika in pnevmatika je mnenja, da bo treba srednjeročni plan še dodelati z ozirom na dejanske možnosti. Dvomi tudi, da bo v novem srednjeročnem obdobju mogoče uresničiti vse zadane naloge ob nespremenjenem normativu ter ob zmanjševanju nadurnega dela. Nadalje meni, da bi morali v obdobju stabilizacije poiskati rešitev za zmanjšanje oziroma odpravo dela tujih firm (»ne razumemo, kako lahko zunanje izvajalce plačujemo, naših pa za isto delo ne«). Zanima jo tudi, kako bodo oblikovani normativi v delovni skupnosti z ozirom na stabilizacijo ter kdo je odgovoren, oziroma zakaj je minilo že nekaj let, ne da bi se uredili dohodkovni odnosi (dohodek na podlagi izdelavnih ur). Razen tega opozarja, da se že predolgo ne poskrbi za urejen odkup odpadnih olj.

SDS finance (DELOVNA SKUPNOST ZA KOMERCIJALNE IN FINANČNE ZADEVE) je obravnavala nekatere izmed uvodoma omenjenih zadev, pripombe pa ima le k predlogu disciplinskih ukrepov. Tako omenja, da se je zaradi neurejenih razmer oziroma neprilagojenih pogojev kapacitet odsotnost za čas malice občutno povečala ter da je hrana v kantinah prilagojena predvsem za težka fizična dela, ni pa primerna za delavce, ki imajo želodčne težave ali dieto. Zato je zadolžila delegate sindikata, da spregovore o tej problematiki, predlagala pa je tudi, da naj bi o tem razpravljali tudi delavski svet njihove delovne skupnosti. V isti delovni skupnosti se je sestala tudi SDS računovodstvo osebnega dohodka, ki je imela več pripomb na prečiščeno besedilo sporazuma o delitvi osebnih dohodkov, medtem ko jih na poročilo o poslovanju v I. polletju ni imela.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA EKONOMIKO, TKR TER NOVOGRADNJE smo prejeli zapisnik s sestanka SDS kontrola kvalitete ter s skupnega sestanka SDS sektorja novogradenj (operativna, OID, oddelek za osnovna sredstva in materialno poslovanje). SDS kontrola kvalitete je na sestanku največ pozornosti namenila obravnavanju poslovnega poročila ter vprašanju discipline. SDS sektorja novogradenj so na skupnem sestanku postavile vprašanje odgovornosti za neizpolnjevanje nekaterih ukrepov iz prvega kvartala (predvsem so imeli v mislih nizko lastno proizvodnjo jekla in nizko tujo dobavo). Kritično je ocenila tudi postopek poslovnega odbora, ki je bil v večini istočasno na dopustu ali na nalogah izven JEKLARNE. Menila je, da je treba za naslednje polletje sprejeti nove konkretne zadolžitve ter na vseh področjih točno opredeliti tudi odgovornost in sankcije. Na sestanku je bilo poleg tega govora še o sporazumu o delitvi osebnih dohodkov, o ocenjevanju delovne uspešnosti, o zbiranju denarnih sredstev za prijateljska srečanja in piknike ter o težavah, ki jih imajo po ukinitvi avtobusnih kart oziroma z uvedbo manjšega števila stalnih propustnic delavci operative s prevozom ali odhodom na gradbišča. Glede slednjega naj bi delegati zahtevali na delavskem svetu za delavce sektorja novogradenj drugačno rešitev.

BRIGADA JESENIŠKO-BOHINJSKI ODRED ZOPET DOMA

Z mladinske delovne akcije NIŠ'80 se je vrnila mladinska delovna brigada Jeseniško-bohinjski odred, ki jo je vodil sekretar koordinacijskega sveta Tihomir Kostić. Brigada je letos že četrto pod istim imenom sodelovala na zveznih mladinskih akcijah izven naše republike. Leta 1977, ko je bila formirana, je sodelovala na ZMDA ROBAJE'77, leta 1978 in 1979 pa na ZMDA PODRINJE-KOLUBARA v Valjevu. Iz vseh teh akcij je brigada v naš železarski kraj prinesla najvišja priznanja. Dvakrat zapored je dobila priznanje republiške konference ZSM Srbije in dvakrat najvišje priznanje predsedstva zvezne konference ZSM - plaketo Veljko Vlahović.

Kot že rečeno, je brigada letos sodelovala na ZMDA NIŠ'80. Sestavljala jo je približno petdeset brigadirjev, ki so na svoje delo gotovo ponosni. Letos je bila brigada pred odhodom organizirana na povsem nov način, oziroma po pravilniku o organiziranju brigad v SR Srbiji. Ta nova oblika samoupravne organiziranosti je pokazala velik napredek pri samoupravnem demokratičnem odločanju, istočasno pa tudi nekatere pomanjkljivosti, ki so nastale, oziroma so se pokazale na sami akciji. Vse te napake, ki pa jih ni veliko, so povezane predvsem s slabo pripravljenostjo brigade pred odhodom na akcijo. To le še enkrat potrjuje, da ni dovolj, če brigado začnemo pripravljati dva dni pred odhodom, temveč da mora ta oblika aktivnosti živeti in se izpopolnjevati skozi vse leto. To je tudi pogoj za doseganje dobrih rezultatov dela znotraj brigade in na sami delovni akciji.

Mladinska delovna brigada Jeseniško-bohinjski odred je na področju delovne aktivnosti dosegla izredno lepe rezultate. Poprečje doseganja norme je bilo 141 %, kar je najvišje preseganje norme v prvi in drugi izmeni niške akcije. Seveda je ob tem treba povedati to, da se norma izračunava po jugoslovanskem standardu za izračun norme za gradbene delavce.

Brigade so delale na različnih delih in deloviščih. Različna so bila tudi dela pri izgradnji zaščitnega, oziroma obrambnega nasipa reke Nišave in Južne Morave, na urejanju infrastrukture, oziroma urejanju spominskega parka na Buhnu, izkopu jarkov za PTT in elektrokabele v mestu ter na pripravljanju in urejanju terena za stanovanjsko gradnjo.

Posebej moramo poudariti rezultate pri izgradnji nasipa, kjer je brigada dosegla največ, oziroma kjer je v poprečju dosegala normo 160 %. Uspehi na delovišču so posledica dobre organiziranosti brigade na trasi in izredne aktivnosti v samem naselju. To seveda zahteva ogromno popoldanskega dela na vseh področjih, od idejno-političnega, športa, kulture do samega informiranja.

Velika aktivnost vsakega posameznika pri samoupravnem odločanju in dogovarjanju pa je pripomogla k temu, da je brigada dobila plaketo za družbenopolitično aktivnost in s tem tudi TRAK AKCIJE NIŠ'80.

Za dosegene rezultate na delovišču so v prvi dekadi dobili posebno priznanje, na koncu izmene pa priznanje, s katerim je bila brigada proglašena za najboljšo in dobila naslov UDARNA BRIGADA NIŠ'80. Poleg vseh teh priznanj so v prvi in drugi dekadi dobili nekateri nazive

udarnik in priznanje za tovarštvo z drugimi brigadami. Na osnovi vsega tega, oziroma na osnovi najboljših rezultatov na delovišču in v naselju med enajstimi brigadami je skupščina izmene akcije sprejela sklep, s katerim je predlagala predsedstvu zvezne konference ZSMJ brigado Jeseniško-bohinjski odred za najvišje mladinsko priznanje, za plaketo VELJKA VLAHOVIĆA.

Vsa ta priznanja in doseženi rezultati so izredno pomembni, ker so doseženi v izredno močni konkurenci, saj je v naselju živelo in delovalo poleg naše še deset drugih izredno dobrih brigad, ki so bile le za malenkost slabše od jeseniške. Posebej je treba poudariti, da je bila jeseniška brigada sestavljena iz brigadirjev iz vseh naših republik in pokrajin in da je na tej akciji pravzaprav predstavljala Jugoslavijo v malem.

Mladi jeseniški železarji na nedeljski prostovoljni delovni akciji v Bohinju (Foto V. Hribar)

VTISI MLADIH ŽELEZARJEV OB VRNITVI Z MDA BOHINJ '80

V četrtek, 14. avgusta, je koordinacijski svet ZSMS Železarne organiziral udarni dan na republiški mladinski delovni akciji BOHINJ'80. Skupina 53 mladih delavcev iz Železarne je delala na izkopu jarkov za kanalizacijo bodočega novega mladinskega doma v Bohinju. Akcija je potekala v popoldanskem času in v dogovoru z republiško konferenco ZSMS, oziroma z vodstvom akcije v Bohinju. Še enkrat so mladi železarji dokazali, da so lahko kos še tako težki nalogi.

Izkop jarkov je zahteval izredne fizične napore, ker je trasa oziroma teren zelo težak. Poleg kamnov in skal je bila velika ovira voda, ki je onemogočala normalen potek dela.

Po končanem delu so mladi železarji skupaj z ostalimi brigadirji sodelovali pri branju dnevnih zapovedi in spuščanju zastave. Po brigadirski večerji ni bilo planiranega tabornega ognja, kar pa ni pokvarilo prijetnega vzdušja med mladimi. Zbrali so se mladi brigadirji iz vse Slovenije in Srbije, peli so brigadirske pesmi, dan pa so zaključili s Kozarčkim kolom.

Naši mladi delavci so bili mnienja, da je treba take akcije še naprej razširjati. Vodstvu akcije Bohinj'80 so zamerili, ker po končani akciji ni organiziralo brigadirskega večera in

Omenimo naj le najboljše med najboljšimi ali enake med enakimi - udarnike: Ibrahim BEČIĆ, Zvone KOVAČIĆ, Stefan KOVAČEVIĆ, Nedeljko RADŽINOVIĆ, Asim SALIHOVIĆ, Zoran KRAMAR, Muharem GRBIĆ, Ljubčo ANGELOV, Alojz SIŠKA, Miloš SUBOTIĆ in Tihomir KOSTIĆ. Brigada je poleg enajstih udarniških značk dobila tudi 14 pohval oziroma priznanj za družbenopolitično aktivnost.

Znotraj brigade so delale komisije za vsa področja in aktiv zveze komunistov, ki je štel enajst članov. Prav ta je imel pomembno vlogo v življenju in delu brigade. Na koncu izmene so najboljše mlade brigadirje predlagali za sprejem v zvezo komunistov.

Letošnje mladinske delovne akcije bodo kmalu zaključene, v naši občini pa brigadirji nadaljujejo z aktivnim delovanjem v sredinah, kjer delajo, živijo in se učijo - na lokalnih delovnih akcijah in v vseh dejavnostih mladine.

Z. Šmid

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje ...

Tito

15

ZAŠČITA ŽIVALI OB BIOLOŠKEM NAPADU

Sesedeni aerosoli so tudi nevarni, ker se lahko spet dvignejo v zrak kot drugotni aerosoli. Poleg tega aerosoli okužijo hrano, vodo, razne predmete in zemljišče.

Ob močnem deževju se število aerosolnih delcev precej zmanjša, s tem pa seveda tudi njihova gostota v zraku.

Biološke agense lahko razširjajo tudi s prenašalci ali okuženimi antropodi (komarji, muhe, bolhe, uši in klopi), ki se pikom prenesejo v telo mikroorganizme ali okužijo hrano. Tako, na primer, muhe prenašajo povzročitelje tularemije, klopi in uši pa povzročitelje piroplazmoze in tudi tularemije.

Širjenje boleznih z antropodi je odvisno od letnega časa, ko se tudi sicer pojavljajo v naravi. Ugotovili so, da lahko antropode uporabljajo tudi tam, kjer jih ponavadi ni, in tedaj, ko se sicer ne pojavljajo.

Okužene antropode napadalec odmetava v kartonskih škatlah ali jih spuša s padali iz letal. Tik nad zemljo se škatle same od sebe odpro in iz njih popadajo okuženi antropodi na tla. Vse kaže, da izdelujejo takšne škatle, ki se po osvoboditvi antropodov same zažgo in zgorejo. Namen je uničiti znamenja napada z biološkim orožjem.

Napad z biološkim orožjem je mogoč tudi z odmetavanjem okuženih glodalcev, okuženih predmetov, hrane itd.

PRIKRITO RAZŠIRJANJE bioloških agensov je težko ugotoviti, zaradi tega jih na ta način lahko razširjajo ne le v vojni, temveč tudi v miru. Biološki agensi so zelo prikladno orožje za diverzije, ker imajo lahko že majhne količine mikroorganizmov zelo velik učinek. Tako je mogoče okužiti vodo v vodnjakih in zbiralnikih, hrano in krmo v skladiščih ali pri predelavi in podobno.

Biološki agensi torej lahko prodro v organizem živali z vdihavanjem, skozi poškodovano kožo, s piki antropodov ali ugrizi okuženih glodalcev ter z uživanjem okužene hrane ali vode.

ODKRIVANJE BIOLOŠKEGA NAPADA IN KONTAMINACIJE

Biološke napade in širjenje bioloških agensov odkrivamo in ugotavljamo z opazovanjem.

Napad z biološkim orožjem je potrebno opazovati, da pravočasno odkrijemo kraj in čas napada, po možnosti pa tudi, kako je izveden. Opazujemo ga s posebnih opazovalnih postaj. Poleg tovrstnega opazovanja nam zelo koristijo tudi ugotovitve prebivalcev. Ti odkrivajo biološki napad na podlagi dejstev, kot so:

- letala letijo v višini 300 do 500 metrov in puščajo za seboj sled v obliki prozornega oblaka, ki so lahko delci bioloških agensov;
- odmetavanje posebnih letalskih bomb, katerih detonacija je neprimerno šibkejša kot pri drugih bombah enake velikosti, še posebej sumljivo je, kadar eksplodirajo bombe približno 300 m nad zemljo;
- odmetavanje nenavadnih predmetov, ki nimajo vselej oblike letalskih bomb, čeprav so jim podobni, pogosto s podalom;
- ustvarjanje umetnih oblakov z razprševalnimi napravami v plovnih objektih, ki plovejo najpogostejše blizu obale, veter z morja pa piha proti njej.

Za odkrivanje napada z biološkim orožjem v obliki aerosolov je mogoče uporabiti tudi posebne naprave, tako imenovane biološke detektorje. Če so diverzanti uporabili biološko orožje, ga bomo najpogostejše odkrili šele, ko bodo zboleli ljudje, živali in rastline.

Namen opazovanja je zanesljivo ugotoviti, ali gre za biološko kontaminacijo, kje se širi in kako, čas njenega nastanka in prenehanja. Sestavni del opazovanja je tudi jemanje vzorcev za ugotavljanje vrste okužbe.

Nadaljevanje

TRETJI POHOD PO POTEH KARAVANŠKIH GRANIČARJEV

Občinska konferenca Zveze socialistične mladine Jesenice je v soboto, 16. avgusta, organizirala tretji pohod po poteh karavanških graničarjev v počastitev 15. avgusta - dneva graničarjev. Več kot 100 graničarjev, planincev, brigadirjev, drugih mladincev in občanov je iz treh različnih smeri krenilo po graničarskih poteh v Karavankah. Med potjo so obiskali tudi več spominskih obeležij.

Po končanem pohodu so se zbrali v Završnici ob spomeniku sekretarja SKOJ Dragoljuba Milovanovića. Zbrane je najprej pozdravila sekretarka občinske konference zveze socialistične mladine Jesenice Nevenka Juvan, zatem pa je spregovoril še polkovnik Silvo Banovec. V kulturnem programu so nastopili člani mladinskega gledališča iz Trčiča.

Po programu pa so se udeleženci pohoda pomerili še v partizanskem mnogoboju.

Železarski globus

BAHRAIN

ARAB Iron and Steel Co, je ime družbe, ki bo zgradila napravo za izdelavo peletov železove rude v tej arabski državi z letno zmogljivostjo 4 milij. ton. Dobavo opreme sta ponudila japonska Kobe Steel in zahodnonemški Lurgi, medtem ko je pričetek obratovanja predviden ob koncu leta 1983. Glavna vloga tega objekta bo v dobavi peletov napravam za izdelavo železove gobe v Kataru in Saudski Arabiji. Lokacija v Bahreinu je bila izbrana zaradi ugodne zemljepisne lege in ker je vlada Bahreina zagotovila dobavo dovoljenih količin zemeljskega plina, potrebnega za obratovanje. Obstaja možnost za kasnejšo izgradnjo naprave za izdelavo železove gobe, medtem ko gradnja železarne ni predvidena.

SOVJETSKA ZVEZA

Pogajanja med predstavniki sovjetske vlade in japonskimi železarskimi družbami o dobavi 750.000 ton jeklenih cevi so se po skoraj polletni prekinitvi pred kratkim uspešno za-

ključila v Tokiu. K uspešnemu zaključku je pripomoglo posojilo, ki ga je za financiranje te dobave odobrila japonska poldržavna izvozno-uvozna banka. Cevi, ki jih bodo med drugim uporabili za gradnjo cevovoda za transportiranje zemeljskega plina iz Zahotne Sibirije do zahodnoevropskih držav, bodo dobavile štiri največje japonske železarske družbe: Nippon Steel, Sumitomo Metal Industries, Nippon Kokan in Kawasaki Steel.

LR KITAJSKA

Ta država, ki je leta 1979 izdelala 34,4 milij. ton surovega jekla, posveča v letošnjem letu veliko pozornost predvsem zmanjšanju porabe energije, izboljšanju kvalitete proizvodov, širjenju proizvodnega asortimenta in izdelavi nekaterih novih vrst valjanega jekla. Kljub temu kažejo kitajski podatki v letošnjem prvem polletju, v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta, za 7,6 % večjo proizvodnjo groblja in 7,6 % valjanih proizvodov. V prvih petih mesecih je bilo izdelanih za 1,79 milij. ton več železarskih proizvodov in sicer pločevine, profilov, valjane žice in varjenih cevi.

PRIMERAN VOJNIK

DRAGI DRUGOVI,

VOJNIK

Tarman Dušan

ČLAN VAŠEG KOLEKTIVA ZASLUŽEN JE DOLGO VIŠOKO VOJNIČKO PRIZNANJE ZNAČKO "PRIMERAN VOJNIK" ZA ODLIČAN USPEH U VOJNOSTRUCNOI OBUČI, IDEJNO-POLITIČKOM OBRATOVANJU, VAŠTANJU, PRIMERNO I SAVESNO IZVRŠAVANJE VOJNIČKIH DUZNOSTI, USPEŠNO SPROVOĐENJE U ŽIVOT MERA BEZBEDNOSTI I SAMOZAŠTITE, MARLJIVO UČEŠĆE U VARNOSTAVNIM AKTIVNOSTIMA, RAZVIJANJE DRUGARSTVA I JAČANJE BRATSTVA I JEDINSTVA U VOJNOM KOLEKTIVU.

BLIŽITE PRIZNANJE TAKVIM UZORNIM ČLANOM VAŠEG KOLEKTIVA SPOSODIM I ODLOČNIM BRATOVCEM SOCIALISTIČKE SAMOUPRAVNE ZAJEDNICE.

komandant

V. Žarković

07.08.1980. Lučko

OSTATNI 4 MESTO:

(POŠT)

SAMOUUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Jeklovlek

14. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V četrtek, 7. avgusta, je bila v TOZD Jeklovlek 14. seja delavskega sveta, ki jo je vodil predsednik Anton Dežman. Najprej so pregledali sklepe prejšnje seje in ugotovili, da so v glavnem izvršeni, razen akcijskega programa in stabilizacijskih ukrepov, ki pa so daljšega značaja.

Delavski svet je obravnaval poročilo odbora za delovna razmerja in ga potrdil. Obravnavani so bili tudi sklepi odbora za gospodarstvo in predlog o nakupu brusilnega stroja BBE 1-A in ga potrdil. Informativno so obravnavali tudi sklepe odbora samoupravnih delavskih kontrol.

Po obravnavi polletnega poslovnega poročila so ugotovili, da so bili doseženi spodbudni poslovni uspehi in rezultati stabilizacijskih prizadevanj.

Soglašali so s korekcijo visokih cen storitev, katero je sprejel odbor za gospodarstvo pri DS Železarne.

Sklenili so, da se uvede kontrola stroškov poslovnih združenj in podarili, da se morajo gibati v mejah planiranih. Zvišanja stroškov poslovnih združenj delavski svet ni potrdil.

Na seji so opozorili na to, da je potrebno mesečno voditi kontrolo pisanja ur vzdrževalcev in kvaliteto opravljenih storitev.

O kvalitetni problematiki je poročal tehnolog Matevž Gluhar. Ob tem so ugotovili, da je poleg pomanjkanja polproizvodov kvaliteta predvsem z ekonomskim vprašanjem, zlasti z gibanjem stroškov in izpolnjevanjem plana proizvodnje.

Obravnavali so poročilo odbora za gospodarstvo in sprejeli nekatere akcijske ukrepe, ki bodo pomembni dejavniki pri nadaljnjih stabilizacijskih prizadevanjih in poglobljanju dohodkovnih odnosov.

Po obravnavi polletnega poslovnega poročila Železarne, ki izkazuje 84.000.000 din izgube, so potrdili očno finančnega poslovanja in sanacijskih ukrepov, katero je pripravil poslovni odbor Železarne, da bi izboljšali rezultate gospodarjenja in odpravili poslovno izgubo. Delavski svet je predlog dopolnil s pripombo, da so sprejeti akcijski ukrepi in rebalans plana tesno povezani z odgovornostjo vseh dejavnikov v Železarne.

Delavski svet je informativno obravnaval samoupravni sporazum o

skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev OD in dela sklada skupne porabe v DO železarna Jesenice in ugotovili, da delitev OD ne posega pomembneje v dohodkovne odnose in je uravnilovsko naravnana. Menili so, da je potrebno določiti ustrezna in spodbudna delitvena razmerja med fiksnim in gibljivim delom, zlasti v korist korekcije kategorij.

Informativno so obravnavali temelje srednjeročnega plana TOZD

12. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V TOZD Jeklovlek je bila 29. julija 12. seja odbora za gospodarstvo, ki jo je vodil predsednik Anton Klemenc. Pri pregledu sklepov zadnje seje so delegati ugotovili, da so v glavnem izvršeni, razen uresničevanja stabilizacijskih ukrepov, ki so dolgoročni.

Odbor je po razlagi vodje TOZD obravnaval polletno poslovno poročilo in ugotovili, da je TOZD v prvem polletju dosegla plan skupne proizvodnje in preseгла plan blagovne proizvodnje po vrednosti. Ugotovili so hitro rast vseh vrst stroškov, kar je ovira, da bi povečali planirani dohodek.

Odbor je ugotovil, da so bila dosežena naslednja stabilizacijska prizadevanja:

- skupni izplen je bil dosežen 94 % in je 1 % boljši od planiranega,
- doseženo je bilo znižanje vseh vrst stroškov, predvsem zaradi boljšega izplesa, nižje porabe energije in predelovalnih stroškov,
- uspešno poteka osvajanje tehnologije kolobar — palica in obratovanje novih naprav,
- uspešno je bil zaključen strokovni tečaj in usposabljanje delavcev,
- inovacijska dejavnost poteka na reševanju kakovosti polizdelkov, zlasti toleranc in tehnologije hladne predelave,
- uvedena je bila kontrola cen in storitev TOZD Vzdrževanje, Remontne delavnice in Transport,

in Železarne za obdobje 1981–1985. Ugotovili so, da predlog ne ustreza oceni razvojnih možnosti in kapacitetam.

Po obravnavi so sklenili, da TOZD pristopi k samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi posebne raziskovalne skupnosti.

Na dnevnem redu so imeli tudi nekatere notranje probleme, zlasti porast neopravičenih izostankov.

Obravnavali so še prošnji za zmanjšanje kazni, ki jih je izrekla skupna disciplinska komisija dvema delavcema TOZD in sprejeli sklep, da se sodelavcu izrek kazni prenehanja delovnega razmerja šest mesecev pogojno spremeni na devet mesecev. V drugem primeru pa so sklenili, da zaradi neopravičenih izostankov ne morejo spremeniti izreka kazni skupne disciplinske komisije. E.

— mesečno se spremlja gibanje norm, uvajajo pa tudi nova merila za rast produktivnosti dela in izkoriščanja delovnega časa,

— izboljšana je bila storilnost dela v kg/h/m, s čimer so pokrili večjo odsotnost z dela in dosegli plan proizvodnje.

Reklamacije so povezane s kvaliteto in rizično problematiko. Pomanjkanje in slabša kvaliteta polproizvodov sta osnovna vzroka, da niso naredili več in bolje.

Odbor je soglašal, da se predlaga spremenjena osnova izračuna stimulacije na vrednost v potrditev delavskemu svetu.

Potrdili so plan proizvodnje za mesec avgust, ki znaša 1.500 ton, od tega 1.220 ton vlečenega jekla, 30 ton luščenega, 120 ton brušenega in 130 ton termično obdelanega jekla.

Plan proizvodnje je v primerjavi s prejšnjim mesecem nižji zaradi predvidenih remontov na vlečni liniji BK in peti Surface.

Odbor je predlagal delavskemu svetu, da na osnovi odločitve komisije za razpis in zbiranje ponudb za nabavo brusilnega stroja potrdi nabavo brusilnega stroja BBE-1.

Na znanje so vzeli sklepe odbora za gospodarstvo pri DS Železarne, in z njimi soglašali, zlasti glede znižanja cen storitev, ki veljajo od 1. januarja 1980 dalje.

Na seji so opozorili na pomembnost javne razprave o temeljih srednjeročnega plana TOZD Jeklovlek za obdobje 1981–1985.

Obravnavali so še informacijo o razporejanju in delitvi dohodka kot pobudo in opozorilo družbenega pravonaravnika samoupravljanja občine Jesenice.

Vodstvu TOZD so naročili, da pripravijo poročilo o uporabi zaščitnih sredstev po izmenah. E.

TOZD Valjarna debele pločevine

12. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Delavski svet TOZD Valjarna debele pločevine je imel 12. redno sejo 12. avgusta. Vodil jo je predsednik Ivan Žvan. Delegati so bili najprej seznanjeni z elaboratom programa ukrepov za odpravo izgub v prvem polletju 1980 in novim planom celotnega prihodka TOZD za II. polletje. Po daljši razpravi so program ukrepov za odpravo izgub sprejeli v predloženi obliki z naslednjimi pripombami:

— vsestransko je treba izboljšati delovno in tehnološko disciplino,

— s prehodom na dvoizmensko obratovanje bo poprečno mesečno proizvodnjo 6.300 ton možno doseči le z dobro organizacijo dela in občasnim obratovanjem tudi v prostih sobotah,

— pri sprejemanju mesečnih operativnih programov je treba paziti, da bo asortiment proizvodnje tak, da bodo optimalno zasedene vse razpoložljive kapacitete, kar je predpogoj za izvrševanje količinskega plana proizvodnje,

— na proste sobote je treba občasno obratovati v tistih oddelkih, v katerih se bo pokazala potreba. Vodje oddelkov morajo ta sklep razložiti na sestankih samoupravnih delovnih skupin,

— z delovodji in vodji oddelkov je treba organizirati sestanke in na njem obravnavati vse napake pri delu, ki jih je treba v prihodnje dosledno odpraviti.

Obravnavali so temelje srednjeročnega plana TOZD Valjarna debele pločevine za obdobje 1981–85 in osnutek samoupravnega sporazuma o temeljih srednjeročnega plana Železarne za obdobje 1981–85 in ju brez pripomb potrdili.

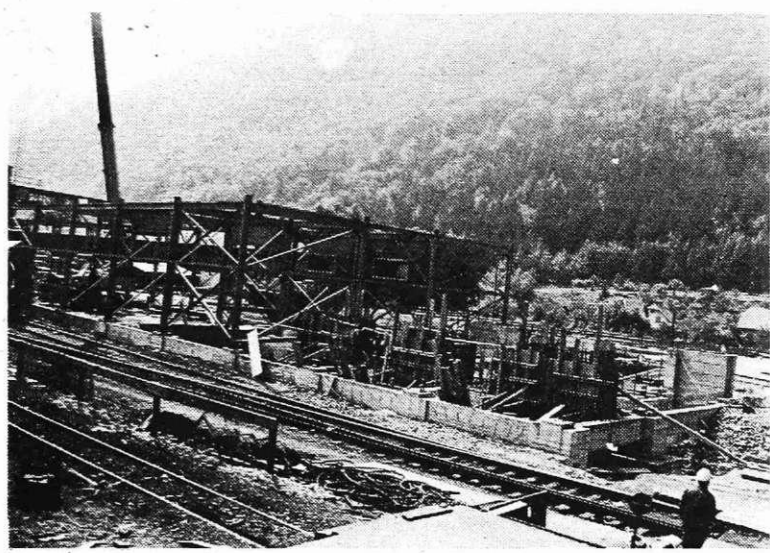
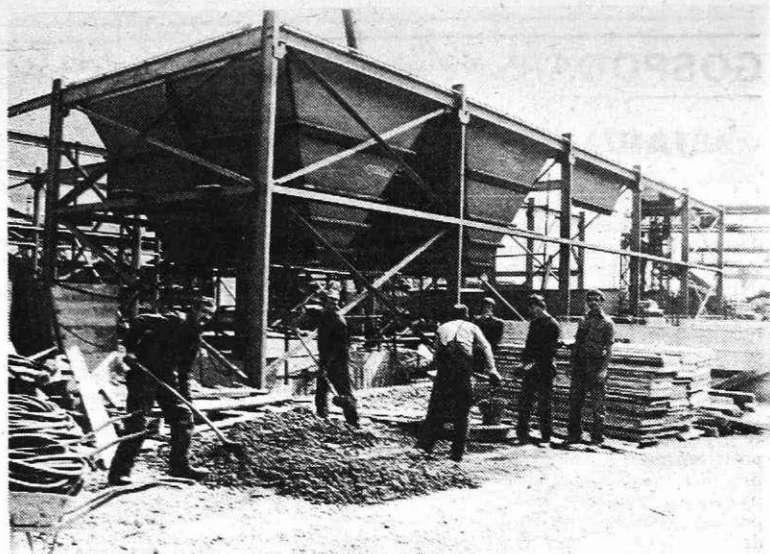
Obravnavali so tudi osnutek samoupravnih sporazumov o temeljih planov SIS občine Jesenice za obdobje 1981–85 in se z njimi niso strinjali. Menili so, da so stopnje

rasti sredstev za SIS previsoke in bi sprejetje takih stopenj pomenilo padec realnega osebnega dohodka. Sklenili so, da bodo osnutek samoupravnih sporazumov ponovno obravnavali, ko bodo predlagani programi prilagojeni dejanskim možnostim.

Seznanjeni so bili tudi s predlogom samoupravnega sporazuma o soustanovitvi posebne raziskovalne skupnosti in soglasno sprejeli sklep, da TOZD Valjarna debele pločevine pristopi k samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi in delovanju posebne raziskovalne skupnosti za energetiko, mineralne surovine in metalurgijo. Za podpisnika tega samoupravnega sporazuma so pooblastili Ivana Žvana.

Obravnavali so tudi pritožbi dveh delavcev, ki sta menila, da sta bila ob prehodu na dvoizmensko obratovanje razporejena na neustrezna dela in naloge. Delegati so menili, da sta pritožbi neosnovani, ker sta premetisti začasnimi bosta delavca, ko bo TOZD Valjarna debele pločevine ponovno obratovala na tri izmene, razporejena na prejšnja dela in opravila.

Na koncu seje so delegati soglasno sklenili, da še naprej ostane namestnik vodje TOZD Valjarna debele pločevine Jože Vilman, ker so bile razporeditve na vodstvu na druga dela in opravila ravno takočasne. IS

Gradnja odpraševalnih naprav za elektrojeklarno (Foto S. Kokalj)

TOZD Vzdrževanje

13. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik delavskega sveta je 6. avgusta sklical 13. redno sejo. Pri pregledu sklepov zadnje seje so delegati ugotovili, da je bil 8. sklep desete seje realiziran in na disciplinski komisiji sprejet sklep, da se kazni ne spremeni. Soglasno je bil sprejet tudi sklep, da se sodelavcu iz Vzdrževanja HV Bela ne izda soglasja za opravljanje male obrti, ker nima pravičnega odnosa do delovnih nalog in opravil.

Delavski svet je v nadaljevanju obravnaval polletno poslovno poročilo in potrdil bilanco uspeha ter dosežene kazalce uspešnosti. Sprejel je še dodatne sklepe, ki so bili obravnavani že na razširjenem sestanku družbenopolitičnih organizacij in vodstva TOZD Vzdrževanje:

— Vzdrževalci se morajo vključiti v akcijo in s tekočimi popravili ter preventivnimi kontrolami dosegati prestavitve večjih popravil, za katera so bila v letošnjih programih predvidena sredstva investicijskega vzdrževanja.

— Vzdrževalna dela je potrebno izvajati v razpoložljivem času, da bo omogočeno optimalno izvajanje proizvodnih programov.

— Proizvodne TOZD morajo tekoče obveščati vodstva vzdrževalnih TOZD o spremembi planiranih količinskih ali kvalitativnih planov, da bo možno prilagajanje vzdrževalne dejavnosti trenutnim situacijam.

— Delavski svet soglasno in podpira predlog, da bo v primeru večjih sprememb pri obsegu dela v proizvodnih TOZD potrebno prerazporediti kader med obrati vzdrževanja v odvisnosti od obsega vzdrževalnih storitev.

— Delavski svet zahteva, da je potrebno intenzivno nadaljevati z izvajanjem programa ukrepov, ki so bili sprejeti na razširjenem sestanku družbenopolitičnih organizacij in vodstva TOZD. Zadolžil je odbor za gospodarstvo, da tekoče spremlja izvajanje nalog.

— Zaostriti je potrebno osebno odgovornost, tekoče spremljati izvajanje dogovorjenih nalog po obsegu in kvaliteti ter v predvidenih rokih. Zaostriti je potrebno tudi odgovornost za boljše izkoriščanje delovnega časa.

— Delavski svet meni, da bo uspešno izveden letni remont valjarne bluming ključnega pomena za izboljšanje stanja železarne Jesenice kot celote. Zato morajo vsa pripravljala dela potekati izredno odgovorno, kot v primerih izrednega stanja. Remont je potrebno izvesti v planiranem času in obsegu.

Dana je bila informacija o vsebini planskih dokumentov za obdobje 1981–1985 in sprejeti zaključki:

— Planski dokumenti niso medsebojno usklajeni; pripombe, ki bodo oblikovane po javni razpravi, bo potrebno pri izdelavi dokončnih predlogov upoštevati.

— V TOZD Vzdrževanje morajo predstavniki družbenopolitičnih organizacij in vodilni delavci na skupnem sestanku izoblikovati stališča ter jih skupaj s pripombami posredo-

vati vodjem samoupravnih delovnih skupin. Le-te naj planske dokumente obravnavajo skupaj z oblikovanimi pripombami na sestankih delavcev.

Obravnavali so samoupravni sporazum o ustanovitvi posebne raziskovalne skupnosti za energetiko, mineralne surovine in metalurgijo in sklenili, da TOZD Vzdrževanje pristopi v skupnost.

Ob koncu seje so obravnavali in zavrnili pritožbo člana kolektiva na sklep disciplinske komisije. CB

Železarski globus

ZDA

Iz študije, ki jo je izdelal posvetovalni organ ameriškega kongresa za tehnološko oceno, je razvidno, da če ne bodo takoj ustrezno ukrepali, bo železarska industrija v ZDA doživljala še nadalje močne udarce. Ti bodo povzročili nadaljnje znižanje produktivnosti, zmanjšanje delovnih mest ter tržišča. Predvsem grozi vedno močnejše povečanje uvoza železarskih izdelkov, ki se bo brez ustreznih ukrepov leta 1990 povečal s sedanjih 15 % tudi do 40 %. Glavno krivdo za to pripisujejo vladi, ki s svojim dopuščanjem cenene uvoza jekla postavlja železarsko industrijo v nezadovoljiv položaj in zato tudi manj investira. Izboljšanje tega položaja je možno z določeno vladno politiko predvsem na področju investicij. Železarske družbe bodo morale v prihodnjih desetih letih investicije povečati vsaj za 50 % — na 3 milijarde dolarjev letno in pri tem jim bodo morali pomagati finančno politični ukrepi. V zvezi s tem so železarske družbe že v začetku letošnjega leta pripravile obsežne sanacijske programe.

PERU

Ob obali Pacifika, 250 km južno od glavnega mesta Lime, bo zgrajena nova mini železarna. Dve 40-tonski obločni električni peči bo dobavilo švicarsko podjetje Brown Boveri. Co., medtem ko bo napravo za vlivanje gradic s štirimi žilami dobavilo švicarsko podjetje Concast AG. Iz gredic bodo v neki drugi železarni valjali paličasto jeklo in manjše profile. Letna proizvodna zmogljivost te železarne bo 150.000 ton surovega jekla. Obratovati bo pričela spomladi leta 1982.

JAPONSKE ŽELEZARNE GRADIJO NA TUJEM

Največje japonske železarske družbe dobivajo iz vedno več držav zahteve za finančno in tehnično pomoč pri gradnji največjih železarskih projektov. Vodilne železarske družbe, kot so: Nippon Steel Co., Nippon Kokan Co., Kawasaki Steel Co. in Sumitomo Metal Industries Ltd., so izrazile svojo pripravljenost za sodelovanje pri takšnih prekomorskih projektih. Pri tem so mnenja, da predstavlja takšno sodelovanje pri gradnji železarskih objektov v tujini pomembno usmeritev za zagotovitev posla v prihodnjih letih.

Vendar sta tudi dve negativni stvari, zaradi katerih nekatere japonske železarne resno dvomijo v upravičenost takšne poslovne politike. Prva je, da bodo naložbe v te prekomorske projekte zahtevale ogromno finančnih sredstev, druga pa, da želijo nekatere japonske prekomorske velike železarne pristanek japonske strani, da jim bodo lahko prodajale del izdelanih polizdelkov. To pa pomeni seveda določeno konkurenco.

Med državami, ki so v zadnjem času izrazile željo za takšno sodelovanje, so: Argentina, Avstralija, Mehika in Sovjetska zveza.

Argentina želi sodelovanje japonskih železarskih družb pri povečanju proizvodnje železnice državne železarne Somisa. Pri tem gre za povečanje proizvodnje surovega jekla s sedanjih 2,5 milij. ton na 4,3 milij. ton in to do leta 1983. Argentina stran želi tudi precejšen del japonskih finančnih vlaganj v ta investicijski podvig. Predstavniki argentinske vlade so bili zaradi tega že trikrat v Tokiu, vendar so dobili samo obljubo, da bo japonska vlada kmalu poslala v Argentino posebno komisijo, ki bo pregledala situacijo.

Tudi Mehika želi japonsko sodelovanje pri nadaljnji izgradnji železarn Las Truchas ob pacifiški obali. Gre za gradnjo valjarne pločevine, valjarne cevi večjih premerov, livarno in kovačnico. V načrtu je tudi povečanje proizvodnje surovega jekla s sedanjih 1,35 na 2,8 milij. ton letno. Železarska družba Nippon Steel Co. je že pristala na sodelovanje pri gradnji valjarne pločevine, Sumitomo Metal pri gradnji valjarne cevi in Kobe Steel pri gradnji livarne in kovačnice.

Največje japonske železarske družbe je tudi avstralska družba Broken Mill Pty. Ltd. vprašala za sodelovanje pri gradnji velike Jumbo integralne železarne v zahodni Avstraliji. Imela bi letno zmogljivost deset milijonov ton surovega jekla in bi izdelovala predvsem polproizvode za izvoz. O tem so se pogovarjali predstavniki avstralske vlade in petih največjih japonskih železarskih družb.

Tudi Sovjetska zveza želi japonsko sodelovanje pri gradnji železarn na Daljnem vzhodu. Podobno kot Avstralija bi rada prodajala na Japonsko polproizvode iz teh železarn. Ta pogoj seveda ni najbolj ugoden za velike japonske železarske družbe, ki imajo že danes težave zaradi prevelikih proizvodnih zmogljivosti.

To je samo nekaj primerov sedanjega ter eventualno bodočega sodelovanja japonskih železarskih družb z drugimi državami. Kaže, da bo tega vedno več, saj je Japonska s svojo visoko razvito železarsko tehnologijo, pa tudi zaradi svojih finančnih sposobnosti na področju železarstva, vedno cenjen družabnik.

JAPONSKO ENERGETSKO GOSPODARSTVO

Pri porabi primarne energije ima na Japonskem največji delež nafta s skoraj 75 %, medtem ko je 99 % celotne količine uvažajo. Na drugem mestu so trda goriva z okoli 15 %, nato sledi plin z nekaj manj kot 5 % in hidro in geotermična energija skupaj s 5 %. Delež jedrske energije je še vedno majhen in se giblje med 3,5 in 5 %.

ZDA in Velika Britanija krijeta zaradi lastnih zalog nafte in zemeljskega plina samo četrtino lastnih potreb po primarni energiji z uvozom. V Zvezi republik Nemčiji, Franciji in Italiji je ta količina precej preko 50 %. V najneugodnejši situaciji je Japonska, ki je na področju energije vezana z okoli 88 % na uvoz. Ta država je za ZDA na drugem mestu kot največji kupec nafte na mednarodnem tržišču.

NAFTA JE NAJVAŽNEJŠI VIR PRIMARNE ENERGIJE

Japonska uvaža več kot dve tretjini potrebne nafte s področja Srednjega vzhoda, največji dobavitelj pa je Saudska Arabija. Največji azijski proizvajalec nafte, Indonezija, krije približno 15 % japonskih potreb. LR Kitajska pri preskrbi Japonske z nafto zaenkrat še nima večje vloge in jo je v preteklem letu dobavila 7,5 milij. ton. Letos je predvideno povečanje na 8,3 milij. ton, vendar Japonci računajo v bližnji prihodnosti na bistveno povečanje kitajskih dobav nafte. Zato je bilo sklenjenih že več sporazumov o japonskem sodelovanju pri raziskavah in črpanju nafte.

REZERVE V MATERIALNEM POSLOVANJU

Materialno poslovanje je prav gotovo pomemben sestavni del vsakega proizvodnega procesa. Brez uravnanega preskrbe z vsemi potrebnimi materiali takšen proces sploh ne more delovati. Na drugi strani pa material in vsa dogajanja z njim povzročajo tudi občutne stroške. Ugotovljeno je, da delež teh stroškov v celotni kvoti stroškov iz različnih vzrokov tudi močno narašča. Kot kaže, se to niti ne bo ustavilo, saj je ves svet zaskrbljen nad pomanjkanjem vseh vrst surovin.

Zaradi tega se moramo tudi mi vprašati, kako gospodarimo z materialom. Na eni strani nam ga primanjkuje, na drugi pa ugotavljamo, kje vse leži. Nehote se nam postavi vprašanje, kakšen je njegov izkoristek. Kolikšne so naše kurantne in nekurantne zaloge? Kakšna so in kako organizirana naša skladišča? Kako transportiramo material? Kolikšni so nabavni, skladiščni in transportni stroški? Človek težko razume, da iščemo boljše rezultate le v delu in delovnem času, na drugi strani pa ne obravnavamo celotnega poslovanja z materialom.

Univerzitetni profesor dr. Zdravko Kaltnekar v zvezi s tem meni, da se je področje materialnega poslovanja neprestano zanašalo. V svoji študiji Analitsko projektivni pristop k obravnavi sistema materialnega poslovanja daje pobude, kako obravnavati to problematiko in najti rezerve, ki se skrivajo znotraj materialnega poslovanja. Pri tem pravi, da ima materialno poslovanje svoj smisel v smotnem vključevanju v celotni organizem delovne organizacije. Njegova nalo-

ga je planska preskrba vseh uporabnikov znotraj delovne organizacije z vsemi potrebnimi materialnimi prvinami. Proizvodnja, ki ni pravčasno oskrbljena z vsem potrebnim materialom, ne more izkoristiti svojih zmogljivosti. Seveda pa je plansko preskrbo razmeroma lahko doseči, če nas pri tem ne zanimajo stroški. Zato moramo materialni dejavnosti postaviti še drug cilj, čim ugodnejši učinek materialne preskrbe.

Skupni cilj celotne materialne dejavnosti in medsebojna povezanost posameznih njenih elementov nam omogočata, da materialno preskrbo štejemo za samostojen in zaključen sistem. Pri njegovem funkcioniranju so pomembni: učinkovitost, rezultat, skladno sodelovanje v skupnih nalogah, upoštevanje funkcionalnih razmerij, doseganje večjih učinkov in ustrezen sistemski pristop. Posamezni deli sistema morajo učinkovati v smeri doseganja cilja, to je planske preskrbe z materialom ob čim nižjih stroških.

Po iranskem bojkotu pri dobavi nafte se Japonska trudi za dobave tudi zelo majhnih količin nafte. Tako so s posameznimi državami sklenili pogodbe o letni dobavi nafte tudi za milijon in manj ton.

NARAŠČAJOČI POMEN JEDRSKE ENERGIJE

V območju sekundarne energije ima električna energija delež približno ene tretjine. Pri tem je z ozirom na način pridobivanja razdelitev naslednja: okoli 50 % termoelektrarne na mazut, 15 % hidroelektrarne in geotermične elektrarne, 15 % jedrske elektrarne, 10 % termoelektrarne na premog in 8 % plinske termoelektrarne. Tako velik delež termoelektrarn na mazut je edinstven v industrijsko razvitih državah in je posledica hitre gospodarske rasti Japonske v šestdesetih letih in zgodnjih sedemdesetih letih. Takrat so bile cene nafte še nizke in japonsko gospodarstvo je imelo dobro razvejano električno omrežje. Zato je bilo razumljivo povečanje pridobivanja električne energije s termoelektrarnami, posebno še, ker te zahtevajo sorazmerno nizke stroške naložb.

Takšna energetska politika pa je postala z vedno višjo ceno nafte vprašljiva. Zato je po naftni krizi v letih 1973/74 pripravila japonska vlada program predelave določenega števila manjših termoelektrarn na premog. Vendar je bila tudi pri tem programu določena omejitev, saj je zaradi majhnih domačih rezerv premoga tudi potreben uvoz. Zato so japonski energetski strokovnjaki v takšni situaciji videli izhod v uporabi jedrske energije.

Jedrska energija naj bi še v tem desetletju prispevala k zmanjšanju porabi nafte, pri čemer je cilj: ohraniti količino uvožene nafte na sedanjih ravni. Zato bodo tudi povečali uporabo premoga in razvijali alternativne energetske vire. Jedrska energija naj bi že v bližnji prihodnosti pripomogla k večji neodvisnosti japonske na področju energije.

Čeprav imajo v zvezi z uporabo jedrske energije japonski politiki in tehniki manj pomislekov kot v drugih industrijsko razvitih državah, se tudi tu množijo kritični glasovi. Vendar je bil doslej odpor le majhen in bo kmaj oviral vladne načrte.

Težave so predvsem na operativnem področju. Varnostni predpisi za obratovanje jedrskih elektrarn so na Japonskem izredno strogi. Predvsem zahtevajo zelo pogosto temeljito kontrolo naprav, med katero reaktor ne sme obratovati. Posledica tega in vedno novih tehničnih težav je majhna izkoriščenost 21 japonskih jedrskih elektrarn, ki je dosegla lani samo 49,8 % obratovalnega časa. Kljub temu naj bi se do leta 1990 povečal delež japonskih jedrskih elektrarn pri pridobivanju električne energije na vsaj 40 %. Japonska vlada upa, da bo s tem znižala v prvi stopnji uvoz nafte s 75 na 50 %.

VISOKA ENERGETSKA UČINKOVITOST

Japonska ima med industrijsko razvitimi državami izredno visoko energetska učinkovitost in je med državami zahoda in delno celo vzhoda z velikim naskokom na prvem mestu. Najbolj presenetljiva je primerjava z ZDA. V tej državi porabijo preračunano na naftni ekvivalent na prebivalca 8,50 ton primarne energije, v ZRN 4,4 ton, v Franciji 3,57 ton in na Japonskem 3,10 ton. Železarska industrija ZDA porabi na proizvedeno tona 38 % več energije kot japonska železarska industrija, zahodno-nemška 18 % in britanska 45 % več. Ta situacija je posledica sorazmerno novih proizvodnih naprav v japonskih železarnah, katere pa stalno izpopolnjujejo ali celo nadomeščajo z novimi in energetsko bolj učinkovitimi.

Kljub temu je delež industrije pri celotni japonski porabi energije največji med industrijsko razvitimi državami. To pojasnjuje zelo omejena poraba energije v gospodinjstvih, čeprav v japonskih hišah in stanovanjih ni manj električnih aparatov kot v Zahodni Evropi ali ZDA. Glavna razlika je v manjši porabi energije za ogrevanje, kajti japonske hiše že tradicionalno nimajo ogrevalnih naprav. Res je, da uporabljajo že dalj časa majhne oljne ali plinske peči, vendar njihova poraba goriva ni primerljiva s centralnim ogrevanjem. Kljub visokim poletnim temperaturam so bile doslej klimatske naprave uporabljene samo v poslovnih stavbah. Vendar se to stanje je spreminjalo in se približujejo življenjski ravni v ZDA. Vedno več je hiš, ki so sicer slabo izolirane, s centralno kurjavo ali klimatsko napravo. Tako lahko tudi v tej državi računajo na vedno večjo porabo energije v gospodinjstvih.

PASIVNO IZKORIŠČANJE SONČNE ENERGIJE

Arhitekti in gradbena podjetja v ZDA so pri iskanju možnosti za zmanjšanje porabe energije odkrili novo, vendar znano pot: pasivno izkoriščanje sončne energije. Z uporabo sorazmerno enostavnih in cenjenih ukrepov pri projektiranju stanovanjskih hiš lahko v primerjavi s konvencionalnim projektiranjem znižajo porabo energije za ogrevanje za 50 % ali celo več. Vendar v primerjavi s sončnim ogrevanjem vode pri tem

niso potrebne črpalke, ventili in podobne zadeve, ki stanejo in se tudi lahko pokvarijo.

Hiša, primerna za pasivno izkoriščanje sončne energije, je locirana tako, da je ena stena s širokimi okni dnevno čim več časa izpostavljena sončnim žarkom. Za stene so uporabljene debele opeke, ki lahko absorbirajo in ohranjajo sončno energijo. Do zdaj so bile takšne hiše le redko postavljene in to na posebno željo kupcev.

Danes v ZDA že gradijo takšne stanovanjske hiše in približno 15 % vseh novih hiš že ima nekatere elemente, značilne za pasivno izkoriščanje sončne energije. Predstavniki nekaterih podjetij, ki gradijo stanovanjske hiše, predvidevajo, da bodo v nekaj letih vsi novi objekti prilagojeni takšnemu izkoriščanju toplote.

Pasivno izkoriščanje sončne energije spremljajo tudi nekateri problemi, ki se povezujejo z izrazom pasiven. Mnogi potencialni kupci takšnih hiš so nezaupljivi do zagotavljanja, da bodo manj plačali za ogrevanje prostorov, ker ne vidijo naprav, kot so, na primer, sončni kolektorji, ki bi naj to omogočili. Projektanti in graditelji teh hiš so mnenja, da jim pri prepričevanju kupcev v zvezi s prihranki goriva manjkajo ustrezni kazalci, kot je, na primer, pri avtomobilu specifična poraba goriva na 100 kilometrov. Negativni vpliv ima tudi to, da pri nakupu takšne hiše ni 15 % posojila, kot ga sicer odobrava zvezna vlada pri hiši z aktivnim izkoriščanjem sončne energije ob uporabi sončnih kolektorjev.

Vendar nobena izmed teh ovir ni dovolj resna, da bi močnejše zavrla naraščanje prodaje stanovanjskih hiš s pasivnim izkoriščanjem sončne energije. Zaenkrat je glavna aktivnost na tem področju osredotočena na zahodni in jugozahodni del ZDA. V mestu Santa Fe zvezni državi New Mexico je zgradilo lokalno gradbeno podjetje testno hišo za pasivno izkoriščanje sončne toplote, ki je na razpolago prebivalcem tega mesta za ogled in podrobnejša pojasnila.

Čeprav je več sončnih žarkov na razpolago na bolj južnih zemljepisnih področjih in je tam potrebno tudi manj ogrevanja stanovanj, vendar to ne pomeni, da je pasivni način izkoriščanja sončne toplote omejen samo na ta področja. Doseganje raziskave so pokazale, da lahko pasivno izkoriščanje sončne energije krije na jugu ZDA 80 % potreb za ogrevanje stanovanj in na severu 70 %. V obeh primerih pa pomeni to za polovico zmanjšane stroške kurjenja. Razlika je v investicijskih stroških, ker je potrebna na severu boljše izolacija in večja steklena površina.

Zato so pričela mnoga velika gradbena podjetja raziskovati možnosti za pasivno uporabo sončne energije. Pri tem se naslanjajo tudi na raziskovalni program, za katerega je namenjen v okviru ministrstva za energijo pet milij. dolarjev in ga izvaja inštitut ministrstva za raziskavo sončne energije. Ta inštitut je pozval 25 največjih podjetij za gradnjo stanovanjskih hiš in gradbenega materiala v ZDA, da naj projektirajo in preizkušajo pasivno sončno tehniko pri velikih stavkah. Prvi prototipi takšnih zgradb bodo zgrajeni še letos. Ministrstvo za energijo predvideva, da bo do leta 1986 zgrajenih dva milij. in do leta 2000 50 milij. stanovanjskih hiš s pasivnim izkoriščanjem sončne toplote.

Takšno izkoriščanje sončnih žarkov ni novo. V puščavah gradijo stavbe z debelimi stenami, ki čez dan, ko je vroče, akumulirajo toploto in jo oddajo ponoči, ko je hladno. Stari Grki so gradili cela mesta z okni obrnjenimi proti jugu in debelimi stenami, ki so ohranjale toploto zimskega sonca. Eden izmed ameriških gradbenih strokovnjakov je povedal duhovito in resnično ugotovitev: »Pasivna sončna tehnika je tehnološko znana že 30.000 let, vendar znanstveno raziskovalno samo tri leta.«

Pasivno izkoriščanje sončne toplote ima v veliki meri za osnovo tradicionalno tehniko in materiale. Zahteva velika okna za dostop sončnih žarkov in maso za akumulacijo toplote. Dodatno k temu lahko prištejemo še delno izolacijo za ohranjanje toplote in podobne ukrepe. Dejansko je porabljena pasivno polovica sredstev naložbe za ohranjanje energije.

Ker je celotna hiša sama sončni kolektor, je izredno važna njena lega z ozirom na sonce. Projektanti poskusijo doseči takšno lego, da je vsaj sedem ur omogočen neposreden dostop sončnih žarkov skozi široka, na južno stran obrnjena okna. Tudi pokrit rastlinjak lahko služi kot sončni kolektor in skozi vrata, odprta ves dan, lahko prehaja tople zrak v ostali del hiše.

Za ohlajitev hiše v prehodnem času je več možnosti. Odprtine na strehi rastlinjaka omogočajo odstranjevanje toplote. Platnene zavese oziroma senčniki na steklih lahko preprečujejo sončnim žarkom dostop v hišo. Tudi pokrajina sama je lahko del pasivnega sončnega sistema. Pazljivo obreza- na drevesa lahko poleti preprečujejo in pozimi omogočajo ogrevanje hiše s sončnimi žarki.

Ministrstvo za energijo namerava do leta 1984 pripraviti standarde, ki bodo določali energetske kazalce pri gradnji poslopij. V zvezi s tem računajo zagovorniki pasivne sončne tehnike, da bodo kazalci postavljeni precej nizko in bodo zato omogočali njen še hitrejši razvoj.

kratne situacije. Zato jih je treba vsakokrat izbrati glede na dejanske pogoje. Metode za to so več ali manj ugotovljene in v gradivih pripravljene.

ne oziroma nakazane. Potrebno je le, da se za takšne pristope odločimo in po takšni poti skušamo izboljšati materialno poslovanje. B.

Sodelavka pri tehtanju žitnikov
(Foto S. Kokalj)

RAZVOJ GORENJSKIH OBČIN Z VIDIKA KADROV IN ZAPOSLOVANJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Najpomembnejša komponenta proučevanja in obravnave kadrov je prav gotovo njihovo planiranje in izobraževanje. To je »sredstvo«, s katerim delovni ljudje uresničujejo cilje na najracionalnejši način v pogojih, ki najbolj adekvatno ustrezajo človeški prirodi. (dr. Jovo Brekić, Mr. Milan Jurina, Dolgoročni projekcija razvoja kadrov kot osnova politike profesionalnega razvoja, Ekonomski inštitut Zagreb, 1975.) V principu bi moral biti to dolgoročni proces, usklajen s planom splošnega razvoja. Tudi izobraževanje kadrov bi moralo biti odraz potrebne nivoja gospodarjenja, tako da bi usposobljene kadre lahko tudi učinkovito izkoristili, delavci sami pa bi v celoti razvili svoje sposobnosti in se uveljavili kot celovite ustvarjalne osebnosti.

V planski zakonodaji so kadri, skupno s celovito kadrovsko-socialno komponento, dobili ustrezno mesto šele z uvedbo sočasne samoupravnega planiranja. To pa seveda ne pomeni, da je aktivnost že dosegla ustrezno uveljavitev tudi v vsakdanjem življenju. Vse do sedanjega obdobja se v precejšnji meri srečujemo z bolj ali manj ekonomskim pristopom k planiranju zaposlovanja, kjer delavci predstavljajo le neobhodni element načrtovane produktivnosti. Razvojni načrti

OZD so bili vse doslej najbolj pogosto osnovani na ekonomskih in tehničnih možnostih, kadri pa so bili obravnavani kot logična oziroma neobhodna posledica siceršnjih razvojnih usmeritev.

Ob pripravi planskih dokumentov za prihodnje srednjeročne obdobje, na osnovi sprejetega republiškega zakona o planiranju ter ob problemih, ki jih že nekaj časa poraja vprašanje prevelike dinamike zaposlovanja, zaostrovanje razkorakov med potrebami in možnostmi njihovega pokrivanja ter nenazadnje ob visokih stroških za zagotavljanje celotnega družbenega standarda pridobljenih delavcev z drugih področij, se je pričel odvijati proces osveščanja, ki poraja upanje, da bo prišlo na tem področju do bistvenih sprememb, ki bodo pozitivno vplivale na celovit družbeni razvoj. Seveda pa nas čaka še mnogo trdega dela, saj smo na nekaterih področjih šele zaorali ledino.

Proučevanje kadrov in zaposlovanja je interdisciplinarno področje dela, v katerem imajo predvsem sociologi kadrovsko-organizacijske usmeritve bogato področje delovanja in uveljavljanja.

Predloženo gradivo je izsek iz delovne aktivnosti analitičnega raziskovalnega značaja v okviru skupnosti za zaposlovanje oz. njihove strokovne službe. Sloni na vrsti

predhodno izdelanih parcialnih analiz, uporabi rezultatov specifičnih kadrovsko-evidenčnih instrumentov ter črpanju dosegljivih statističnih podatkov s področja kadrov in zaposlovanja.

Gradivo vsebuje predstavitev stanja, dosednji razvoj v gorenjskih občinah ter poizkus ocene pričakovanih razvojnih značilnosti v prihodnjem planskem obdobju z izdvojitvijo pomembnih problemov in dilem, ki se pojavljajo na poti doseganja načrtovanih razvojnih ciljev.

Strokovna služba občinskih skupnosti za zaposlovanje Gorenjske pokraja obseva: Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Trzin, zato je predmet obravnave problematika v vseh petih občinah s prikazi in opisi značilnosti na občinskem nivoju pri vseh tistih pojavih, kjer je to možno spriti dosegljivih podatkov. Kjer je to smiselno in umestno, oziroma kjer ne prihaja do posebnih razlik med občinami, so opisane le skupne značilnosti.

USMERITEV SREDNJEROČNIH PLANOV ZA OBDOBJE 1976-1980 NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA

V gorenjskih občinah se je omejevanje rasti zaposlovanja bolj ali manj jasno izražalo kot problem že vse od leta 1975 dalje. Visoke letne stopnje porasta zaposlenosti, ki so v letih 1971-1974, ob skromnih kadrovskih virih Gorenjske, povzročale zaostrovanje vprašanja družbenega standarda in infrastrukture, so terjale preobrat v nadaljnji družbeno-ekonomski politiki in politiki zaposlovanja.

Omejenost domačih delovnih potencialov in nujnost racionalnega »gospodarjenja z živim delom« je bila prisotna v zavesti sestavljalcev planskih dokumentov že ob sprejemanju srednjeročnih planov razvoja za tekoče plansko obdobje. Iz njihovih opredelitev je možno razbrati usmeritve k zniževanju od tedaj evidentiranih letnih stopenj porasta zaposlenosti, skladnejši razvoj družbeno gospodarske strukture, povečevanje produktivnosti dela, tehnološko zahtevnejše investicije z manjšim številom novih delavcev in višjim nivojem njihovih znanj ter izboljšanje izobrazne strukture delavcev. Nekatere občine so izhajale iz temeljitih demografskih analiz, ki so osvetlile značilnosti prebivalstva, njegove aktivnosti in reprodukcije.

Usmeritve v teh dokumentih so navedene še dokaj okvirno. Politika zaposlovanja je obravnavana bolj kot komponenta ekonomskega ter tehničnega oz. tehnološkega razvoja, le izjemoma ali v detajlih pa v smislu elementa kadrovske politike. Celovitost in pomen kadrovske politike ter načrtovanje razvoja kadrov, tako z vidika gospodarjenja oz. proizvodnih procesov, kot z vidika razvoja delavcev kot celovitih ustvarjalnih osebnosti in najpomembnejšega faktorja v tem procesu, še ni prodrla v zavest nosilcev planiranja. Tudi vnašanje kadrovske-socialne komponente v planske akte sploh je bilo bolj na stopnji začetnih poizkusov, zato so planirani cilji ali zelo okvirni, ali pa zajemajo le določene segmente.

V vseh občinah so bile planirane globalne rasti zaposlenosti; povsod so omenjali spremembe v investicijski politiki — naložbe v kapitalno intenzivne dejavnosti, modernejšo tehnologijo, nadomeščanje živega dela z večjo količino znanja, skupne pa so tudi težnje k izboljšanju organizacije dela. Plan razvoja občine Kranj celo trdi, da je zaposlovanje posledica in ne vzrok v gibanju gospodarstva oz. razvojne in poslovne politike. Pri tem pa seveda pozablja na možnost obratnega vpliva in na že ugotovljene zakonitosti, pa tudi nujnost medsebojnega učinkovanja.

V tem času se v naših občinah pojavljajo tudi zavestna pričakovanja »deficita živega dela« (Škofja Loka, Jesenice) in načrtovanje pokrivanja kadrovskih primanjkljajev iz potencialov drugih republik. Omejevanje na domače vire delavcev je načrtovala le občina Trzin. Posredno pa lahko tako usmeritev potegnemo iz plana občine Kranj, ki označuje novo zaposlovanje kot selektivni faktor pri odločitvah za nove investicije in ob tem predvideva alokacijo naložb delovno intenzivnih dejavnosti v področja, kjer obstajajo delovne rezerve.

Občina Jesenice je poleg ostalega načrtovala porast deleža zaposlenosti ženskega dela s pomočjo ustreznega prilagajanja delovnih mest.

V planu občine Radovljica je specifično poudarjanje večjih možnosti razvoja terciarnih dejavnosti. To zasledimo tudi v planu občine Škofja Loka, kjer je zanimivo tudi stališče, da pri »novem zaposlovanju razmerje med stroški delovnega mesta skupaj s socialnimi stroški proti družbenemu produktu na zaposlenega v določenem obdobju ne sme biti negativno«.

O ukrepih in elementih kadrovske politike v teh planih torej še ni bilo dosti govora. Zasledimo lahko le usmerjanje k izboljšanju kadrovske strukture zaposlenih, za kar pa niso bili opredeljeni načini in postopki.

Tekoče izvajanje planskih usmeritev tega srednjeročnega obdobja se ni v zaželeni meri približalo postavljenim ciljem. Nadaljnja poglavlja bodo pokazala pomembna odstopanja in zaostajanja za načrtovanimi spremembami, prav tako pa tudi vrsto vprašanj, ki jih nismo uspeli rešiti. Prav ta pa se pojavljajo kot bojazen in možna ovira nadaljnjega razvoja ter uresničevanja postavljenih ciljev tudi za prihodnje srednjeročno obdobje.

DOMAČI KADROVSKI VIRI

Načrtovanje razvoja gorenjskih občin lahko sloni le na predvidenem črpanju domačih kadrovskih virov. Računati moramo namreč s postopnim zmanjševanjem in sčasoma s popolno presahnitvijo dotoka delavcev iz drugih območij in republik, ker jim pospešeni razvoj prinaša možnosti zaposlovanja v njihovem okolju.

Lokalni kadrovski viri pa so močno omejeni. Na nivoju občin spremljamo in proučujemo naslednje:

- naravni prirastek prebivalstva, ki letno prihaja v delovni kontingent (priliv iz šol),
- deagrarizirane delavce,

— aktiviranje neaktivnega delovno sposobnega prebivalstva (delovne rezerve),

— invalide osebe s preostalo delovno zmogljivostjo,

— vračanje z začasnega dela v tujini.

Na mikro nivoju so pomembni tudi notranji kadrovski viri, ki pa jih ne ugotavljamo in spremljamo na nivoju občine, zato jih tudi ne moremo posebej razčlenjevati. Gre za latentne rezerve delavcev znotraj delovnih organizacij, kar mora biti predmet konkretnega dela v posameznih delovnih okoljih in pa obstoj mase nizko usposobljenih delavcev, ki bi z ustreznim usmerjanjem, izobraževanjem in napredovanjem lahko prispevali precej več v teku svoje delovne kariere. Z načrtno kadrovsko politiko in popolnejšim izvajanjem nalog kadrovske funkcije bo možno uspešneje koristiti tudi te vire, ki pa so za zdaj večinoma še na stopnji spoznanja, a ne izkoriščene možnosti.

Generacijski priliv

Najpomembnejši in edini zanesljivi vir kadrov je vsakoletni generacijski priliv iz šol. V naših občinah se je v letih 1976-1979 gibal v naslednjem povprečnem obsegu:

Jesenice	450
Kranj	1000
Radovljica	470
Škofja Loka	550
Trzin	210
SKUPAJ	2680

Če bi letno povečanje zaposlenosti v občinah omejevali na višino generacijskega priliva, bi bile možne letne stopnje med 3 in 3,9%. Ker pa moramo z generacijskim prilivom pokrivati tudi naravni odliv iz zaposlitve, ki znaša v naših občinah približno 1-1,5%, se za ta delež zmanjšajo možne stopnje dodatnega zaposlovanja.

Ob zanemarjanju izrazito skromnih možnosti v okviru ostalih navedenih virov bi bile realne stopnje rasti zaposlenosti naslednje: (Ob izhodišču navedenem omejevanju na višino generacijskega priliva in 1,5% pokrivanja odliva)

Jesenice	1,56%
Kranj	1,77%
Radovljica	2,41%
Škofja Loka	2,48%
Trzin	2,06%
SKUPAJ	1,97%

Ostali viri kadrov v občinah

Ostali viri kadrov, ki jih spremljamo in navajamo v začetku tega poglavja, so skoraj zanemarljivi, gotovo pa nepomembni za usmerjanje razvojnih tokov.

Deagrarizacija je večinoma zaključena in vsako nadaljnje praznjenje kmetijskih površin bi bilo škodljivo in je tudi z družbenopolitičnega vidika nezaželeno.

Aktivnost prebivalstva je visoka, tako da delovnih rezerv enostavno ni. Majhni deleži začasnega nezaposlenih oseb ne morejo pomembno vplivati na povečevanje možnosti pokrivanja kadrovskih potreb, ker gre običajno le za prehodno stanje med eno in drugo zaposlitvijo. Stevilo takih kandidatov je dokaj konstantno in ne predstavlja posebne

Sodelavec — vzdrževalec (Foto S. Kokalj)

30 LET SAMOUPRAVLJANJA V ŽELEZARNI

SVEČANA SEJA DELAVSKEGA SVETA ŽELEZARNE

Svečana seja delavskega sveta Železarne ob 20-letnici delavskega samoupravljanja v Železarni in ob 25-letnici osvoboditve je bila 22. avgusta 1970 ob 9. uri v dvorani kulturnega doma na Javorniku. Pokrovitelj proslave je bil Franc Leskošek Luka, član sveta federacije.

Prav je, da se tega jubileja spomnimo, saj je bila včeraj ob 30. obletnici prevzema tovarne v upravljanje delovna, pa vendar svečana seja delavskega sveta. Svečanost je bila skromna, le kratek spominski nagovor namestnika predsednika delavskega sveta Železarne, kar je glede na stabilizacijska prizadevanja razumljivo. Drugače pa je bilo pred 10 leti. Poglejmo, kako je proslava potekala in kaj so takratni govorniki povedali v čast jubileja.

Od 257 povabljenih delavcev Železarne in predstavnikov družbenopolitičnega življenja ter ostalih, ki so kakorkoli bili kdaj vezani na Železarno, se je svečane seje udeležila velika množica in dvorana v kulturnem domu je komaj sprejela vse udeležence. Med gosti je bil zagotovo najdražji Franc Leskošek Luka kot velik prijatelj jeseniških železarjev, pa tudi zato, ker je prav on simbolično predal Železarno v upravljanje delavcem 20. avgusta 1950. leta.

Na svečanosti so govorili: predsednik delavskega sveta Železarne Franc Kobentar o razvoju samoupravljanja v Železarni,

glavni direktor mag. Peter Kunc o 20 letih samoupravljanja — 20 letih razvoja Železarne, svečani govor, posvečen 20-letnemu jubileju, pa je imel Franc Leskošek Luka. Pred zaključkom je zbrane pozdravil s kratkim nagovorom generalni direktor komaj leto dni starega združenega podjetja Slovenske železarne Gregor Klančnik.

Na seji so podelili državna odlikovanja in priznanja Železarne. Državna odlikovanja je podelil takratni predsednik skupščine občine Jesenice Franc Žvan, odlikovanja pa so sprejeli:

Red republike z bronastim vencem	1
Red zasluge za narod s srebrno zvezdo	1
Red dela z zlatim vencem	1
Red dela s srebrnim vencem	16
Medalje za zasluge za narod	8
Medalje dela	23

Priznanja Železarne sta delavcem Železarne podelila glavni direktor in predsednika delavskega sveta Železarne, prejeli pa so jih:

Odličje Železarne	58
Knjigo 2000 let železarstva	36
Umetniško mapo	66
Koledar 20 let samoupravljanja	10

Po svečani seji je bil ogled aglomeracije in razstave v delavskem domu, posvečene 20-letnici delavskega samoupravljanja in 25-letnici osvoboditve, popoldan pa je bilo tovariško srečanje v Gozd Martuljku za vse udeležence svečane seje.

Poglejmo, kako so ocenjevali 20-letno obdobje delavskega samoupravljanja posamezni govorniki.

Predsednik delavskega sveta Železarne Franc Kobentar se je v uvodu svojega govora o razvoju samoupravljanja spomnil proslave 100-letnice obstoja Železarne Jesenice leto prej in povedal, da smo se ob proslavi tako pomembnega jubileja, kot je 100 let organizirane in industrijske proizvodnje jekla v dvatisočetni tradiciji železarstva v našem kraju, spomnili vseh pomembnih jubilejev te dolge dobe. Ugotovili smo, da je obdobje delavskega samoupravljanja v 20 letih najpomembnejše obdobje

je dolgoletne tradicije dela in življenja jeseniških železarjev, kajti to je bilo obdobje najhitrejšega razvoja proizvodnje, največje rasti družbenega standarda in popolne preusmeritve proizvodno-ekonomskih odnosov v naši tovarni. Jeseniški železarji smo bili med prvimi, ki smo prevzeli iniciativo o delavskem samoupravljanju in na podlagi navodil o delu delavskih svetov v gospodarskih podjetjih izvolili delavski svet še pred izidom temeljnega zakona o gospodarjenju z gospodarskimi podjetji in višjimi gospodarskimi združenji po delovnih kolektivih. Skupaj z delavci drugih gospodarskih organizacij širom naše domovine smo začeli pionirsko utirati pot nove etape razvoja socialističnih sil in družbeno-ekonomskih odnosov. Naša pot se je začela v težkih pogojih še nezadostno razvitih proizvodnih sil, v času komaj uresničene osnovnega programa industrializacije, ko so v gospodarstvu prevladovali še administrativne metode upravljanja. Kljub temu smo v relativno kratkem času demantirali prognoze tistih naših nasprotnikov, ki so trdili, da naša zgradba delavskega samoupravljanja stoji na trhljih nogah, da so to le gradovi v oblakih, ki se bodo porušili pri prvem manjšem pretresu, pri prvih večjih težavah. Ne samo, da smo demantirali te trditve, temveč smo dokazali, da smo v tem času zgradili tako močno zgradbo delavskega samoupravljanja, da je ni mogoče več podreti, lahko je samo še dogradimo in utrdimo.

Nato je predsednik delavskega sveta obširno govoril o razvoju samoupravljanja in o značilnih obdobjih. Poseben poudarek njegovega razmišljanja pa je bila težnja, prisotna v naši železarni že od leta 1953, da delavsko samoupravljanje približamo neposrednemu proizvajalcu, da nam samo en delavski svet in en upravni odbor nista dovolj ob skoraj 7.000 zaposlenih delavcih. Naša razmišljanja so šla tako daleč, da smo težili vključiti v samoupravljanje slehernega od teh 7.000 zaposlenih delavcev. To nam je končno uspelo z izidom XV. amandmana zvezne in XIII. amandmana republiške ustave. Temeljito smo decentralizirali samoupravljanje, ustanovili ekonomske enote, delovne skupine pa vključili v samoupravljanje. Omenil je, da smo v zadnjem letu 20-letnega obdobja delovanja samoupravljanja napravili največji korak v razvoju samoupravnih in družbeno-ekonomskih odnosih znotraj tovarne in nadaljeval: »Želimo in prizadevali si bomo, da delo samoupravnih organov še izpopolnimo, še bolj racionaliziramo, ker imamo v tem pogledu še

rezerve. Določena kvota obstaja mogoče le v relativno večji brezposelnosti žensk na področju občine Jesenice, kamor prihajajo žene in sorodnice zaposlenih delavcev iz drugih območij Jugoslavije. Vendar pa je zanje značilna majhna prostorska mobilnost, ki je deloma posledica družinskih obveznosti, deloma pa tudi specifičnih kulturnih in vedenjskih vzorcev, ki jih prinašajo iz okolja prejšnjega bivanja.

Invalidne osebe se pojavljajo v manjšem številu. Treba jih je tudi usposabljal v dolgotrajnih postopkih, zato je proces pomembnejši z vidika uveljavljanja vsakega delavca kot celovite osebnosti v življenju in delu, manj pa v smislu izkoriščanja kadrovskih rezerv.

Povratnikov iz tujine je s področja naših občin razmeroma malo, pa tudi njihove želje v zvezi z delom so običajno precej specifične (podatki za leta 1978-1979 - 35 do 40 povratnikov).

Skupek vseh teh možnosti da sicer letno določeno število delavcev (leta 1980 skupaj okrog 800), vendar ti obstajajo bolj kot potencialna možnost, ki se iz objektivnih, deloma pa tudi subjektivnih vzrokov, nikoli v celoti ne realizira. (Udeležbo domačih kadrovskih virov v ponudbi delavcev glej tudi v poglavju o kadrovski ponudbi.)

Izobrazbena struktura generacijskega priliva

Z vidika ugotavljanja skladnosti med ponudbo povpraševanja po delavcih je pomembna izobrazbena struktura generacijskega priliva, ki smo mu namenili poslednje mesto med obstoječimi viri novih kadrov. V letih 1976-1978 je bila naslednja: (v %)

NP + P	PS	SS	VIŠ	VS
32,3	33,2	21,1	6,0	7,4

Deleži po občinah ne odstopajo bistveno, zato jih tudi ne prikazujemo posebej.

Kot bomo videli v nadaljnjih poglavjih, je struktura tega priliva precej boljša od možnosti, ki jih ustvarjamo z odpiranjem novih del in nalog; ali drugače povedano, se aspiracije in poklicne ambicije mladih precej razhajajo z doseženo stopnjo tehničnega in tehnološkega razvoja materialne proizvodnje ter ekonomskimi osnovami za njeno usmerjanje in spreminjanje.

Ob visokih stopnjah porasta zaposlenosti, ki so povzročale velike potrebe po delavcih in praktično vključitev v delo skoraj vseh zainteresiranih kandidatov, se to v vsakdanjem življenju ni odražalo. Poraja pa se vprašanje, kakšni bodo učinki omejevanja dinamike na nivo generacijskega priliva občin, ob ugotovljenih neskladjih med ponudbo kadrov in možnostmi zaposlovanja.

GIBANJE ZAPOSLOVANJA V LETIH 1976-1979

Planirane in dosežene globalne stopnje

Letne resolucije o izvajanju družbenih planov občin v tem srednjeročnem obdobju so določale tekočo politiko zaposlovanja in potrebne naloge glede na aktualno situacijo. Določbe v zvezi s stopnjami rasti so se gibale na višini ali blizu planiranih srednjeročnih stopenj. Razen redkih izjem so vsebovale napovedi globalnih premikov za občino (podobno kot republiška resolucija),

brez pomembnejših razlikovanj posameznih področij in panog dejavnosti.

Občina - poprečje	1976-1980	1976	1977	1978	1979
Jesenice	2,2	2,0	2,3	2,2	3,8 (2,4 in 6,1)
Kranj	2,0	2,5	2,5	2-2,5	2,0
Radovljica	2,3	1,9	1,9	2,0	2,0
Škofja Loka	2,4	4,2	3,5	pod 3	3,0
Tržič	2,0	2,0	2,0	2,2	2,0

Spremljanje dejanskih gibanj v posameznih letih preteklega obdobja kaže, da smo letno planirane stopnje v nekaterih občinah stalno ali pa le v določenih letih presegali. To so predvsem občine: Škofja Loka, Kranj ali Radovljica; občina Jesenice se je gibal nekje na meji ali nekoliko pod planskimi predvidevanji (1978-1979), medtem ko jih je občina Tržič prestopala v letih 1976 in 1977, pozneje pa je zaostajala.

Dosežene letne stopnje po občinah

Občina	1976	1977	1978	1979
Jesenice	0,8	3,1	1,8	1,6
Kranj	3,6	0,9	2,7	3,3
Radovljica	1,4	3,2	3,4	3,5
Škofja Loka	2,8	4,3	3,8	3,9
Tržič	4,5	5,6	1,7	0,7
Skupaj	2,6	2,6	2,7	2,9

V posameznih gradivih strokovne službe občinskih skupščin zasledimo tudi nekoliko drugačne stopnje rasti, ki od prikazanih odstopajo za nekaj desetink procenta. Pojav nastaja zaradi različnega vira črpanja podatkov. Vir za naše podatke je skupnost zdravstvenega varstva, vendar moramo omeniti, da je prav pri tej evidenci v letu 1976 in prvi polovici 1977 prišlo do odstopanj od dejanskega stanja, ki jih je povzročil kolizijski zakon - način prijavljanja v zdravstveno zavarovanje prej po sedežnem, nato po domicilnem principu, pozneje pa spet obratno.

Dinamika po področjih dejavnosti

V gospodarstvu so poprečne stopnje za leta 1977 in 1978 dosegle med 2 in 3 % (Jesenice 2 %, Kranj 2,2 %, Radovljica 3 %, Škofja Loka 3 %, Tržič 2,6 %), v družbenih dejavnostih pa so bile povsod preko 4 %. Izjema je občina Kranj, ki v družbenih dejavnostih ni izkazovala bistvenih povečanj (tudi v tej občini ni prišlo do dejanskega zmanjševanja števila delavcev na tem področju, ampak je evidentirano gibanje rezultat evidencnih sprememb - reorganiziranja regijskih institucij, kar je močno povečalo indekse rasti v nekaterih občinah Gorenjske, zmanjšalo pa v Kranju).

Ker je sprememba razvrščanja dejavnosti po statistični nomenklaturi v začetku leta 1977 prinesla največ sprememb prav pri družbenih dejavnostih (izločitev finančno-tehničnih in poslovnih storitev) in ker zaradi manjšega števila delavcev na teh področjih vsaka sprememba povzroči velike relativne premike, je dejansko dosežene stopnje v teh dejavnostih preko standardnih statističnih evidenc skoraj nemogoče natančno ugotoviti. Iz podatkov iz leta 1978 in 1979 lahko ugotovimo, da stopnje porasta presegajo 5 %, kar pa ne more biti zaskrbljujoče ob dejstvu, da je v družbenih dejavnostih cela vrsta maloštevilnih organizacij in delovnih skupnosti, ki jim vsak nov delavec pomeni velik relativni premik. Analiza zaposlovanja v družbe-

Srednjeročne planirane stopnje za leta 1976-1979 v poprečju in letni dinamiki so bile naslednje (v %):

nih dejavnostih, ki je bila izvedena ob neprestanih polemikah v zvezi z naraščanjem števila delavcev v tej sferi, je pokazala, da je bilo zaposlovanje upravičeno, smotno in v skladu z dogovorjenim obsegom pokrivanja skupnih potreb, ki jih uresničujejo delavci v teh dejavnostih. Izkazalo se je tudi, da ni šlo le za administrativne delavce, ampak strokovnjake, ki v teh dejavnostih opravljajo potrebne storitve. Ob njihovem pomanjkanju za določena dela in naloge je bilo novih zaposlitev celo manj, kot so narekovala potrebe.

Na dinamiko gibanja zaposlenosti po gospodarskih področjih imajo bistven vpliv premiki v industriji, saj zajema 60 do 70 % zaposlenih po posameznih občinah. V obdobju 1976 do 1979 se je pričel proces umiranja rasti delavcev na tem področju, kar je bilo predvideno tudi s planskimi usmeritvami. Rezultati pa še niso taki, da bi odločilno vplivali na zmanjšanje tokov zaposlovanja.

V vseh občinah imajo precej občutne stopnje rasti dejavnosti terciarnega sektorja, kar je v smereh gibanja v skladu s planskimi pričakovanji. Omeniti moramo tudi pozitivne rezultate v uresničevanju načrtov občine Jesenice za pospešeno zaposlovanje žensk. Dinamika njihove udeležbe je večja od povečevanja skupne zaposlenosti.

Odperto ostaja vprašanje skupnega obsega zaposlovanja, za katerega lahko trdimo, da je bil prevelik ter vprašanja njegove kvalitete z ozirom na neskladja ter doseganja drugih razvojnih ciljev.

Vzroki odklonov od planirane rasti

Iz analize zaposlenosti in zaposlovanja v gorenjskih občinah za leto 1979 je razvidno, da do odstopanj od načrtovane rasti zaposlovanja prihaja iz različnih vzrokov, med drugim tudi zaradi sprememb v izvajanju letnih gospodarskih planov oz. zaradi tekočih poslovnih odločitev, ki niso usklajene z intencijami sprejetih kratkoročnih planov.

OZD na področju občine Jesenice navajajo kot najbolj pogoste razloge odstopanja naslednje:

- organizacijske spremembe kot posledica integracije, nedoseganje planirane stopnje v preteklih letih, zamenjava upokojevcem, nadomeščanje delavcev na bolniški odsotnosti, sezonsko zaposlovanje itd.

Na področju občine Kranj se kot pogosti razlogi pojavljajo:

- povečanje obsega proizvodnje, razširitev kapacitet, razširitev poslovnih prostorov, dopolnitev asortimana, prevzem novih delovnih nalog na osnovi novih predpisov, krepitev služb zaradi večjega obsega del, preobrazba nekaterih organov, sezonsko zaposlovanje itd.

Občina Radovljica navaja naslednje vzroke:

- povečanje obsega proizvodnje, povečanje izvoza, povečanje kapacitet, izpopolnitev kadrovske zasedbe in organizacije, povečan obseg dejavnosti, reorganizacija, večji pro-

met, več oddelkov, sezonsko zaposlovanje itd.

V občini Škofja Loka utemeljujejo OZD prekoračitve resolucijskih stopenj z naslednjimi razlogi:

- aktiviranje novih investicij, razširitev proizvodnih in upravnih prostorov, delo na potresnem področju, povečanju fizičnega obsega proizvodnje, dodatne pogodbe, ki jih v planu ni bilo, krepitev deficitarnih dejavnosti, novoustanovljeni oddelki, povečanje varstvenih kapacitet,

povišanje prvotno določenega plana, uvajanje novih artiklov, oblikovanje organizacije v ustanavljanju, zamenjava upokojevcem, sezonsko zaposlovanje itd. Tudi tu omenjajo nadomeščanje daljših bolniških odsotnosti.

Občina Tržič z vidika rasti zaposlenosti v tem obdobju ni bila problematična. Večji indeksi so bili evidentirani le v gradbeništvu in gostinstvu, povsod pa omenjajo kot razlog razširitev dejavnosti.

(SE NADALJUJE)

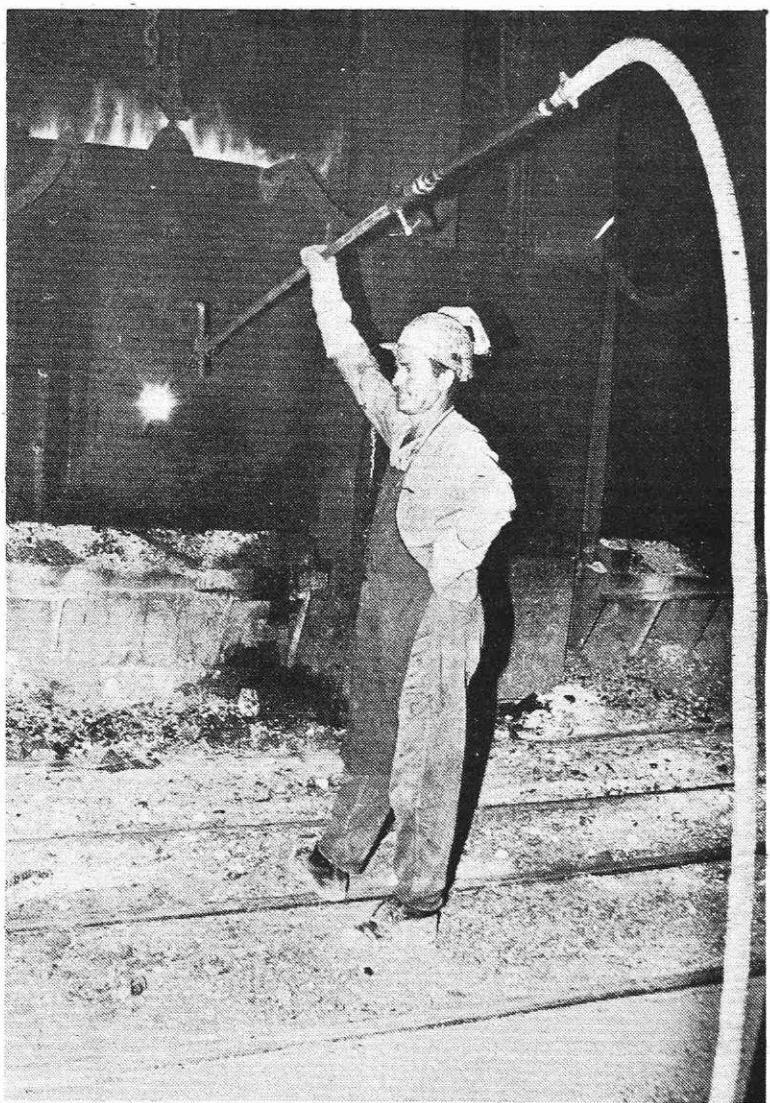
Železarski globus

INDONEZIJA

Štiri japonske železarne so poskusno uporabile kot vložek v obločnih električnih pečeh gobo, ki jo v HyL napravah izdeluje indonezijska železarna Krakatau. Poskusi so pokazali, da je pri sedanjih jeklarskih praksi najbolj ugodna količina 20-30 % v vložku, ostalo je jekleni odpad. Povečanje količine nad 30 % povzroči podaljšanje taljenja tudi do 20 % medtem ko pri znižanju pod 20 % odpadejo vse prednosti njene uporabe. Ti poskusi so tudi pokazali, da so pri daljšem vskladiščenju železove gobe potrebni posebni ukrepi za preprečitev oksidacije.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA

Zahodnonemški inštitut za gospodarske raziskave je objavil študijo o predvideni svetovni proizvodnji surovega jekla do leta 1990. V tej študiji je predvidena poprečna rast proizvodnje v višini 3,2 % in povečanje v letu 1985 na 914 milij. ton (leta 1979 746 milij. ton) ter v letu 1990 na 1.055 milij. ton. Tudi v bodoče bo na prvem mestu v svetu Sovjetska zveza s proizvodnjo 203 milij. ton v letu 1990, sledili ji bosta ZDA s 147,4 milij. ton in Japonska s 135,8 milij. ton. Za LR Kitajsko predvidevajo povečanje proizvodnje surovega jekla s 34,4 milij. ton v letu 1979 na 65 milij. ton v letu 1990. Delež zahodnoevropskih industrijskih držav v svetovni proizvodnji surovega jekla bo padel s 23 % v letu 1979 na 20 % v letu 1990.

Sodelavec pri vpihavanju kisika v SM peč (Foto S. Kokalj)

veliko odprtih možnosti, tako glede boljšega angažiranja odgovornih delavcev in služb v pripravi gradiva, kakor glede raznih oblik izobraževanja in informacij. Če bomo vsa ta prizadevanja zlili v celoto, bomo dosegli več, kot so iniciatorji XV. amandmana železičarstva.

Delavsko samoupravljanje v minulih dvajsetih letih pa ni bio namenjeno samemu sebi, zato je spregovoril tudi o uspehih, ki smo jih dosegli v proizvodnji, v organiziranosti dela, v medsebojnih odnosih in v dvigu družbenega standarda. Omejil se je samo na najbolj primerljive podatke in povedal, da smo pri enakem številu zaposlenih od leta 1950 do konca leta 1969 (podatki zaključnih računov) povečali blagovno proizvodnjo od 120.880 ton na 357.480 ton, produktivnost pa v istem obdobju od 39,2 kg/h/moža na več kot 110 kg/h/moža, kar je skoraj trikratno povečanje. Vrednostno je bil ta premik še znatno večji, je pa težje primerljiv. Zabeleženo povečanje ne gre samo na račun povečanih kapacitet, ampak tudi na račun boljše organizacije dela in proizvodnje, boljše izkoriščanja delovnega časa in obstoječih kapacitet.

Samoupravni organi so vedno trezno ocenili situacijo na določeni etapi razvoja, vedno so znali najti pravo mero, pa naj je šlo za osebne dohodke ali za sredstva namenjena široki porabi, družbenemu standardu ali razširjeni reprodukciji. Menil je, da smo v tem pogledu napravili največ, kar smo mogli. V tovarni smo zgradili nove objekte, nove naprave, modernizirali nekatere zelo zastarele obrate. Z vlaganjem v družbeni standard smo spremenili podobo Jesenic z novimi naselji na Plavžu, v Podmežaklju, na Javorniku, na Koroški Beli in drugod. Naš delavec je danes pomemben oblikovalec izven tovarniškega življenja. Srečamo ga v organih skupščine občine, srečamo ga pri oblikovanju kulturnega, športnega in drugega kreativnega življenja v občini.

Samoupravnim organom so ves čas delovanja stale ob strani družbenopolitične organizacije Železarne in občine ter delo samoupravnih organov dopolnjevale s svojimi predlogi, iniciativami in idejami. Iskreno so nam pomagale v naših prizadevanjih, zlasti sindikalna organizacija je bila največkrat pobudnik in vstrajen borec za kvaliteto rast delavskega samoupravljanja, je zaključil svoje misli predsednik delavskega sveta Železarne.

Nato je glavni direktor Železarne seznanil prisotne s razvojem Železarne v 20-letnem obdobju delavskega samoupravljanja.

nja, spregovoril je o stanju naprav ob vstopu v sistem samoupravljanja, o rezultatih prvih desetih let, o drugem desetletju samoupravljanja, o tehnološkem razvoju, organizacijski prilagodljivosti ter o nadaljnjem razvoju naše železarne.

Zelo podrobno in slikovito je predstavil uspehe, ki smo jih dosegli v minulih 20 letih, zlasti v zadnjih desetih, v rekonstrukciji Železarne in v razvoju tehnologije. Uspehi, ki smo jih dosegli, so spremenili tudi pogoje gospodarjenja, ti pa so od nas zahtevali tudi drugačno povezovanje s partnerji, tako horizontalno kot vertikalno. Sklenili smo vrsto dolgoročnih pogodb s kupci, kot največji dosežek pa je v tem obdobju ocenil združitev slovenskih železarn.

Svoj govor je zaključil z mislijo, da ob uspehih, ki smo jih dosegli v zadnjih dvajsetih letih, ne moremo mimo tega, da bi naš razvoj le šel lahko nekoliko hitreje in bi bila stopnja rasti, tako realizacije kot produktivnosti, lahko večja, če bi sistem, v katerem deluje naše samoupravljanje, bil tudi advekvatno podprt z ustreznimi gospodarsko politiko naših najvišjih organov. Tako pa vse bolj opažamo, da se osnovnim samoupravnim enotam v bazni industriji, kamor sodi tudi železarstvo, jemljejo njihove osnovne pravice, da razpolagajo s svojim dohodkom in s tem usmerjajo svoj razvoj. Neupravičeno se odvzema ustvarjeni dohodek in preliva v druge sfere, predvsem v proračunske. Naša naloga v bodoče bo, da se borimo predvsem proti takim sistemskim odločitvam, ki že v osnovi onemogočajo odločanje o ustvarjanem presežku vrednosti. Železarna Jesenice je kljub temu v okviru združenega podjetja Slovenske železarne dovolj drzno začrtala svoj nadaljnji razvoj. Postavitev nove hladne valjarne pomeni temeljni kamen preorientacije v finalizacijo. V bodoče bo Železarna specializirana tovarna za hladno valjano pločevino in vlečeno žico, z vsemi finalnimi proizvodi, ki so možni iz teh dveh polfabrikatov. Povsem je bil prepričan, da naslednjih deset let za jeseniško železarno po količini ne bo predstavljajo večje stopnje rasti kot do sedaj, v realizaciji pa bo stopnja bistveno povečana. Samo to bo lahko povečalo našo konkurenčnost in omogočilo dviganje dohodka in s tem našega družbenega in osebnega standarda.

Član sveta federacije Franc Leskošek Luka, pokrovitelj svečanosti, se je v svojem pozdravnem govoru najprej spomnil na zgodovinske dogodke pred 20 leti, katerim je bil sam priča. Potem je govoril o preobrazbi naše družbene stvarnosti v vseh

pogledih, o tem, kaj smo dobrega že naredili, kje so še naše pomanjkljivosti in kaj moramo še storiti, da našo stvarnost še zboljšamo. Omenil je tudi osvajanje tehnike in znanja ter o skrbi za kvalificiran kader, brez katerega ne bo napredka v času velikega napredka v tehniki, v času avtomatizacije in atomov. Zelo se je zavzel za dvig kvalitete proizvajalca.

Svoj govor pa je zaključil takole: »Delavski svet je vrhovna uprava v podjetju. On sklepa o osnovnih vprašanih gospodarske politike podjetja, o organizaciji podjetja, o notranjih odnosih, odreja linijo osnovne politike, katere se morajo držati odboiri in komisije ter direktor. Delavski svet nadzoruje delo teh organov, razpravlja in sklepa o njihovih poročilih, daje navodila za nadaljnje delo. Direktor ima svoje dolžnosti in pravice, on organizira proces proizvodnje v podjetju in neposredno vodi izvrševanje plana in poslovanje podjetja, izvršuje sklepe delavskega sveta in ostalih samoupravnih organov. Zato ima direktor svoj komercialni in tehnični štab, kot so: komercialisti, knjigovodje, tehnični direktorji, inženirje, obratovodje, delovodje in predelavce, preko katerih vodi nakup surovin za proizvodnjo in prodajo gotove robe. To niso več kapitalistični priganjači, temveč so to vaši tovariši, ki izvajajo naloge, ki jim jih direktor daje na osnovi sklepov delavskega sveta in ostalih samoupravnih organov. To so takorekoč voditelji proizvodnje, oni organizirajo proizvodnjo in pomagajo delavcem, da izvršujejo svoje naloge. Zato morate med njimi in proizvajalci ustvariti dobre tovariške odnose in jim priznavati avtoriteto, ki so si jo s svojim delom in znanjem ustvarili. Rekel je še, da nam je kaj takega že večkrat povedal in menil, da je prav, da nam to pove še kdaj, ker nam je to vedno koristilo, pa je upal, da bo tudi tokrat.

Tako je minil svečani del seje delavskega sveta pred desetimi leti, ko so praznovali 20-letnico delavskega samoupravljanja in 25-letnico osvoboditve. Prisrčno kramljanje se je nadaljevalo še pozno popoldne v prijaznem ozračju in dobrem razpoloženju v domu Franca Rozmana Staneta v Martuljku.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

Odločno je treba povedati, da vodstvo OF na Slovenskem in Gorenjskem nikdar ni trdilo ali širilo vesti, da bo izbruhnil splošni evropski upor proti Hitlerju. Nasprotno, vodstvo OF je opozarjalo, da bo boj težak in vojna dolgotrajna. Zato je že oktobra 1941 Slovenski partizan, časopis glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, objavil članek z naslovom Kako bomo preživeli. V tem sestavku so natančno navodila, kako naj se partizani pripravijo za preživetje in kako naj si pozimi uredijo taborišča.

Nadalje moramo vedeti, da navodila za ustajajo na Gorenjskem niso bila hkrati po vseh tistih poteh kot danes, ko o raznih ukrepih razpravljamo na sestankih socialistične zveze, zveze komunistov, v društvi in samoupravnih organih.

Sele te se pogledimo v tedanji čas in razmere, lahko razumemo, zakaj odbor OF za jeseniško okrožje sploh ni bil obveščen o dnevu ustaje. Odbor je sicer že dlje pripravljali ljudi na upor, toda dan upora je bil tudi zanje skrivnost in presenečenje. Dr. Miha Potočnik, ki je bil član odbora OF za jeseniško okrožje, se spominja, da je bil le nekaj dni pred ustajajo v Breževih hiši (Brejce je bil jeseniške trgovce) sestanek odbora OF, toda nihče od članov ni vedel za ustajajo ali jo omenil.

Je bila morda ustaja pripravljena brez vednosti vodstva OF? Tudi na to upravljanje je potrebno odločno reči, da je bila ustaja plod večmesečnega temeljitega dela aktivistov OF.

Kje potem tiči nesporazum? Po spominih Ivana Vovka Živana je bilo takole: Stane Bokal, ki je vodil ustajajo v krajih med Pokljuko in Jelovico, je pred ustajajo v bohinjskem kotu poslal s Pokljuke Poldežu Stražarju obvestilo, da je že začel z ustajajo in naj začne še drugod. Pismo sporočilo je šlo prek komiteja KPS za jeseniško okrožje, ki je bilo v Kavalarijem stanovanju na Javorniku. Tu sta ilegalno živela sekretar Viktor Kežar in član komiteja Karel Preželj. Pismo sta prebrala in ga poslala Stražarju na Cimpkovo rovt nad Poltoko. Obenem sta takoj poslala Marjana Kavalarija v Mojstrano in na Dovoje, da tamkajšnje aktiviste OF in članke partije obvesti o uporu. Marjan je bil član jeseniškega komiteja, vendar je še živel legalno in delal v železarni (aprila 1942. leta je bil Kavalari ustreljen kot talec zaradi atentata na jeseniškega župana Lukmana). Tudi Kežar in Preželj sta padla v boj s sovražnikom. Vsa navodila komiteja za jeseniško okrožje za Dovoje in Mojstrano je sprejemal Janez Pavlovčič.

Janez Pavlovčič je navodila za upor takole opisal: »Dan pred ustajajo je prišel Marjan Kavalari k meni na dom. Prišel je s kolesom. V vasi je bilo že pripravljeno dvajset fantov, ki so nameravali v partizane. Kavalari je prinesel sporočilo komiteja za jeseniško okrožje, naj izvedemo splošno mobilizacijo moških v starosti od 18. do 50. leta. V navodilu je bilo rečeno, naj na Belci uničimo cestni most, prekinemo naj telefonske zveze idr.

S Kavalarijem sta šla najprej k Viktorju Janji na Dovoje, nato pa še k Krznariču in Pečarju v Mojstrano, da sta jih seznanila z navodili za upor. Kavalari je rekel, da se bo splošni upor začel zvečer 16. decembra. Poudaril je, da se bodo povsod uprli in da bo na Dovoje prišlo nekaj partizanov, ki bodo vodili upor.

Tako je bila beseda splošno napuhnjena do evropske razsežnosti. Ljudje so Hitlerjevo napad na Sovjetsko zvezo radi primerjali z Napoleonovo pustolovščino v Rusiji in njegovo usodo napovedovali Hitlerju.

»Ruska zuma, ki je premagala Napoleona, bo zlomila tudi Hitlerja.« so govorili ljudje. »Rusi so pred Napoleonom, sami zažgali Moskvo in to je zlomilo moralo francoske vojske.

Tako je Bokalovo obvestilo jeseniškemu komiteju o ustaji v bohinjskem kotu dobilo v Gornjesavski dolini popačeno obliko. Niso bili redki, ki so se v resnici čutili zapeljane. Ko je po uporu nacistična propaganda razglabala: »Vrnite se iz gozdov na svoje domove! Ničesar se vam ne bo zgodilo, ker ste bili zapeljani,« je bil marsikdo speljan na ta tanek led. Slovenko je na Vrseh, zbornem mestu upornikov, zamenjal fantje in može, naj v hribih ostanejo vsaj tisti, ki so neposredno sodelovali pri požigu cestnega mostu, pri razorožitvi orožnikov in podirjanju dreves. Žal so bila vsa prepričevanja, da se bodo Nemci maščevali, zamen. Ne te besede se je marsikdo — žal prepozno — spomnil v begunjskem zaporu, v Dachau ali Mauthausen.

Pred dvanajstimi leti je krajevna organizacija zveze borcev NOV Dovoje-Mojstrano zbrala podatke o sodelovanju občanov v decembrski ustaji. Ugotovili so, da je z Dovoje, Mojstrane in Blece v decembrski ustaji sodelovalo 119 fantov in mož. Zaradi sodelovanja v ustaji so Nemci aretirali 82 upornikov. 12. februarja 1942. leta so v Dragi ustrelili devet udeležencev ustaje, Jože Pečar iz Mojstrane pa je zaradi hudega mučenja v jeseniških zaporih napravil samomor. Sedemnajst udeležencev ustaje je umrlo v zloglasnih koncentracijskih taboriščih. Večina je čez nekaj mesecev.

Decembrski upori 1941. leta na Gorenjskem so močno odjeknili v vseh krajih Slovenije in še dlje. Prav upori (Bohinj, Dovoje-Mojstrano, Poljanska in Selška dolina) so preprečili nemški načrt, da bi z Gorenjske izselili 90.000 Slovencev. Nemške okupacijske oblasti so zahtevale okrepitve v času, ko so potrebovali svežih enot na ruskem bojišču in drugih žariščih zaslužnje, a uporne Evrope. Italijanska vojska je bila v stalni pripravljenosti na državni meji od Trbiča, prek Podbrda in Blegoša do Ljubljane.

Kljub številnim žrtvam so močno zamajali nacistično propagando o neprimarnosti nemške vojske in okrepili vero zaslužnjene ljudstva v moč osvobodilne fronte, v moč naroda, ki je pripravljen na boj in na žrtve in dosego plemenitega cilja, ki mu pravimo SVOBODA.

POT V MAUTHAUSEN

Udeleženci decembrske ustaje so v raznih taboriščih toliko trpeli, da bomo njim v spomin in v spomin na tve, ki so v taboriščih umrli; hodili v tem zapisi z njimi po trnoci poti do svobode. Na tej poti nam bo za vodnika Ivan Janša z Dovoje.

Ivan Janša se je rodil tistega leta, ko je Gavril Princip v Sarajevu ustrelil avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda. Kmalu pa tem dogodku se je začela prva svetovna vojna.

Janšev oče, ki je bil kajzar in običajni sluga, se ni ukvarjal s politiko. Širbel je za družino, za sedem lačnih otrok. Politika je prestopila prag Janševih hiše v prvem letu druge svetovne vojne, ko so se hribov nacističnega orla začela bahotno širiti nad Evropo. Sedemindvajsetletni Ivan je bil na začetku vojne polikovan k gornski artileriji v Kranju. V postelji, ki ga je dobila artilerija, je bilo rečeno, da bo vojaka zasedla glave obrambne položaje na obronkih Gorjancev. 120 konj in volov je je počasi vlekel topove, grunale in drugo vojaško opremo proti Novemu mestu, medtem ko so vojaki nemo hodili poleg vozov. Blizu Mirne na Dolenskem so se nad umikajočo kolono pojavila nemška vojaška letala. V nizkem letu so streljala z mitraljezi po koloni vojakov, konj in volov. Najmanj polovica konj in volov je obležala na cesti. Izgubo so nadoknadili tako, da so pri kmetih mobilizirali konje in s spopitimi nadaljevali pot proti Novemu mestu. Tja so prispeli drugi dan po bombardiranju Novega mesta. Ponoči so oficirji brez besed zapustili enote in zjutraj, ko so se vojaki zbudili, so bili brez oficirjev. Jugoslavija je kapitulirala. V tej splošni zmedbi so vojaki odrgli orožje in se razpršili na vse strani.

»Vojne je konec,« je vzdihnil Ivan, ko se je truden sedel za mizo v domači kuhinji.

Vojne v Jugoslaviji pa ni bilo konec. Prava vojna, vojna zaslužnjene naroda proti osvajaletcu, se je šele začela. Tudi Ivan je bil med udeleženci decembrske ustaje na Dovoje. Naj Ivan Janša sam pripoveduje, kako je bilo v begunjskih zaporih in taborišču Mauthausen.

»Na žandarmeriji sem se javil na Silvestrovo. Takoj so me zaprli, čeprav so prej obljubili, da se nam ne bo nič zgodilo. Tistega dne so zaprli še devet fantov in mož z Dovoje. S tovarnjakom so nas odpeljali v begunjske zapore.

(Nadaljevanje)

POPRAVEK

Prosil bi vas, da bi popravili v Železarni napako, ki je nastala glede zbornega mesta za upor na Dovoje. V desetem nadaljevanju je pisalo, da je bil zbor za Hrstarjevo hišo, te pa ni na Dovoje. V 18. nadaljevanju pa piše, da je bilo prvo pod Malim Vilom in ne za Oreharjem, kar ni praznina. To se pravi: prvo pod Malim Vilom in potem za Oreharjem, kjer je sedaj tudi spominsko obeležje. Glede Novakovega dopisa: z njim je bil na Borcu Smrčarjev in ne Frčarjev Tone, saj Frčarjevega ni na Dovoje. Janez Skumavc

Zakaj, Bojan? Napraviš vse, odmisliš, kako je živela prej, se trudiš, da bi si pridobil njeno naklonjenost, čutiš pa igrano strpnost. Za vsem pa slutiš nelagodnost, tihi prezir. To hudo skeli, Bojan.

Fonzi je imel rad, prizadela pa ga je njegova stiska. »Morebiti si ve umišljaš, kot je res,« je Bojan obzirno zavrnil očetovo obtoževanje. Bal se je, da bi pogovor odkrival Fonzirove težave, njega pa je bolj zanimalo drugo. »Mama je precej zaposlena, trudi se za obrt. Sam veš, kako se peha, da bi vse najboljše potekalo. Glede tega, Bojan, sama hvala. Govorim ti o sebi, kar čutim; premišljam, kaj me boli. Vsega imamo dovolj, lahko bi bil srečen. Se ti ne zdi, da bi bili mi lahko zelo srečni? Pogovoriti se moramo med sabo, priznati svoje napake, pokazati več razumevanja za težave drugega, pa bi lahko srečno živeli.

Fonzi je zavzeto kimal. Ni mogel strpeti. Spet si je natočil, a se je nakremžil, kot da pije vinjak za zdravilo. Res mu je žalostni pogled prešinil svetleč lesk, ki je za hip prekril bolečino.

»Morda? O tem se pogovorimo,« je zamišljen kimal Bojan. Hkrati pa je že ugotavljal, da je prav majhna možnost, da bi uskladjal troje tako različnih značajev. Prej se bodo razšli, kot da bi lahko postali srečna družina. »Ko razčistim nekatere stvari, ki me hudo prizadevajo, se pogovorimo. Zdaj me zanima — kdo je moj oče?

Fonzi, ki je kazal že novo, hujšo stopnjo opitosti, ga je začuden pogledal. Nekaj se je pretrgalo v njegovem spominu. Mrščil se je in premišljal, kaj se mu je izgubilo v spominu. Napeto je stiskal usta, ki so se mu v kotičkih zaničljivo povečala.

»Ja, seveda, zaradi očeta,« je mlaaknil Fonzi in se odkušljal. »Podrobneje, kako je bilo, ti bo povedala Suzana. Lahko omenim le to, kar mi je povedala. V zaporu, pravzaprav v nekakšnem taborišču, ko so jo zasiljevali in je mislila, da bo ustreljena, je z nekim partizanskim častnikom — komandantom zanočila. Bila je obojena na dvajset let strogega zaporu. V visoki nosečnosti so jo izpustili. Njega, mislim tvojega očeta, so razrešili. Kot vem, precej izgubljen možak. Pije. Mislim, da je še živ.

VINKO TRINKHAUS

9 »PO PRIZNANJU«

Bojan je zamišljen. Občutil je nekakšno izvotljenost, praznoto, kot posledico osuplosti in razočaranja. Ne pa bolečine. Nalaino je trepetal. Nova odkritja so bila prehuda. Ima očeta, najbrž je še živ? Očeta — pijanca? Že Fonzi je ni mogel spoštovati, čeprav se je očim trudil, da bi mu ustregel, izpolnil želje. Dražila ga je stalna opitost, ker je Fonzi začel piti konjak že na tešče. Res po malem, ampak srkal ga je ves dan, da je bil pod večer opit. Ne pijan. Le nekam negotov, zbeigan, prestrašen, z občutkom slabe vesti, ki jo je hotel pregnati z novimi požirki. Fonzi je ni mogel očitati, da je pijanec. Ne še. Slutil pa je, da se bo to slejkoprej zgodilo. Dražil ga je opiti Fonzi, zato je bežal od njega. Z njegovim očetom pa je očitno še hujše.

Partizanski komandant, častnik in vendar se je izgubil? Vsa preteklost je odrinjena, ostal je boleč spomin, ki ga utaplja v pijanč. Ampak tega je kriva mama, ga je spreletelo. Nenavadno, kaj sta počela z očetom. Glede na okoliščine. Vsekakor je morala mama privoliti, v kolikor ni očeta celo napeljala. Seveda ga je napeljala! Drugače komandant tega ne bi napravil. Natanko se je moral zavedati, kaj ga čaka, če odkrijejo, da ima razmerje z jetnico. Klonil je le v enem trenutku, hudo zaljubljen. Oče je moral vedeti, kako je z mamo, česa je dolžijo. Zakaj se potlej nista poročila? mama bi morala biti srečnejša z bivšim partizanom, kot z bivšim nemškim vojakom. Veliko raje bi ga morala imeti kot Fonzi. Zakaj je potlej to napravila? Kaj se je zgodilo, da nista skupaj?

Bojan je naglo vstal in hotel vprašati mamo, zakaj je to napravila. Kaj se je zgodilo, da živi z rednikom, ko je njegov oče, najbrž dober mož — pijanec? In zakaj ga oče ni nikoli obiskal, želel videti? Morebiti ga je oče obiskal, pa tega ne ve. Morebiti je njegov oče eden izmed pijancev, ki jih pozna?

»Sem očeta kdaj videl?« je s strahom vprašal Bojan. »Ne vem. Morda po naključju. Če ti ga ni pokazala mama, potem najbrž ne,« je namršen odvrnil Fonzi.

»Zakaj se ni mama omožila z njim?« »Ne bi vedel natanko. Najbrž se je hotela, že zaradi tebe,« se je obotavljivo, z očitno nelagodnostjo izmotaval Fonzi. »To ti bo povedala mama. Meni ni razlagala, vpraševal pa nisem.

Bojan ni več zdržal v negotovosti. Pognal se je v vežo, preiskoval po dvoje stopnic in brez trkanja stopil v spalnico. Mama ni spala. To je opazil pri rdečkastem soju medle svetlobe, ki je z nočne omarice razsvetljevala mamin obraz. Imela je odprte oči, ni pa se zganila.

»Mama, lahko nakaj vprašam zaradi očeta,« je razburjen vzkliknil Bojan in se pripravljal, da sede na rob postelje.

»Jutri, Bojan, kot sem obljubila,« je boleče zastokala mama. Njen krhki, trepetav glas je kazal, kako trpi. »Danes mi, prosim, prizanesi.

Bojan se je počasi umikal proti vratom. Mora potrpeti. Mama res ni sposobna za težak, odkrit pogovor. Ze prvo priznanje jo je hudo prizadelo. Premišljal je, če naj oide v spalnico, ampak radovednost, da bo Fonzi morda še kako malenkost pojasnil, ga je spodbudila, da se je vrnil v veliko sobo.

O RAZVOJU TOPNIŠTVA V IX. KORPUSU NOV IN POS

47

TRNOVČANI PRIPOVEDUJEJO ...

DARINKA ŠTOSAR, TRNOVO

»Kaj naj bi povedala o artileriji IX. korpusa? Rada se spominjam tistih časov. Pa ne vseh. Vseh se res ne morem rada spominjati.« Za hip je povesila glavo, roke so se oprijele bergel, dež je neusmiljeno tolkel po oknu, veter je pihal okoli hiše. Z Markom sva se spogledala, razumela sva, da misli na trenutke, ko je izgubila nogo. »Je pač tako, kaj vse se je zgodilo med vojno,« je spet začela pogovor. »Artilerci, artilerci, kako se vas ne bi spomnili vsi vaščani. Imeli ste vzoren red. Čeprav ste bili različno napravljeni, pa je le treba priznati, da ste bili zelo čisti. Eden drugemu smo pomagali. Zelo prijetno je bilo sodelovanje na kulturnem področju. Kolikor vem, ste bili v tekmovanju IX. korpusa vedno prvi. Vaš zdravnik je vedno pomagal, če je bilo potrebno. Tudi živinozdravnik ni nikoli odrekel pomoči. Hodili ste v akcije in se vračali kot zmagovalci. Nekajkrat ste sodelovali v borbah za osvoboditev naše vasi. Uspešno ste rušili bunkerje. Meni je bilo takrat 18 let.

Januar pa je bil zame dokaj nesrečen. V decembru 1944 je v našo vas prišel sovražnikov bataljon »Fulmine flotile MAS.

Vse do 19. januarja so nam pili kri. Takrat pa je zaropotalo. Z vseh strani so peke strojnice. Slišati je bilo vaše topove in priprani smo bili, da ni daleč čas, ko nas boste spet osvobodili. Takrat sem bila ranjena v koleno. Vas je bila po ogorčenih bojih osvobodjena, mene pa so odpeljali v bolnišnico »Pavlo«. Ni bilo pomoči in nogo so mi morali amputirati. Nato novo gorje za vse ranjence. Velika nemška ofenziva in evakuacija bolnice. Streljalo se je vseprek. Na ne preveč udobnih nosilih so se mi bolečine še povečale. Stiskala sem zobe, tolažila sem se, da bo tudi to minilo. Pri vsem tem pa sem le doživela presenečenje. Znašla sem se na ramenih že od prej poznanih borcev. Vivali so mi pogum, me tolažili, da bomo vsi ranjenci prišli na varno, da ne bomo padli v roke sovražniku. Tako se je tudi zgodilo. Danes sem še vedno tu in se bom vedno spominjala borcev-artilercev IX. korpusa, kajti na njihovih ramenih sem šla svobodni naproti. Hvala vam, tovariši artilerci.

MARA RIJAVEC, TRNOVO

Veliko bi rada povedala, le da se v nekaj vrsticah tega ne da. Vsak borec in vsak vaščan bi zaslužil, da bi se mu posvetila vsaj ena stran pri opisu artilerije korpusa. Ker gre za artilerce, naj se zadržim pri njih. Ko je prišla v našo vas artilerija IX. korpusa, nismo slutili, da bomo postali vsi skupaj tako dobri tovariši. Mi smo takrat imeli že ženski pevski zbor, osnoval pa ga je Makso Pirnik. Takrat smo se pripravljale na proslavo 100-letnice rojstva Simona Gregorčiča. Nekaj prej so nam Nemci zaplenili ves material (knjige, pesmi, note) ter zagrozili, da bodo našo družino izselili, če se kdaj kaj najdejo pri nas. Toda vi ste prišli o pravem času in proslava je bila. Navzoči so bili topničarji in nekaj članov štaba IX. korpusa. Navzoč je bil tudi Tomaž-Dušan Kveder. Takrat smo imeli tudi šolo za mladinke, ki so se učile slovenskega jezika in pesmi. Skupaj z vami smo pripravljale miting, neke vrste gledališče. Nekoga dne so govorili, da so Nemci že v Sedovcu in vse smo prav hitro podirli.

Noč, ko je prišlo do eksplozije in je vaših osem tovarišev izgubilo življenje, je še danes zapisana vsem Trnovčanom v dnu srca. Po 36 letih so nam spomini še vedno živi. V Pituralovi hiši

so izpolnjevali svojo dolžnost in pripravljali smodnik za napad na sovražnika. Prišlo je tisto najhujše — prišla je smrt. Zadržja pot teh borcev je bila na Trnovem nadvse pretresljiva. Mladinski pevski zbor je prvič zapel pesem Kot žrtve ste padli. Takrat vaščani niso mogli razumeti, da imajo partizani tako pretresljive žalostinke. Vsa vas se je dušila v solzah. Kako težko je peti in obenem jokati in se poslavljati od naših borcev za svobodo, se ne da povedati. Slovo od borcev iz Gorenjske, Štajerske, Bosne in Primorske je še danes živo, zato je lepo, da jim odkrijemo skromno spominsko znamenje.

Na koncu naj omenim dogodek, ki ga ne smem prezreti. Ko ste z vašimi topovi odšli v boj za Črni vrh, ste želeli imeti vsaj malo rezervne hrane. S sestro Zdravko sva šli k Jožetu in Marički Batčev. Imela sta še edinega vola v vsej vasi. Povedali sva, kaj se dogaja in da sva prišli iskati Jolena. Tako je bilo ime volu. S solzami v očeh je Jože njunega Jolena pripeljal iz hleva in ga izročil borcev. Jože je glavo povlekel globoko med ramena, oprl se je na ograjo, nemo strmel za svojim ljubljencem in solze so mu polzele po neobritem licu. Borci so slutili to težko slovo, a druge izbire ni bilo. Po nekaj dneh smo izvedeli za velik uspeh in junaške boje na Črnem vrhu. Težko smo vas čakali in končno ste prišli. Na veliko začudenje vseh ste pripeljali tudi Jolena, živega in zdravega. Borec, ki je žalosten odpeljal Jolena, je moji sestri smeje izročil vola in listek, na katerem je pisalo: »Hudo lačni smo bili, toda vola vračamo Jožu. Nismo ga pojedli, ker je trnovski!« Aco. Jože je od veselja objel sestro in jo poljubil, objel je Jolena, ga božal s solzami v očeh od veselja, da je dobil nazaj svojega štirinožnega domačina. Peljal ga je v hlev ter mu postregel s pijačo in jedato, kakor še nikoli do takrat. To so spomini, ki nikakor ne morejo potoniti v pozabo.

OLGA PERSIČ, TRNOVO

Naj začnem s pregovorom, da v sili spoznaš prijatelja. In res je bilo tako. V artileriji IX. korpusa ste imeli zdravnika Lavtizarja, ki je bil doma iz Kranjske gore. Zdravil je vas borce, nikoli pa ni odrekel pomoči tudi nam vaščanom.

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Po sklepu občinske skupščine Radovljica je izvršni svet v začetku avgusta v vse OZD, TOZD, samoupravne interesne skupnosti in krajevne skupnosti ter družbenopolitične organizacije poslal v javno razpravo osnutek dogovora o temeljnih plana občine Radovljica za obdobje 1981-1985. Osnutek s programom javnih razprav je bil natisnjen v 1300 izvodih. Vsi nosilci razprav bodo do 5. septembra posredovali pripombe in dopnila komiteju za družbeno planiranje in gospodarstvo OS Radovljica.

Komitej OK ZK Radovljica je na seji 5. avgusta med drugimi nalogami, ki jih je določil v programu družbenopolitične aktivnosti komunistov v 1980. letu, zadolžil člane občinske konference iz komunalnega gospodarstva, da do 15. septembra skličejo posvet vseh komunistov komunalnega gospodarstva in komunalne interesne skupnosti v občini. Do takrat naj bi ocenili organiziranost komunalnega gospodarstva in odnose s samoupravno interesno komunalno skupnostjo, ki doslej niso ustrezali. Nakopičeni problemi v preteklosti so povzročili v tej dejavnosti že veliko težav, zato so jih morali reševati s političnimi posagi, kljub temu pa ni bilo pravega učinka.

Osnutek dogovora o skupnih temeljnih planov gorenjskih občin in osnutek družbenega dogovora o temeljnih planov občine Radovljica za obdobje 1981-1985, ki so ju s številnimi pripombami delegati vseh treh zborov občinske skupščine Radovljica sprejeli na zadnji julijski seji, bosta v javni razpravi v združenem delu, krajevnih skupnostih, DPO in SIS po sklepu skupščine do 5. septembra 1980. Za septembrsko sejo bodo zbrali vse pripombe in predlog obhoda dogovorov v skladu s postavljenimi roki za oblikovanje planskih dokumentov.

Na letošnjih republiških in zveznih mladinskih delovnih akcijah je bilo letos iz radovljiške občine 70 brigadirjev. V brigadi Stane Zagar, ki je delala na akciji Istra '80, je bilo 42 brigadirjev, v pionirski brigadi Kokrški odred, skupaj z jesenjskimi je na akciji 'Kras' 80', 20 pionirjev, v brigadi Gorenjski odred z drugimi gorenjskimi mladinci pa je v četrti izmeni akcije 'Bohinj' 80' devet radovljiških brigadirjev. V odredu je tudi 31 brigadirjev iz pobratene občine Svilajnac iz Srbije. Z brigado Jeseniško-bohinjski odred na akciji 'Niš' 80' je bil en mladinec.

Po sklepu predsedstva OK ZSMS Radovljica je na mladinski poletni politični šoli republiške konference ZSMS v Vikarjah od 18. do 24. avgusta šest slušateljev mladincev iz radovljiške občine.

Po ugotovitvah komisije za družbenoekonomske odnose in komiteja OK ZK Radovljica je postopek izdelave srednjeročnih programov 1981-1985 skoraj pri vseh nosilcih planiranja v dokajšnjem zaostanku. Zato je komitej sprejel sklep, da naj pripravijo planskih dokumentov še v mesecu avgustu obravnavajo vse osnovne organizacije ZK v občini. Poročilo o razpravah in rezultatih obravnave planskih dokumentov, ki morajo biti sklenjene do 5. septembra, bo postavila na dnevni red OK ZK ter predsedstvo SZDL. Poročilo in ocene s predlogi pa bodo do konca septembra postavljeni tudi na dnevni red vseh treh zborov občinske skupščine.

V ustvarjanju dohodka v radovljiški občini krepko prevladujejo industrijske delovne organizacije, ki prispevajo kar 65 % družbenega proizvoda. Kljub dejstvu, da je občina med razvitejšimi turističnimi območji v Sloveniji, gostinstvo ustvarja le 7,5 %, gozdarstvo 6,8 %, gradbeništvo 6 % dohodka, medtem ko vse ostale panoge - trgovina, obrt in kmetijstvo okoli 15 %.

V radovljiški občini zaznamujejo v letošnjem polletju visoko aktivno trgovinsko bilanco. Od januarja do konca junija je radovljiško gospodarstvo povečalo izvoz na tuje za 21 %, uvoz pa za 8 % nižji, kot je bil v enakem obdobju 1979. leta. Vrednost celotne proizvodnje je bila letos za petino višja od lanske, kar priča o pospešenih prizadevanjih delavcev v tem izredno težavnem ekonomskem položaju.

Po oceni komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo pri OS Radovljica je bila v tekočem srednjeročnem obdobju 1976-1980 realna rast družbenega proizvoda radovljiškega gospodarstva 6,9 % (v SR Sloveniji 4,4 %). Zaposlenost se je povečala v tem obdobju za 1,2, v SR Sloveniji pa za 3,1 %.

Po prvih podatkih statistične službe komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo pri OS Radovljica je bila turistična bera v mesecu juliju, ko se je šele v drugi polovici vreme izboljšalo, dokaj obetajoča. Na Bledu je bilo v tem mesecu prijavljenih nad 87.000 gostov, od katerih so našli kar 65.000 tujcev. Prenočitvene zmogljivosti so bile zasedene v poprečju skoraj enako kot lanskega julija. Podobno je bilo tudi v drugih turističnih krajih v občini.

V juniju so v tovarni Veriga Lesce organizirali za delavce iz vseh petih TOZD tečaj za voznike viličarjev. Od prijavljenih 43 delavcev je teoretični in praktični izpit uspešno opravilo 23 kandidatov s poprečno oceno dobro. Vsi tečajniki so si s tem pridobili naziv voznika viličarja.

Za praznik KS Zasip je na slavnostni seji skupščine in DPO krajevne skupnosti 3. avgusta KK ZSDL podelila krajevna priznanja OF zaslužnim občanom: Branku Ambrožiču, Antonu Burji in Jožu Fileju.

Po dogovoru, ki so ga v delovni organizaciji Elan Begunje spejeli ob junijskem obisku delovne skupine CK ZKS, bodo v septembru s pomočjo delavske univerze in komiteja OK ZK Radovljica organizirali za Elanove člane ZK občinsko politično šolo, ki bo delovala v tovarni. To je prvi takšen primer idejno političnega usposabljanja v delovni organizaciji.

V Vzgojno varstvenem zavodu Radovljica so s 1. septembrom 1979. leta zaradi razširjene dejavnosti povečali število zaposlenih za 19 %. Zaradi tega je izvršni svet OS Radovljica na zadnji julijski seji sklenil, da se sprejme predlog zavoda za 38 % povečanje mesečnih osebnih dohodkov, pri čemer je upošteval splošne pogoje, ki jih narekuje dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v 1980. letu.

Delavci sekretariata za ljudsko obrambo pri občinski skupščini Radovljica so v počastitev občinskega praznika pripravili fotorazstavo, s katero so na 25 velikih fotografskih posnetkih ponazorili izgradnjo novih družbenih objektov v zadnjem letu. Razstavo so najprej postavili v avli osnovne šole A. T. Linhart v Radovljici, v kateri je bila slavnostna seja občinske skupščine 1. avgusta, nato pa v razstavnem izložbenem oknu pred zgradbo skupščine. Razstavo bodo postavili tudi v nekaterih večjih krajih v občini.

Osemdesetčlanski kolektiv ŽITO - TOZD Gorenjka Lesce, ki v več kot 60 let starih proizvodnih prostorih edini v Sloveniji proizvaja razne vrste čokoladnih proizvodov in prelivov za mehko pecivo, si močno prizadeva izpolniti svoje planske obveznosti. Čeprav bi lahko prodali neomejeno količino svojih priznanih izdelkov, so v skoraj brezizhodnem položaju, če ne bodo kmalu uspeli z že pred leti načrtovano naložbo v nov objekt in

strojno opremo. Dobro tretjino osnovnih surovin morajo uvažati, stremijo pa za tem, da bi postopoma čimbolj povečali delež domačih surovin. Za novo naložbo bi morali zagotoviti zaradi devalvacije dinarja že blizu 200 milijonov din.

Predstavniki družbenopolitičnih organizacij in krajevne skupnosti Stara Fužina so se 8. avgusta sešli v Radovljici na razgovoru s predstavniki skupščine, izvršnega sveta, SIS za otroško varstvo, stanovanjske skupnosti in društva upokojencev. Na pobudo Alpdoma so spregovorili o možnostih financiranja gradnje družbenega centra v Stari Fužini. Zaradi letošnjih stabilizacijskih omejitev, ki bodo veljale tudi v naslednjem srednjeročnem obdobju za vse negospodarske investicije, niso mogli najti ustrezne rešitve. Manjka namreč še skoraj polovica od 25.213.500 din predračunske vsote. Naslednji sestanek bodo sklicali konec septembra, ko bodo znana stališča skupščine in DPO v občini glede možnosti sofinanciranja naložbe.

V Domu dr. Janka Benedika v Radovljici, ki je bil odprt za starostnike radovljiške občine za dan republike leta 1977, je bilo v 1978. letu nastanjeno 117 oskrbovancev. Lani je bilo v oskrbi poprečno 120 oskrbovancev na dan, letos pa se je njihovo število povečalo do julija na 122 oskrbovancev. Razen iz radovljiške občine, teh je 100, so v domu tudi oskrbovanci iz drugih gorenjskih občin, iz Ljubljane, Zagreba, Celja, Ribnice in Trebnjega. Od aprila 1980 je cena oskrbnega dne v enoposteljni sobi 206 dinarjev, v dvoposteljni sobi pa 190 din. Letos nameravajo dograditi jedilnico v pritličju in v IV. nadstropju doma, s čimer bodo pridobili prostor za skupne prireditve in se izognili dvoizmenskim obrokom v jedilnicah.

Muzeje radovljiške občine si je v prvih šestih mesecih 1980 ogledalo nad 39 tisoč obiskovalcev. V Muzeju talcev Begunje je bilo 22.192, v Kovaškem muzeju Kropa 6.363, v Čebelarskem muzeju Radovljica 3.663 in v muzeju Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici 2.130 obiskovalcev. Šivčeva hiša, oziroma razstave v njej, teh je bilo v prvem polletju sedem, si je ogledalo 4.567 domačin in tujih obiskovalcev. Izredno slabo vreme, ki je vplivalo na manjši turistični promet, je krivo tudi za zmanjšani obisk. Lani v tem času je bilo namreč kar za 3.500 več obiskovalcev v vseh muzejih radovljiške občine kot letos.

V matični knjižnici A. T. Linhart so 1978. leta vpisali 2.959 rednih članov knjižnice, 1979. leta je to število naraslo na 3.080, letos pa bo, kot kaže, povečano še za okoli 50 članov. Razveseljivo je, da je zelo veliko rednih članov predvsem iz vrst šolske in druge mladine. Letna članarina za odrasle je letos 100, za otroke pa 30 din. Vsak član si lahko izposodi naomejeno število knjig.

Za občinski praznik in jubilejno 85-letnico obstoja Planinskega društva Radovljica, ki je po številu članstva največje v radovljiški občini, so pripravili prvo avgustovsko nedeljo zbor planincev pri Valvasorjevem domu pod Stolom. Po govornih predstavnikov OK SZDL Radovljica in Planinske zveze Slovenije so v kulturnem programu nastopili godbeniki iz Gorij in recitatorji iz Radovljice.

Turistično društvo Radovljica je za goste pri zasebnikih, v kampu in hotelu Grajski dvor organiziralo v juliju na terasi Grajskega dvora koncert harmonikarskega orkestra Glasbene šole Radovljica, prejšnji teden pa še nastop pionirske folklorne skupine DPD Svoboda Rudi Jedrtič iz Ribnega. Žal pa sta bili obe zelo uspešni prireditvi dokaj slabo obiskani, čeprav je turistično društvo obvestilo gostitelje, da zagotovo obisk svojih gostov.

OB 50-LETNICI FAŠISTIČNEGA ZLOČINA NA BAZOVICI

Šestega septembra leta 1930 so padli pod streli fašistov na Bazovici pri Trstu štiri naši primorski rojaki: Ferdo Bidovec, Zvonimir Miloš, Franjo Marušič in Lojze Valenčič. Vsi štiri so bili naši zavedni rojaki, ki niso klonili pod fašističnim nasiljem. Padli so v borbi za narodnostni obstoj slovenskega in hrvatskega življa pod fašistično Italijo.

Proces proti prvi skupini aretiranih primorskih rojakov se je začel 1. septembra 1930 v Trstu, kamor je prispelo posebno fašistično sodišče iz Rima. Vodil ga je predsednik, general fašistične milice Cristini, poleg sedmih članov, ki so bili vsi konzuli fašistične milice. Proces je trajal do pozne noči 5. septembra, ko je bila izrečena smrtna obsodba omenjenim štirim. Ostalih 14 obtožencev na tem procesu je bilo obsojenih na zaporne kazni od 5 do 30 let.

Ta dogodek je zelo odjeknil med našimi rojaki na Primorskem in v Jugoslaviji, pa tudi po vsej Evropi, saj je bil to prvi večji proces proti našim rojakom pod fašistično Italijo s tako težkimi obsodbami. O tem so obširno poročali vsi časopisi v Jugoslaviji in časopisi drugih držav in še posebno na Češkem in v Franciji. V Sloveniji so se že dan po tem pojavili v vseh večjih krajih letaki, ki so obsojali ta zločin, tako tudi na Jesenicah.

Morda je le prav, če se po tolikih letih ozremo nazaj v čas, ko so primorski kraji po prvi svetovni vojni pripadli Italiji. Kmalu po zasedbi po italijanski vojski so se pojavili po vseh krajih lepaki, na katerih je z velikimi črkami v slovenskem jeziku pisalo: »Slovenci, Avstrija vam je bila mačeha, Italija pa vam bo prava mati. Italija je velika država svobode, daje vam iste pravice kakor ostalim državljanom Italije. Italija vam bo dala več šol v vašem jeziku, kakor vam jih je dala Avstrija.«

Res je bilo nekaj časa kar mirno, porušena domovina se je obnavljala, snovala in obnavljala so se prosvetna in kulturna društva, čitalnice in zadrage. Narodnostni prepovedi je bil v nenehnem porastu. Žal pa je prišel v oktobru leta 1922 v Italijo na oblast fašizem in takrat se je začelo preganjanje in kratenje narodnostnih pravic slovenskemu in hrvatskemu narodu pod Italijo. Do leta 1927/1928 so bile ukinjene vse slovenske šole, prepovedano izdajanje slovenskih in hrvatskih časopisov, prepovedano delovanje vseh prosvetnih in kulturnih društev, zadržano celo slovensko petje v javnih lokalih. Učitelji, uradniki, železničarji in drugi so bili domala vsi premeščeni v Italijo, na njihova mesta pa so prišli izrazito proti našemu narodu usmerjeni ljudje.

Oropano vseh narodnostnih in človečanskih pravic, se je naše ljudstvo na Primorskem začelo organizirati upirati potujčevanju. Začelo se je ilegalno tiskanje raznih občasnih časopisov in brošur, letakov ter tudi knjižnica za otroke Prvi koraki. Čez mejo v bohinjskih gorah in drugje so začeli prenašati slovensko čtivo požrtvovalni kurirji protifašistične organizacije TIGR in ga širili po vseh krajih Primorske. Takrat so bile Jesenice ena glavnih točk, kjer se je zbiralo slovensko čtivo za prenos čez mejo. Zbiralo pa se je tudi orožje, ki so ga rabili kurirji v spopadih z italijanskimi obmejnimi organi.

Obravnavani sodni proces v Trstu in težke bosodbe niso zavrele tega delovanja, nasprotno. Kmalu se je dejavnost še povečala kljub novim aretacijam in obsodbam. Naši zavedni ljudje niso mogli mirno gledati namer fašistične Italije po raznarodovanju in so se temu odločno upirali. Zavedali so se, da brez žrtve ni svobode. Dolga leta je trajala ta borba in šele v času narodnoosvobodilne vojne, v katero se je naše primorsko ljudstvo množično vključevalo, se je izpolnila želja po svobodi in neodvisnosti. Drago pa je bila plačana ta svoboda in številne so bile žrtve. Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič, še pred njimi pa Gortan, so bili prvi, ki so izgubili svoja življenja v tej borbi.

ss

DRUGO SREČANJE UDELEŽENCEV VOJAŠKIH ŠOL NOV IN POS

Na seji predsedstva odbora organizacije vojaškega šolstva NOV in POS, ki deluje pri republiškem odboru ZVB NOV Slovenije, so se 2. aprila dogovorili, da bo letošnje drugo srečanje udeležencev in predavateljev vojaških šol na Štajerskem, in sicer združeno s praznovanjem praznika občine Mozirje. Na tem področju je namreč leta 1944 in 1945 zelo uspešno delovala podoficijska šola IV. operativne zone. V dogovoru s prireditvenim odborom občine Mozirje bo to srečanje

uvrščeno v osrednjo občinsko prireditev, ki bo 13. septembra ob 9. uri pred kulturnim domom v Nazarjah v Zgornji Savinjski dolini. Slavnostni govornik bo Tone Bole.

Pričakujejo, da se bo te osrednje občinske prireditve poleg številnih domačinov udeležilo več sto udeležencev raznih šol in tečajev med NOB v Sloveniji. Za prevoze in prehrano bo poskrbel vsak sam. Namen srečanja je, da se ti borci spet srečajo in dogovorijo o načinih oživljanja tradicij NOB na področju vojaškega šolstva in obudijo spomine na prehojeno pot.

Tudi na našem območju živi precej borcev, ki so med vojno obiskovali razne vojaške šole in tečaje in se bodo tega srečanja prav gotovo udeležili. Prvo srečanje je bilo 3. septembra 1978 v Metliki, naslednje pa bo verjetno kje na Gorenjskem ali Primorskem.

B.

Železarski globus

ITALIJA

Železarna Terni, ki je največji italijanski proizvajalec električne (dinamo) in nerjavne pločevine, namerava investirati 150 milijard lir za podvojitev njene sedanje proizvodnje 260.000 ton. Ta projekt, ki obsega določeno rekonstrukcijo obstoječih in gradnjo nekaterih novih naprav, predvidevajo realizirati v prihodnjih treh letih.

PRED KRVODAJALSKO AKCIJO

VSAK ZDRAV IN MLAD ČLOVEK NAJ BO KRVODAJALEC

V naši občini se je danes pričela krvodajalska akcija, ki se bo nadaljevala jutri, 22. in naslednji teden, 26., 27. in 29. avgusta, vsak dan od 7. do 14. ure. Morda je kdo še v dilemi, ali bi se akcije udeležil ali ne, zato bi v tem sestavku spregovorila nekaj besed o krvodajalcu.

Krvodajalci so lahko vse zdrave osebe v starosti od 18 do 60 let. Preden prijavljeni krvodajalec odda svojo kri, ga je potrebno zdravstveno pregledati. Namen tega pregleda je dvojen:

1. Da se zavaruje darovalec, ker sme kri dati samo zdrava oseba.
2. Da se zavaruje prejemnik, ker vemo, da se nekatere bolezni lahko prenesejo na prejemnika s krvjo osebe, ki je to bolezen prebolela, čeprav je ob odvzemu krvi zdrava.

Vsakemu krvodajalcu določijo vrednost krvne barvine — hemoglobina. Določanje je preprosto: iz prsta vzamejo kapljico krvi in določijo odstotek hemoglobina. Ta odstotek je lahko znižan zaradi različnih vzrokov (krvavitve, nepravilna prehrana, različna obolenja).

Oseba, pri kateri so našli nižjo vrednost hemoglobina, začasno ne more dati krvi.

Poleg tega določijo vsakemu krvodajalcu še sedimentacijo krvi. S sedimentacijo ugotavljamo hitrost, s katero se usedajo rdeče krvničke. Povišano sedimentacijo najdemo pri različnih boleznih (pri akutnih in kroničnih infekcijah, težji slabokrvnosti ipd.), pa tudi v fizioloških stanjih (nosečnost, po običajnih obrokih hrane, ki vsebuje veliko beljakovin).

Nadalje določijo krvodajalcu tudi krvno skupino A, B, 0 in AB na ploščici. Ta preiskava je samo orientacijska. Dokončen rezultat krvne skupine se lahko izda šele takrat, ko se določi po zanesljivi metodi v epruvetah.

Po opravljenih laboratorijskih preiskavah pregleda krvodajalca še zdravnik. Važno je, da krvodajalec pove zanesljivo podatke o prebolelih boleznih, oziroma dotedanjih operacijah. Zdravnik posebej zanima, če je krvodajalec prebolel nalezljivo tuberkulozo, zlatenico ali malarijo. Pri nekaterih boleznih lahko šele po določenem časovnem presledku vzamejo kri za izdelavo krvnih preparatov, ki so za zdravljenje določenih bolezni zelo dragoceni (gama globulin, albumin).

Krvodajalci ne morejo biti osebe, ki imajo na primer, tuberkulozo, ledvične bolezni, maligna obolenja, sladkorno bolezen, srčne bolezni itd. Zdravnik odkloni za določen čas osebe, ki so bolne za akutnimi nalezljivimi boleznimi, akutnimi obolenji grla, pljuč, kože itd. Osebam, ki so bile cepljene, odvzamejo kri po določenem času. Ženam, ki so noseče, krvi ne odvzamejo.

Zdravnik vsakemu krvodajalcu posluša srce, mu izmeri krvni pritisk in po potrebi opravi še druge preiskave.

Ko zdravnik ugotovi, da je prijavljena oseba sposobna dati kri, določi odvzemno količino. Krvodajalec

lahko naenkrat da do 500 ml krvi. Pri nas krvodajalcem običajno odvzamejo 300 ml, vendar pa zdravnik lahko določi tudi večjo količino.

Včasih krvodajalec po odvzemu krvi občuti slabost, se poti in poblede ali pa za nekaj trenutkov celo izgubi zavest. To se lahko zgodi že takrat, ko mu odvzamejo kri za določitev hemoglobina in sedimentacije, ali ko vidi, kako so odvzeli kri komu drugemu.

Vzroki za to slabost so številni: utrujenost, lakota, preveč ogrevani prostori in strah pred odvzemu krvi, ki je največkrat podzavesten. Da se temu izognemo, priporočamo, da krvodajalci ne pridejo na odvzem tešče. Uživati pa smejo le nemastno hrano, na primer: čaj, črno kavo, sadje, marmelado, kruh. Nemastno hrano priporočamo zato, ker mastne (hilozne) krvi ne moremo dalj časa hraniti v hladilniku in jo moramo porabiti takoj. Iz mastne krvi ne moremo izdelati sušene plazme. Nekateri pacienti so preobčutljivi za nekatera živila in lahko pride pri njih do reakcije, če dobijo kri, ki jo je dal darovalec po obilnem obroku. Prostori, v katerih odvzamejo kri, naj bodo zračni, svetli ter primerno ogrevani.

KRAJEVNI PRAZNIK NA BLEJSKI DOBRAVI

Tudi letos se na Blejski Dobravi pripravljajo na praznovanje krajevnega praznika — 28. avgusta, v spomin na dan, ko so prvoborci leta 1941 porušili železni drog visoke napetosti v Lipcah. S tem so za več kot 200 delovnih ur ustavili v javniški valjarnah proizvodnjo neprebojnih jeklenih plošč, ki jih je nacistični vojni stroj nujno potreboval.

Proslava bo v nedeljo, 31. avgusta, na prostoru za osnovno šolo. Že ob 9. uri bodo pričakali delegacijo pobratene KS Grgarske Ravne na postaji in jih odpeljali čez Kočno v Radovno in Krmo. Ogledali si bodo spomenike na Kočni, spominsko obeležje padlemu sekretarju OK SKOJ Janu Reklju-Spiku in spomenik v Radovni, prelepo dolino Krme in nazaj grede Mojstrano in gradnjo novega cestnega mostu in spomenik na Hrušci.

Ob 13. uri se bo pričel svečan del proslave in če bo prav, bodo izročili promet na novo asfaltirano parkirišče pred šolo. V kulturnem programu bodo sodelovali pionirji in mladina ter moški pevski zbor Vintgar.

Vsako leto se ob srečanjih pobratenih krajevnih skupnosti počivi politično in kulturno delo in od zadnje nedelje v juniju, ko praznujejo kra-

jevnih praznikov, pa do konca avgusta se v vseh sredinah vrstijo akcije in sestanki, ki vključujejo v delo domala vse prebivalce. Že obisk konec junija v Ravnah ob peti obletnici pobratena je bil v vseh pogledih sodelovanja uspešen, prepričani pa smo, da bo enako tudi na Blejski Dobravi.

Vezi pobratena se izražajo v različnih akcijah in sodelovanju, od ZSMS do sveta KS, posebno pa izstopa organizacija ZB NOV. Kajti prav med NOV je 43 prebivalcev KS Blejska Dobrava sodelovalo v bojih na Banjski in Trnovski planoti; sedem jih je v teh bojih tudi padlo. Ravno na tem pa je grajeno tudi pobratena. Na teh osnovah in določenih listine bodo s krepitvijo, bogatenjem in razvijanjem revolucionarnih tradicij te vezi še utrjevali in krepili.

Krvodajalci pred prvim dajanjem krvi velikokrat sprašujejo, ali odvzem kaj boli?

Ne, gre le za navaden vbod z iglo, torej za to, kar so pri odvzemu krvi za različne laboratorijske preglede že velikokrat doživeli. Če sestra pri prvem vbodu ne pride z iglo v žilo (ker ima dajalec skrite, tanke ali gibljive žile), poskuša s ponovnim vbodom samo z njegovo privolitvijo.

Pred odvzemu krvi vsakega krvodajalca oblečejo v poseben plašč in s tem preprečijo, da v sobo za odvzem krvi ne prideta prah in blato s ceste. Tako so omogočeni kar se da najboljši pogoji pri delu za odvzem krvi.

Ivanka Zupančič

Delavci komunalnega podjetja Kovinar so pred kratkim pričeli graditi nov most čez Savo pri Žvagnu. Tega so zelo veseli prebivalci, ki stanujejo ob vzhodni Mežaklje onstran Save, prav tako prebivalci Plavža, ki so čez ta most hodili na sprehode v naravo. (Tekst in foto B. Blenkuš)

Delavci Cestnega podjetja Kranj te dni dovažajo na Jesenice asfaltno mešanico in z njo ravnaajo slabe, luknjičave in vegaste pločnike. Fini asfalt polagajo tudi na pločnik in na pred kratkim rekonstruirano cesto Cirila Tavčarja na Plavžu, od koder je slika. (Tekst in foto B. Blenkuš)

ZAČETEK POUKA V ŠOLSKEM LETU 1980/81

Učence osnovne šole Tone Čufar Jesenice in njihove starše obveščamo, da je začetek pouka v šolskem letu 1980/81 v ponedeljek, 1. septembra.

Učenci se zberejo ob 8. uri pred šolo pri glavnem vhodu. Starše šolskih novincev prosimo, da pospremito svoje otroke prvi šolski dan v šolo.

Šolski novinci — učenci 1. razreda se s starši zberejo v večnamenskem prostoru po 8. uri.

Ravnateljstvo

DOPOLNILNI POUK

Učence osnovne šole Tone Čufar Jesenice obveščamo, da je začetek dopolnilnega pouka v ponedeljek, 25. avgusta.

Dopolnilnega pouka se udeležijo učenci, ki so zanj določeni. Razpored je objavljen na vratih ob glavnem vhodu v šolo. Starše prosimo, da otroke redno pošiljajo k dopolnilnemu pouku v skladu s 151. členom zakona o osnovnih šolah.

Ravnateljstvo

PIKNIK INVALIDOV

Društvo invalidov Jesenice priredi vsako leto v počastitev dneva borca — 4. julija, za svoje člane — težje invalide piknik v naravi. Zaradi slabih vremenskih razmer v mesecu juliju je bil piknik — srečanje v soboto, 9. avgusta, popoldan pri Cicibanovem domu na Poljanah.

Petega tradicionalnega srečanja se je udeležilo 74 invalidov, od tega 24 iz radovljanskega društva. Organizator namreč povabi na srečanje tudi težje invalide iz sosednjih društev Radovljice in Trzica.

Po kratkem otvoritvenem pozdravu so se udeleženci poklonili spomenu našega dragega predsednika Tita, delegaciji društev pa sta ponesli šopek cvetja k spomeniku padlih borcev NOV na Poljanah.

Srečanje je bilo nadvse pristrčno. Invalidi so se v veselem razpolože-

nju spoznavali med seboj in tako vsaj trenutno pozabili na svoje težave, ki jih spremljajo skozi življenje. Za razpoloženje sta poskrbela harmonikarja Franko in Janez.

Organizator je imel sicer težave s prevozom zaradi sobotne prepovedi, vendar mu je uspelo pri pristojnem organu dobiti začasne dovolilnice za prevoznike težjih invalidov na srečanje. Pri prevozu je pomagalo tudi Gasilsko društvo Jesenice — mesto, ki zasluži vso pohvalo za tako humano dejanje. Zahvala gre tudi občinski zvezi DPM Jesenice, ki vsako leto omogoči srečanje pri svojem domu na Poljanah.

Z velikim zadovoljstvom in hvaležnostjo so se invalidi pozno v mraku razšli z željo, da se kmalu spet srečajo.

PM

ORGANIZIRAN ODVOZ SMETI TUDI NA DOVJEM

V krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana si prizadevajo, da bi kar najbolj uspešno organizirali odvoz smeti in odpadkov. Pred leti je krajevna skupnost v sodelovanju s sanitarno inšpekcijo skupščine občine Jesenice zadovoljivo izvedla organizacijo odvoza smeti in odpadkov iz naselja Mojstrane. S tem je bilo brez dvoma veliko storjenega za varstvo okolja, saj je bila ukinjena vrsta odlagališč ob strugi Save in ob potoku Bistrice.

Se vedno pa imajo pereče probleme organiziranega odvoza smeti v

naselju Dovje, kjer občani uporabljajo za odlaganje smeti in odpadkov divje in neurejene odlagališče ob Savi v Vatišu. O tem je že večkrat razpravljal svet krajevnega skupnosti Dovje-Mojstrana, na eni zadnjih sej pa je sprejel sklep, da bodo tudi v vasi Dovje namestili kontejnerje. Mesta za postavitev kontejnerjev bo določila posebna komisija, v kateri bodo sodelovali prebivalci Dovjega, predstavniki jeseniškega Kovinarja in sanitarne inšpekcije skupščine občine Jesenice.

J.R.

PRIJETNO SREČANJE TEŽJIH INVALIDOV

V soboto, 9. avgusta, je Društvo invalidov Jesenice organiziralo na Poljanah srečanje invalidov težje kategorije. V imenu invalidov bi se rada toplo zahvalila vodstvu organizacije društva invalidov, kot tudi vsem ostalim, ki so se poživljeno izkazali in izvedli tako prijetno srečanje.

Srečali smo se invalidi jeseniške in radovljanske občine, kar je prispevalo h krepitvi medsebojnih stikov in poznanstev. Spoznali smo trpljenje mnogih, ki so popolnoma odvisni od tuje pomoči. Kako malo je treba, le kanček pozornosti, da osrečijo tudi takega trpca, da vsaj za kratek čas pozabi na svoje tegobe.

Tako je ob prijetnem vzdušju in spremljanju dveh harmonikarjev kar prehitro potekel čas. Zazvenele so tudi pesmi in vsak se je zavedal svoje usode in si zaželel spet kmalu vsaj kanček sprostitve.

Se enkrat VSEM, ki so pripomogli k temu prijetnemu srečanju, prisrčna hvala, vsem invalidom pa prisrčen pozdrav.

Marija Ferjan

TO SE NE BI SMELO DOGAJATI

Bilo je v četrtek, 14. julija, ob 21.30 na križišču pred bifejem na Tomšičevi ulici, pod stolpičem Tomšičeva 70 b. Mladeniču iz bližnje okolice se je rodil otrok, zato je, kot je stara navada, »častil«. Ker gostište ob uri zapirajo, so vrli fantje kupili še nekaj steklenic piva in nekaj žgane pijače. Ko so stopili iz gostišča in eno ali dve »zapeli«, smo vsi stanovalci, ki nas je to »petje« motilo, saj so bili pod vplivom alkohola glasovi že dodobra razglasi, mislili, da bo ta »pevski« sekstet odšel nekam drugam, še posebno, ker imajo očetje mladeničev v bližnji okolici svoje privatne hiše in ne bi bilo napačno, če bi odšli na vrt ene teh hiš in tam preizkušali svoje pevsko znanje. Toda stanovalci smo se kaj kmalu lahko prepričali, da so bile to le naše pobožne želje. Tako se je pitje in vpitje, včasih že kar rovenje na križišču nadaljevalo.

Mladeniči so zaposleni v raznih organizacijah združenega dela in imajo različno izobrazbo, od osnovne pa celo do višješolske. Zato je bil repertoar pesmi zelo raznolik. »Pelle« so od borbenih do verskih pesmi, vse, kar jim je inspiriral alkohol, saj mi ali jim niso več delovale. Ta »koncert« se je zavlekel čez 22. uro. Pri nočnem počitku so najbolj motili stranko in pritličju, težkega invalida, starejšega moža in njegovo ženo, ki tudi ni povsem zdrava. Mož je pretrpel v naši železarni v TOZD Jeklarne težko delovno nezgodo in je invalidsko upokojen. Je zelo miren, pošten in marljiv občan. Skozi okno je zaprosil, da bi prenehali s hrupom, ker ne more spati. Potem pa se je šele začelo. Vpili so, žalili in grozili. Mož je uvidel, da je vsaka beseda za-

man. Zaprl je okno, a ob takem vpitju spati ni mogel, kakor tudi ne njegovi številni sosedi.

Te vrle mladeniče bi rad vprašal, kako bi oni prenašali tako početje — vpitje, razgrajanje, žalitve, opravljanje male potrebe okoli vogalov, okoli avtomobilov in tudi sredi ceste.

Ta kraval se je potem nadaljeval do pozne ure, dokler se ni mimo pripeljala patrulja delavcev milice. Če je bila poklicana ali ne, ne vem, prišla pa je na pravo mesto. Zelo fer je ponočnjake opozorila na to, da kalijo nočni red in mir in naj se razidejo po domovih. Ko se je patrulja odpeljala, so trije člani »seksteta« odšli domov, ostali trije pa so ostali. Pobirali so kamenje in psovali ter obljubljali, da bodo pobili stekla na stanovanjih. Še sreča, da jim alkohol še ni bolj »zavrel« in je vse ostalo samo pri grožnjah.

Dragi »pivski sekstet«, upam, da boste po branju tega prispevka priznali, da to, kar ste počeli, nima nič skupnega z etiko, še manj pa s človeško srčno kulturo. Pisec tega članka vas vse dobro pozna, ve, koliko ste stari, kje delate, ve, kako se pišete in kako vam je ime, toda tega ni napisal zaradi dveh vzrokov: prvič, ker meni, da bo anonimni opomin nekaj veljal, da ga boste sprejeli in ga spoštovali in drugič zaradi tega, ker ste se trije po končanem »koncertu« odpeljali domov z avtomobili in sreča je, da ste celi in zdravi. Povedal bi vam rad le še to: da ste praznovali rojstvo otroka, je prav, samo način je bil neprimeren.

Pa brez zamere, saj smo vam jo stanovalci, tisti, ki nismo mogli spati, tudi že »odmerili«.

-ni

ZAKAJ BOHINJSKA FOLKLORNA SKUPINA NI BILA V BELJAKU?

V več naših časopisih je bila v začetku avgusta na široko pisana in hvaljena tradicionalna koroška kulturna prireditve v Beljaku, pod nazivom »Villacher Kirchtag«, ki jo vsako leto organizira beljaška občina. S to prireditvijo želijo prikazati kulturno, predvsem pa folklorno posebnost avstrijske Koroške in sosednjih dežel.

Kulturni delavci radovljiske občine, vključno s člani folklorne skupine DPD Svoboda Tomaž Godec iz Bohinjske Bistrice, katerim se očita neudeležba na beljaških prireditvah, se močno čudijo takšnemu pisanju, ki meče slabo luč na celotna prizadevanja kulturnega sodelovanja s Koroško.

Ne bi dokazovali zmote, v kateri so pisci očitkov na račun folklorne skupine iz Bohinjske Bistrice, vendar takoj povejmo, da se radovljiska kulturna društva in skupine redno, če le morejo, radi odzovejo vabilom iz zamejstva, če ustrezajo tudi našim znanim stališčem o zaščiti interesov slovenske narodnostne skupnosti.

Pisem tako hvaljenega kulturnega tedna v Beljaku je bržčas znano, da na Koroškem razen večinskega nemškega naroda živi tudi slovenska narodna skupnost, ki ima bogato in pestro kulturno preteklost. Na Koroškem obstoja na desetino slovenskih kulturnih društev in več, doma in na tujem priznanih kvalitativnih folklornih, pevskih in glasbenih skupin, ki brez dvoma veliko prispevajo h kulturnemu utripu celotne avstrijske Koroške. Najbolj naravno bi torej bilo, da organizatorji beljaškega »Kirchtaga« predstavijo na kulturnih prireditvah tudi kulturo

svojih slovenskih sodeželanov. Vendar ni tako. Odkar prirejajo beljaške kulturne tedne, slovenskih kulturnih skupin s Koroške ni bilo v Beljaku. Prisotna je očitna diskriminacija in težnja, da se pred tujimi (in domačimi) udeleženci in obiskovalci ovrže obstoj slovenske skupnosti in njene kulture na Koroškem.

Če je tako, zakaj bi pristranskim in do koroških rojakov nestrpnim organizatorjem pomagali še mi iz matične domovine? S svojo udeležbo bi javno dali podporo takšnemu, proti koroškim Slovincem uperjenemu smotru prireditve.

Organizatorjem v Beljaku je bilo naše stališče že večkrat jasno in nedvoumno povedano, pa tudi to, da bodo naše kulturne skupine v veseljem sodelovale na sleherni prireditvi, kjer bodo upoštevani tudi koroški Slovenci, oziroma njihove kulturne skupine.

Če je namen beljaške prireditve krepiti in razvijati prijateljstvo med vsemi, na tem delu sveta živečimi narodi in narodnostmi, potem med Slovenci v zamejstvu in v matični domovini ne more biti razlik. Če pa so več kot očitne kljub avstrijski državni pogodbi in členu 7, zato ni nobenega razloga, da bi jih prav bohinjaška folklorna skupina podpirala.

Radovljiski kulturni delavci

JAZ IN MOJ PRIJATELJ

Bila sva sama. Molčala sva. Potem je odšel. Zrl sem v prazno in motil me je ta molk, preklinjal sem to samoto. Naj grem tudi jaz? Ne! Pokličem ga nazaj in pogovarjala se bova!

Prišel je in sprva sva bila spet tiho, le da mi je on dražil misli. Toda te so ostale tam, kjer so bile, globoko v meni. Tako dobro sem ga poznal, pa vendar mi je bilo vedno težko začeti pogovor z njim. Motil me je njegov jaz: sprva nekako uglasen, zadržan, toda kljub temu nekako prazen, puhel; potem se je spremenil in bil vedno bolj in bolj zgovoren, njegova praznina se je polnila, puhlost izginjala — razumel mi je domišljijo ter mi tako vedno odganjal tisti zoprni občutek manjvrednosti — takrat sva se najbolje razumela, toda na koncu me je vedno zmedel; pričel me je zaničevati in se mi posmehovati — postal je nesramen neobrit raztrganec z malomeščansko filozofijo ter me je spravljaj v obup. Takrat sem tudi jaz postal le razvalina brez svojega jaza. Tako sva se na koncu vedno sprta razšla. Toda vedno sem ga znova poklical nazaj, tretjič, četrtič, petič, ne vem. Poklical sem ga.

»Zakaj sediš tu?« me je vprašal. »Dolčas mi je in nimam se s kom pogovarjati.« sem mu odvrnil skoraj sramežljivo.

»Si me zato poklical nazaj? Prej si me nagnal!«

»Vem, žal mi je. Saj veš, da je vsak dan tako, toda ne morem si pomagati. Žal mi je.«

»Mar nimaš drugega prijatelja?« se mi je posmehoval.

»Včasih se mi zdi, da ga imam, toda vedno znova me vsak razočara. Ne vem.«

»Kako to? Vidiš, jaz jih imam kar precej. Različni so, le vsakemu se je treba prilagoditi, nič drugega. To ni tako težko.«

»Morda, toda meni to ne gre in ne gre. Upira se mi, da bi igral in zganjal hinaščino pred ne vem kakšnimi ljudmi!«

»Torej sem jaz za tebe hinavec? Lepo, lepo! Bil je res užaljen. Vstal je od mize in spet hotel oditi. »Ne, urni se, sedi nazaj!« Bal sem se, da bom spet ostal sam. Tako zelo sem se bal samote. Požrl sem srčnj ponos. »Žal mi je, nisem mislil tako hudo!«

»Dobro, dobro! Vedi pa, da fisto kar ti imenuješ hinaščina, to ni in ti imenuj to, kakor hočeš, neumno pa kljub temu ni. Ne, celo koristno je in tudi potrebno!« Zopet je zmogel. Hotel sem mu nasprotovati, toda bil je močnejši in je nadaljeval: »To je prilagoditev nečemu ali nekemu. Mraz je — oblekel boš plašč, vroče je — slekel ga boš. Razumeš?

To je nujnost, to je normalno!«

»Ampak to ni isto! Drugače je z...«

»Misliš z ljudmi? Ne, ne! Smejal se mi je. »Isto je in vedi, da je včasih dobro, da nekemu nekaj pritrdiš, čeprav veš, da res nima prav, toda tako je in nič drugače!«

»Ne, to za mene ni prav! Črno je črno in bo za mene črno vedno tudi ostalo! Tako in nič drugače.«

»Joj, joj! Saj že poznam to tvojo trmo, toda ali se ti ne da dopovedati, da nasprotovanje rodi sovraštvo, sovraštvo rodi sovraženika, sovraženik hoče boj, boj zahteva tudi obrambo in za obrambo je potrebna moč! Moč! Razumeš? Ti pa moči, kolikor vem, nimaš, saj vedno bitko izgubiš, vedno si poražen!« Spet posmeh in zaničevanje. »Povej mi, kolikokrat si odšel iz boja kot zmagovalci? Se nikoli? In zakaj ne? Zato, ker si slabič, zato, ker nimaš dovolj poguma; zato ker si prešibak! Tista tvoja pravica in resnica nista moč! To je premalo, premalo! Smejal se je, jaz pa sem se počutil precej bedno, hkrati pa se je v meni spet prebujal tisti nemočen odpor in sovraštvo.

»Ne morem in tudi nočem biti hinavec in pokvarjenec v službi, doma in drugje. Gnusi se mi. Naj bo šef ali žena, prijatelj in ne vem kdo še, če nima prav, nima prav in to mu bom povedal! Jasn!«

»Prav, prav! In ti nimaš sedaj nobenega šefa, nimaš nobene žene, nimaš prijatelja! Ha, ha in zakaj? No, dragi moj in sedaj živi od te svoje resnice in pravice. Jej in pij jo! Plačaj z njo stanovanje! Prižgi jo in pokadi jo! Ha, ha. Norec si! Vedno nekdo trpi, mora trpeti! Vsač boj ima poraženca in zakaj moraš biti to ravno ti? Fair play? Daj na mir, le kdo se ga še drži!«

»Pa saj nismo živali!«

»Ne, res je, nismo, smo pa še hujši in bolj kruti in nemoči bolj kaznovani!«

»Gnusi se mi, tak si kot še mnogo drugih!«

»Vem, toda zato še živim! Živim, razumeš in ne erkam tako kot ti! Iščeš resnico tam, kjer je ni — pravico tam in tedaj, ko je ne smeš!«

Krohotal in krohotal se je. Šlo mi je na bruhanje in solze jeze so mi stopile v oči. Drabil, razbijal bi! Pa nisem. Samo solze so imele dovolj moči in poguma. Vstal sem. Noge me niso ugošale, ničesar nisem več slišal, le nekaj me je gnalo in gnalo proč, ven. Kaj? Ne vem. V glavi mi je razbijalo in misli so se mi prepletale brez pravega smisla. Skozi meglo sem videl avtomobile, ki so drveli mimo mene, videl ljudi, odhajajoče iz tovarne; nekateri smejočih, drugi spet mrkih obrazov.

»Ne smete se smejeti, ne smete!« bi kričal, toda krik je zamrl neke v meni.

»In zakaj se ne bi smejal tudi ti?« Sledil mi je. Nisem vedel, nisem hotel vedeti!

»Pojdi in kupi jih, kupi si smeh, potem bodo kupovali tebe. Daj, trma, daj!«

Da, tako bom naredil! In naredil sem. Prijatelj mi je pomagal. Bil sem močan! Tulil bi od zmagovalstva!

Potem je odšel in moč, zmagovalje sta izginila. Ostal sem zopet sam. Nič več zmagovalstva in nič več moči! Le strašen glavobol. Le kaj sem storil! Pozabiti, pozabiti! To nisem bil jaz, ne, nisem!

Le kje je moj prijatelj? On mi bo pomagal pozabiti, on in nihče drug! »Natakar! Konjak!«

Prišel je. Sanjarila bova in pozabil bom. Preselila se bova v malo hišico vrh planine. Krnila bova živino, urejala vrt ter poslušala selest drevesnih krošenj. Lepo bo. Jaz in moj prijatelj ALKOHOL.

PORTOROŠKIM SKLEPOM V POSMEH

Časa nimam ravno na preték, toda vsak dan si ga vzamem toliko, da z vsam dolžnim spoštovanjem preberem predzadnjo stran v DELU, glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Tam namreč združeni časnikarski delavci v združenem tozdu z združenim delom objavljajo iz dneva v dan, katere Slovenke in Slovence je strogi Bog poklical k sebi v nebo, jih kaznoval z vicami ali jih pahnil v pekel.

Osmrtnice na sto in več načinov razodevajo, kaj se je šel pokojnik ali pokojnica za življenja. In ob tem, kako v osmrtnicah opišejo službo, delo ali družbeni položaj kakšnega Kranjca, se človek lahko (zaradi jezika) razjoče ali pa nakrohota.

Nakrohota kljub dejstvu, da je smrt naše zadnje dejanje. Glejte, kakšne traparije spuščajo v osmrtnicah združeni lektorji v združenem tozdu OSMRTNICE SOZD DELO SZDL skozi stroj!

Sporočamo žalostno vest, da je umrl naš dolgoletni sodelavec tovariš X. Y.

skupinovodja zavarovanja v pokoju službe skupnega pomena Ohranili ga bomo v lepem spominu! ZPS TITOV ZAVIDI LITOSTROJ

Kaj je bil ta dolgoletni sodelavec tovariš? Skupinovodja nekakšnega zavarovanja v pokoju? Ali je po portoroški resoluciji o slovenščini v javnosti mogoče kakšno zavarovanje upokojiti?

In skupinovodja! Natanko sem prebral drugi stolpec na strani 793 SP 1962. Skupinovodje tam ni najti.

Se enkrat preberite in razložite, če morete, kakšno delo je opravljal rajni kiks ipsilon:

skupinovodja zavarovanja v pokoju službe skupnega pomena

Bog varuj, da bi zameril polpismenemu personalcu v ZPS (kar si razlagam lahko kot *Zhao Phe Sheusrao*) TITOV ZAVIDI LITOSTROJ. Ljudem, ki združujejo svoje delo v združenem tozdu OSMRTNICE pri OSZD DELO, glasilo SZDL Slovenije, pa smem, morem in moram zameriti.

Zamerim kot Slovenec, ki je pozorno in ves iz sebe prebiral globokoumne in nadvse znanstveno preresetane sklepe o slovenščini v javnosti v DELU, v Naših razgledih, v Jeziku in slovstvu. Zdej pa pretresen ugotavljam, kako se združeni časnikarji v nekem tozdu DELA, glasila SZDL Slovenije, na vse kilometrske portoroške sklepe poživljajo.

In znamenito, po vseh časnikih in revijah na dolgo in široko opevano portoroško zborovanje o slovenščini v javnosti sta pripravljali slovenska SZDL in Slavistično društvo Slovenije.

Žalostni sporočamo, da nas je za vedno zapustil v 75. letu starosti X. Y.

žel. upokojenec, IV. gen. študentov Bgr. 1927.

ŽALUJOČI

Četrty general študentov? Bagadir? Brigadir? Beograd? Kaj pomeni tisti Bgr.? Je bil rojen leta 1927? Je bil leta 1927. IV. general študentov v nekem Bgr.?

Nenadoma nas je zapustila naša sodelavka

X. Y. strežnica na kliniki za plastično kirurgijo in opeklino kirurških služb Kliničnega centra Ljubljana

Dobro sodelavko bomo ohranili v trajnem spominu!

KLINIČNI CENTER TOZD KIRURŠKE SLUŽBE LJUBLJANA

Pomeni torej: Klinični center Ljubljana ima svoje lastne kirurške službe, te pa razpolagajo s posebno kliniko za plastično kirurgijo in opeklino. Kako ganljivo, da klinika za plastično kirurgijo in opeklino kirurških služb Kliničnega centra Ljubljana privoščiti svojim strežnicam daljši opis njihovega družbenega položaja, kot bi ga v osmrtnici navedli za generalnega sekretarja Združenih narodov. Pod njegovim imenom in priimkom bi namreč preprosto zapisali:

LEVAĞNO GAZARINI
generalni sekretar Združenih narodov

Grdo je o smrti spotakljivo pisati.

Za jezik gre, ki v njem o njej pišemo. Ko sem ob zadnjem infarktu že slišal angelčke plahutati okrog ušes, ko sem čutil smrt v prstih na rokah, ko sem komaj še spravil kakšen glas iz ust, sem prosil ženo, naj hitro zgrabi svinčnik in papir ter zapiše osmrtnico zame:

Umrli je SLOVENEČ
Pokopali smo ga v grob, v katerem so črvi zjedli njegove slovenske starše

ANČKA

Kdor se hoče rogati portoroškimi sklepom o slovenščini v javnosti, naj prebira osmrtnice v DELU! Objavlja jih glasilo SZDL Slovenije.

SZDL Slovenije pa je ob sodelovanju Slavističnega društva Slovenije ter njegove predsednice B. P. pripravila neznansko resolucijo o slovenščini v javnosti.

Žal se je vse portoroško čvekanje sproti utapljalo v umazanem slovenskem morju. In tisti, ki se v združenem delu pa svoji vsakdanji časnikarski dolžnosti ukvarjajo s slovenščino v javnosti, nikoli nobenega od portoroških sklepov niso videli na papirju.

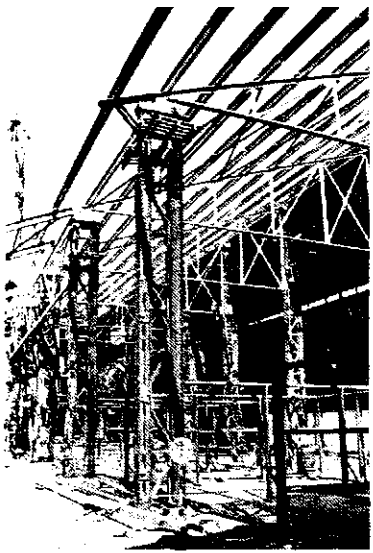
Cisto lahko pa, da so katerega od sklepov celo predložili. Pač njihov prispevek k slovenščini v javnosti. Toliko laže se potem poživljajo na javnost, na slovenščino pa še posebej.

Če ne verjamete: Berite osmrtnice v DELU, glasilo SZDL Slovenije! Ob slovenščini v osmrtnicah se boste kdajpakdaj zares lahko zjokali.

Janez Svoljšak
MOJSTRANA

VIRI:

1. osmrtnica: DELO, glasilo SZDL Slovenije, 29. julija 1980
2. osmrtnica: DELO, 6. avgusta 1980, stran 15
3. osmrtnica: DELO, 12. avgusta 1980, stran 12
4. in zadnja osmrtnica: enkratni navdih pred prihajajočo Matildo s koso.

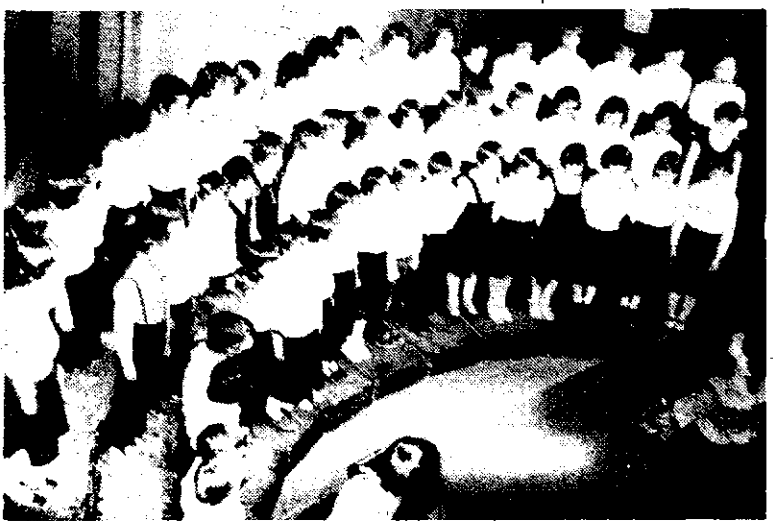
Kot pajkova mreža (Foto S. Kokalj)

LIKOVNIKI IZ KRŠKEGA RAZSTAVLJAJO NA JESENICAH

V soboto, 23. avgusta, bodo ob 18. uri v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah odprli že enajsto likovno razstavo v tem letu. Tokrat sprejemajo v goste slikarje, člane likovnega kluba iz Krškega, s katerim je seniški likovniki, organizirani v likovnem klubu DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, že več kot desetletje zelo uspešno sodelujejo.

Na Jesenicah bo šest slikarjev predstavilo čez 30 svojih likovnih stvaritev, ki jih je za razstavo izbral likovni kritik in umetnostni zgodovinar Cene Avguštin.

Razstava bo odprta vsak dan, razen nedelje, od 9. do 12. in od 16. do 19. ure do vključno 3. septembra. Že konec prihodnjega meseca bodo jeseniški dolikovci vrnil obisk s svojo kolektivno razstavo slik v Krškem.

Sole se bodo zopet kmalu odprle in šolski pevski zbori bodo zopet zapeli. Na sliki pionirski zbor osnovne šole Gorenjski odred Žirovnica. Vodi ga Amalija Stern. (Tekst in foto B. Blenkuš)

GAMSOVE RIŽE IN POLICE POD STREHASTIMI PREVISI IN NAD ZEVAJOČIMI PREPADI

V starem Tamarju, sredi Zelja pod Poncami, Malim Slemenom in Travniki so radeški ovčarji, pastirji in tretjinski vse leto pasli velike trope drobnice. Zgodaj zjutraj so se v mraku gnali ovce mimo Lop pod Peči ali pa preko Siljeva v Siljico, kjer so zvonci in zvončki pozvali ves dan do večera.

Sirarji in spravniki so v Tamarju skrbno prali in čistili kotle in drugo sirarsko orodje, dokler se tropi zvečer niso vrnili v stan. Paše je bilo v Belem potoku, Grunthi (spodnjem in gornjem), na Ovčji strani, pod Peči in preko Brdcev do Velikega kuta za vse številne trope nad Planico vse poletje dovolj. Jalovec drobnice so zgodaj pomlad zagnali mimo Črne vode skozi Sneženjak na Privat pod Lopo in v Kumljah, pa tudi preko Požganja in Sovatnice na Slemo in Malo Slemo. Jalovci so se na Gamsovih rižah pomešali med trope brez zvoncev - divjad. Nad Lopami in pod Skednji in Peči so imeli skrbni pastirji ovac številne solnice.

Za našo najvišjo alpsko dolino ali slovensko Sibirijo so se poleg domačinov že zelo zgodaj zanimali tudi tuji, svetovno znani znanstveniki, popotniki, botaniki in raziskovalci, med drugimi tudi Angleži: Josiah Gilbert, G. G. Churchill, Murray in Humphry Davy, ki so prvi pisali o gorah Triglav, Škrlatice in Jalovca v svetovni literaturi. To so bili za slavnima Scopoli-jem in Hacquetom prvi slavni popotniki in raziskovalci našega planinskega sveta, ki so se navduševali nad visokimi skalnimi vršci. Očarani so bili nad prepadno goreko verigo od Mojstrove preko Travnika in Šit do Jalovca in preko Kotove špiče, Struga do Ponc (zadnje, srednje in visoke).

To je resnično enkratno močeno skalni zid, ki obkroža Planico.

Domači pastirji, divji in zapriseženi lovci so bili prvi, ki so iz Zelja usmerili poglede in korake višje v sončno in senčno stran gora, ki obkrožajo Planico.

Posebno strme, prevesne in prepadne stene na južni strani Planice so vzbujale strah v srcih in glavah novega vala, ki je nadaljeval aktivnost prvih evropskih plezalcev: Hansa Dülferja in Paula Preussa. Klodwig Tachada je leta 1911 prvi premagal zahodni raz Travnika, 700 m visoko steno, ki je ocenjena s III. - IV. težnostno stopnjo. Za njim so se mnogo let pozneje v steno Planice z velikimi črkami vpisali naši prvi plezalci - skalahi: Slavko Prevc, Stane Hudnik, Danilo Kante, Janez Kveder, Albin Torelli in še prav posebej Mira Marko Debeljakova in Pavla Jesihova, ki sta izredno veliko pomenili v našem plezalnem športu in svetovnem alpinizmu med obema vojnama.

Za našimi plezalci so se v stenah nad Planico nečakano pojavili tudi vrhunski plezalci in alpinisti drugih narodnosti z dr. Kugyjem, Pavlom Kalteneggerjem, Albinom Roesslom in Gustavom Renkarjem na čelu. Pred 48 leti, leta 1934, sta slavna nemška alpinista - himalajec v drugem poizkusu premagala tisočmetrsko severno steno Travnika, ki je bila dolga leta najtežja plezalna smer v naših planinah. S to veliko in pomembno zmago v stenah nad Planico je bil dan znak za nove napade na še večje in težje stene. V ta boj so uspešno in zmagovito posegli številni naši najboljši plezalci in alpinisti povojne generacije, med njimi tudi: Marko Butinar, Pavle Dimitrov, Ljubo Juvan, Leo Baebler, Miran Cizelj, Dušan Vodeb, Marko Dular, Milan Schara, Mitja Kilar, Igor Levstek, Ante Mahkota, Rade Kočevar, Daro Dolar, France Avčin, Aleš Kunaver, Marjan Keršič, France Zupan, Boris Krivec, Mitja Košir in številni drugi, ki so kdajkoli kaj pomenili v našem plezalnem športu in alpinizmu. Plezali in premagovali so težke in skrajno težke stene v Mojstrovkah, Travniki in Šitah poleti in pozimi. Številni so reševali skrajno težke plezalnoalpinistične probleme v stenah in rebah Jalovca, Kotove špiče, Struga in Ponc, kjer so bili za inž. Ferdinandom Hornom (1910) uspešni: France Ogrin, Igor Omerza, Joža Čop, Andrej More, Miha Potočnik, Emilio Comici, Jože Lipovec, Janez Krusič, Janko Šilar in znova Pavla Jesih.

Stene, grebeni, vrhovi in robje okoli Planice so bili od prvih dni našega plezalnega športa in alpinizma visoka in dolga vrsta naših vrhunskih plezalcev in alpinistov.

IZ DNEVNIKA TABORA MLADINSKEGA ODSEKA PD JESENICE NA VRŠČU

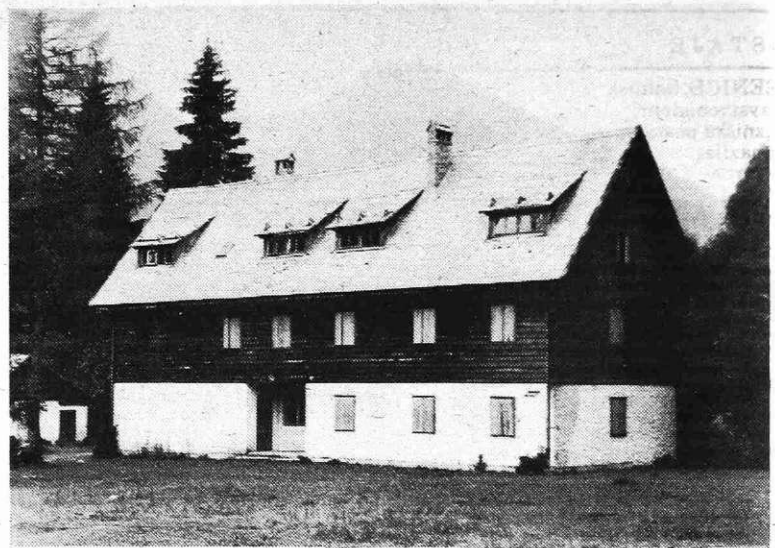
Pomolim glavo iz šotora. Zadovoljna ugotovim, da mi še ni treba vstati. Okoli šotorov se vije megla in v taboru je še vse tiho. Moje zadovoljstvo pa žal ne traja dolgo. Kmalu prirogovili Klemen in me stresle iz spalne vreče. Kmalu smo vsi zbrani okoli ognjišča, kjer je Ančka že skuhala čaj. Pripravljamo si zajtrk. Na kruh si mažem marmelado in razmišljam, kam bomo danes šli. Megla se redči in posije sonce. Krasno. Dvomi izginjejo. Gremo na Bavški Grintavec. Polnimo nahrbtnike. Vanj potlačim še spalne vreče, ker bomo spali na prostem. Ob devetih korakamo s polnimi nahrbtniki iz tabora. Gremo do Titarice in

Vsi pa so se plazalnoalpinističnih veščin in umetnin več ali manj učili pri radeških in trentarskih divjih lovcih, ki so pasli in plenili bogate trope brez zvoncev po Gamsovih rižah, po policah pod strehastimi previsi nad srbljivimi prepadi pod stenami Mojstrovk, Travnika in Šit. Gamsove riže so številne divjadi, preko katerih beže tropi gamsov od Radeškega slemena na Malo Slemo in dalje na Lopo in Kumljah. Gamsove riže povezujejo vse številne smeri in vzponne plezalne variante, ki vodijo z Gamsovih riž na dolg, nazobčan greben od Mojstrove preko Travnika in Šit do Jalovca.

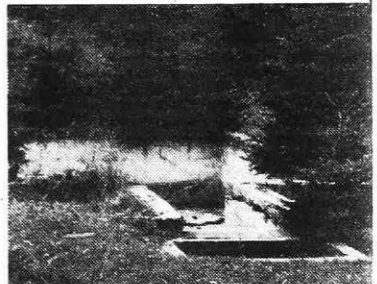
Po Gamsovih rižah od Kumljavih provodov preko Kumljaha in Lop vodijo tvegane in izpostavljene police pod strehastimi previsi na Malo Slemo in na razgledno radeško Slemo pod Mojstrovko. Gamsove riže predstavljajo drugi edinstveno lepi in razgledni del planinske poti PP, Planica - Pokljuka. Ta del te planinske poti je nadvse zanimiv in vabeč. Gamsove riže nikakor niso le sprehajališče tropov divjadi brez zvoncev, najlepših, kapitalnih gamsov, temveč so na njih tudi številna razgledna počivališča, ki morajo navdušiti, zadovoljiti in osrečiti tudi vse zahtevne in razvijane pohodnike, planince in plezalce, ki iščejo in si želijo enkratnih pogledov na Jalovec, kristal naših gora, na Zelje s Tamarjem, ali pa si želijo gledati iz oči v oči z orjaškimi prepadnimi in prevesnimi stenami Šit, Travnika in Mojstrove. Na Gamsovih rižah ali na drugih delih planinske poti Planica - Pokljuka se resnično ponuja z radodarno in bogato roko vsa lepota in razkošno bogastvo našega planinskega sveta.

Stopite na Gamsove riže, na drugi del PP tudi vi, zagotavljam vam, da vam ne bo žal. Prepričan sem, da boste še in še prihajali in s seboj vabili svoje najboljše prijatelje, tovariške in znanke, katerim boste hoteli pokazati nekaj res lepega, veličastnega, enkratnega in jih navdušili za tako in podobna potovanja, ki ostanejo še dolgo v spominu kot nepozabna, razkošna doživetja.

Uroš Župančič

Po lepi pokrajini in tudi dobri cesti, sicer je res makadam, toda solidno vzdrževan, se pripeljemo na Mežakljo. Zares krasen izlet. Na vrhu, na planjavi, se tu in tam pokaže v čistem zraku, lepi naravi in miru redek vikend. Nekoliko višje, od koder je lep razgled na bližnje hribe in lepo dolino Radovne, stoji nekdanji študentski dom, ki mi je pokvaril vse dosedanje vtise. Velika stavba, postavljena na tako lepem kraju, je zaprta in razpada. Razbita je strešna opeka, steklo na oknih... 15 m od stavbe je manjši bazen, ki je prazen, onesnažen in počasi, toda vztrajno razpada. To je bil pred osmimi leti počitniški dom, ki še sedaj

nosi tablico z napisom Sp. Gorje št. 192. Človek se sprašuje, ali smo zares tako bogati, ali tako malomarni, da puščamo tako vrednost in lepoto propadati. Najbrž bi bil pri tem potreben tudi družbeni poseg.

Na veliki svečanosti gasilcev, ki je bila 3. avgusta v športnem parku v Podmežaklju, so v počastitev 25-letnice občinske gasilske zveze razvili svoj prapor. Prapor je razvil Ivo Arzenšek, predsednik skupščine občine Jesenice in ga izročil Antonu Arhu, predsedniku občinske gasilske zveze. Ta ga je predal praporščaku Jožetu Tresoglavu, ki je po stažu sedaj eden najstarejših gasilcev na Jesenicah. Na sliki Jože Tresoglav sprejema prapor od predsednika Arha. (Tekst in foto B. Blenkuš)

Občinskega gasilskega tekmovanja so se udeležili tudi gasilci veterani GD Mojstrana. Vajo s hidrantom so opravili sicer nekoliko počasneje kot mlajši, vendar pa zanesljivo in natančno. Desetino vodi Stane Eržen. (Tekst in foto B. Blenkuš)

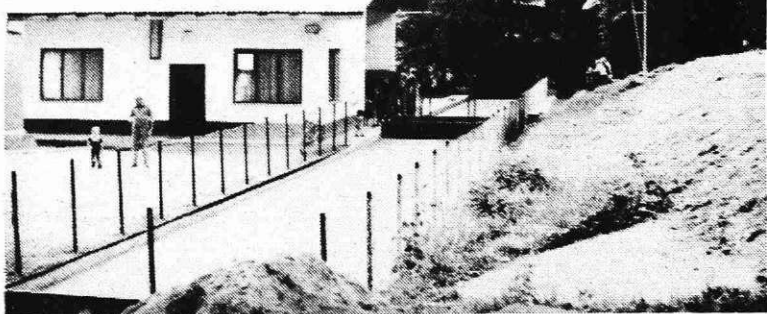
ŠOFERSKI TEČAJ IN ŠOLA

Združenje šoferjev in avtomekanikov Jesenice obvešča vse zainteresirane, da vpisuje:

1. V šoferski tečaj B in C kategorije. Po teoretičnem delu se tečaj takoj nadaljuje s praktično vožnjo.
2. V enoletno šolo za poklicne voznike motornih vozil B in C kategorije s pričetkom pouka 15. septembra. Pogoj za vpis je šest razredov osnovne šole in interes za voznika.

Kandidati bodo imeli možnost poleg šole za poklicne voznike po lastni želji in z dopolnilnim poukom končati tudi osemletko.

Vse informacije in vpis vsak ponedeljek od 16. do 18. ure in četrtek od 17. do 19. ure v pisarni združenja šoferjev Jesenice, Rogljeva ul. 1 (nasproti Viatorja).

Rekreacijski center na Kresu (Foto V. Hribar)

PREDNAROČILO ZA MONOGRAFIJO TOVARIŠ TITO

Založniške hiše: OTOKAR KERŠOVANI, Reka, SPEKTAR, Zagreb in PARTIZANSKA KNJIGA, Ljubljana, bodo skupaj izdale monografijo TOVARIŠ TITO. Monografija bo obsegala 265 strani v formatu 24 x 33 cm. Poleg Titovih tekstov in besedil o njem prinaša več sto barvnih in črno-belih posnetkov fotografij, ki pričajo o neizčrpnem bogastvu Titovega revolucionarnega dela.

Knjiga stane v slovenskem jeziku 900,00 din, izšla pa bo septembra letos. Naročniki, ki bodo knjigo naročili, morajo znesek poravnati do izida knjige, ker je to predračunska cena, po izidu pa bo cena knjige 1.100,00 din.

Interesenti naj izpolnijo naročilnico in jo dostavijo na uredništvo Železarja najkasneje do 25. avgusta, ko bomo naročilnice skupno oddali uredništvu Partizanske knjige v Ljubljani, Trg osvoboditve 13. Vsi naročniki bodo po pošti prejeli predračun in položnico za nakazilo denarja.

partizanska knjiga

S.L. N° 57003

Prednaročilo / Tovariš Tito

Podpisani: _____

Naslov: _____

Ulica in hišna številka

Poštna št.

kraj

SO

Reg. št. os. izkaznice

Nepreključno naročam _____ Izvodov monografije TOVARIŠ TITO po prednaročniški ceni 900 din, ki mora biti vplačana do izida knjige, sicer je cena 1.100.-

Knjigo bom(o) plačal(i):

a) v 15 dneh po prejemu predračuna

b) v 3 mesečnih obrokih po 300.-

Polog: _____

DIN

Podpis _____ MP _____ Datum _____

POSTAJE	1 V	2 V	3 SO-NP	4 PO-PE	5 DSP	6 V	7 PO-PE	8 V	9 V
JESENICE, bolnica	—	6,02	9,20	11,25	—	14,02	—	—	22,02
Zdravstveni dom	—	6,03	9,21	11,26	—	14,03	—	—	22,03
Železniška postaja	4,57	6,05	9,23	11,28	—	14,05	17,00	20,55	22,05
Gimnazija	—	6,06	9,24	11,29	—	14,06	17,01	20,56	22,06
Železarna	4,59	6,08	9,26	11,31	—	14,08	17,03	20,58	22,08
Senožeti	—	6,09	9,27	11,32	—	14,09	17,04	20,59	22,09
Javornik, pod klancem	5,01	6,11	9,29	11,34	—	14,11	17,06	21,01	22,11
Koroška Bela »K«	5,03	6,13	9,31	11,36	—	14,13	17,08	21,03	22,13
Koroška Bela, šola	—	—	—	11,38	13,10	—	17,10	—	—
Trebež, kamnolom	—	6,15	9,33	11,40	13,12	14,15	17,12	21,05	22,15
Trebež, Zagar	5,05	6,16	9,34	11,41	13,13	14,16	17,13	21,06	22,16
Javk. rovt. Kogovšek	5,11	6,22	9,40	11,47	13,17	14,22	17,19	21,12	22,22
Javk. rovt. spomenik	5,14	6,25	9,43	11,50	13,19	14,25	17,22	21,15	22,25
Javk. rovt. »K«	5,17	6,28	9,46	11,53	13,21	14,28	17,25	21,18	22,28
JAVK. ROVT. PRISTAVA	5,20	6,31	9,49	11,56	13,24	14,31	17,28	21,21	22,31

Legenda: V	vozi vsak dan	NP	vozi v nedeljah in praznikih	DO SAP LJUBLJANA
D	vozi v delavnikih	DSP	vozi v dnevih šolskega pouka	TOZD potniški promet in
SO	vozi v sobotah	PO-PE	vozi od ponedeljka do petka	delavnice JESENICE

PRIPOMBA: Voзни red je spremenjen na željo potnikov oziroma koristnikov prevozov.

PRIPOMBA: Vozni red je spremenjen na željo potnikov oziroma **koristnikov prevozov.**

Društvo invalidov Jesenice obvešča svoje člane, da organizira naslednje izlete:

- dvodnevni izlet v mesecu septembru (13. 9.) v **Crikvenico** in na otok **Krk** — ogled Titovega mostu;
- po 20. septembru ponovno potovanje v **Beograd** z obiskom grobnice maršala **Tita** in ogledom glavnega mesta.

Cena izleta v Beograd:

- za člane upokojene 900.— din, nečlane 990.— din,
- za člane neupokojene 1.000.— din, za nečlane 1.080.— din.

V ceno je vračunan prevoz s vlakom in spalnikom v obe smeri, prevoz z avtobusom za ogled mesta in vstopnine. Člani lahko vplačajo v dveh obrokih.

Prijave sprejemajo v pisarni društva vsako sredo od 16. do 18. ure, lahko pa se prijavite tudi pri svojih poverjenikih v KS. Lahko se prijavijo tudi nečlani.

**ZA OBČINI JESENICE
IN RADOVLJICA BO V
MESECU AVGUSTU DE-
ŽURNA LEKARNA JESE-
NICE.**

LOVCEN, KROPA, ČRNA
GORA, RADAR, NEBOTIČ-
NIK, TE, ATANAS, OZE-
LOT, EMIR, RAJNA, AKT,
SAMOT, KLEN, NEON,
RAA, ERATO, RENATA,
KA, TEG, KETON, ANT,
ROMAN, EDMO, UTA, IN-
SA, MINA, AMI, LE, LAN,
KE, KAS, SKALA, NAV,
AC, VATIKAN, ITAKA, LA-
DA, RIKO, OBELISK, STI-
KALO, AJAJA, APARAT,
TENORIST, CAMEL, RE-
NAN, AR, PASTA.

V Karavankah sem našel fotoaparata. Naslov najdete! Ja dobite na uredništvu Železarija.

**V soboto, 23. avgusta, bo-
sta na Jesenicah od 7. do
19. ure odprti trgovini:**
Rožca – Samopostrežna
trgovina na Plavžu, Titova
79 in
Delikatosa – Kaša 3 na
Koroški Beli, V. Svetina
8/a.

Hokej klub Jesenice obvešča vse pionirje v starosti od 7. do 14. leta, da organizirajo v času od 26. do 31. avgusta vsak dan od 10.45 do 12.15

PIONIRSKI HOKEJSKI KAMP

K udeležbi vabimo vse zainteresirane pionirje, ki že igrajo, ali pa bi hoteli v bodoče igrati hokej. Zbor kandidatov bo ponedeljek, 26. avgusta ob 10.30 na drsališču v Podčerkliji, kjer vas bodo čakali trenerji.

HK JESENICE

Ob boleči izgubi mojega dragega
moža

se od srca zahvaljujem sosedom, ki so mu v težkih trenutkih bolezni pomagali.

Iskrena zahvala sodelavcem in TOZD Energija za vnenec in govorniku za poslovilne besede ob odprtem grobu. Enaka zahvala velja depandansi Viator hotel Spik za vnenec in izrečeno sožalje ter vsem, ki ste ga spremili k večnemu počitku.

Hvala vsem in vsakomur posebej

Žalujoca žena Angela

Osnovni organizaciji sindikata delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč v času bolezni.

**NA TRADICIONALNO VESELICO
NA HOMU PRI ZASIPU Z BOGA-
TIM SREČELOVOM
VZEMITE SI NEKAJ URIC PRI-
JETNEGA RAZVEDRILA!**

23. in 24. avgusta amer. barvni
znan. fant. film GALACTICA -
VESOLJSKA KRIZARKA ob 18. in
20. uri.

25. in 26. avgusta italij. barvni
erot. film HOTEL KLEINHOFF ob
18. in 20. uri. Oglel filma ni dovoljen
mladimi do dopolnjenega 15. leta sta-
rnosti.

23. avgusta amer. ljub. drama OD
TRENUTKA DO TRENUTKA ob
19.30.

24. avgusta angl. bar. kavb. film
ORLOVO KRILO ob 19.30.

30. avgusta amer. bar. znan. fant.
film GALACTICA — VESOLJSKA
KRIZARKA ob 19.30.

31. avgusta italij. bar. erot. film
HOTEL KLEINHOF ob 19.30.

Ogled filma ni dovoljen mladini do
dopolnjenega 15. leta starosti.

Vse svoje člane AMD JESENICE obvešča, da lahko koristijo novozgrajeni prostor za pranje svojih avtomobilov. Avtomobile lahko perejo vsak dan, razen sobote in nedelje, DOPOLDAN od 8. do 12. ure in POPOLDAN od 15. do 18. ure. Za člane AMD je pranje brezplačno. AMD prosi svoje člane, da pri pranju upoštevajo naslednja navodila:

- Ker se v novozgrajenem domu za pranje ne uporablja več industrijska voda, ampak voda iz občinskega omrežja, naj vsak lastnik razumno razpolaga z vodo in naj skuša prostor za pranje odstopiti naslednjemu lastniku po približno desetih minutah.
- Pranje oljnih strojnih delov avtomobila na tem prostoru ni dovoljeno.
- Izven časa, ki je določen za pranje, pranje avtomobilov ni mogoče.
- Vsak član naj ima, ko pristopi k pranju avtomobila, na vidnem mestu (armaturna plošča) člansko izkaznico.
- Vsak lastnik prostora za pranje avtomobilov naj skuša čim bolj paziti na red in čistoto, če želimo imeti okoličnim novozgrajenega doma lepšo, kot je bila pri starem domu.

Svet delovne skupnosti TOZD Osnovna šola Tone Čufar Jese-
nice razpisuje prosta dela in naloge
učitelja telesne vzgoje.
POGOJ: U ali PRU
Kandidati morajo imeti moralnopolitične kvalitete za pedago-
ške delavce.
Kandidati naj predložijo pisne prijave in dokazila o izobrazbi
tajništvu šole v roku 15 dni od razpisa.

[illegible]

V teh vročih poletnih dneh, ko se blizu začetek hokejske sezone - prva uradna tekma - bo na Jesenicah že 31. avgusta - vse bolj prihajajo v opredelje govorice, da je začetek in splošni nastopi jesenskih hokejistov v letošnji sezoni vprašljivi. Kot kaže, eden ključnih problemov oziroma težav, ki utegnejo nastopiti, povezan z dopusti za igralce prvega moštva Jesenic. Kot je znano, je več let igralci Olimpije in Jesenic trenirajo v tekmovalni sezoni dvakrat na dan, kar pomeni, da so imeli zagotovljeno odsotnost z dela. Le tako je namreč mogoče k kvalitetno napredovati. Pri hokejskem klubu Jesenice so tudi letos 27. junija poslali vsem temeljnimi organizacijam združenega dela, v katerih so zaposleni hokejisti, prošnjo za odobritev izredno plačanih dopustov v tekmovalni sezoni. Od enajstih temeljnih organizacij, v katerih so zaposleni hokejisti, jih je do danes odgovorilo le pet. Večina sicer nima nič proti dopustom, vendar hkrati ugotavljajo, da temeljna organizacija oziroma njen odbor za delovno razmerja nima pristojnosti odločati o tem, temveč naj se to reši enotno na nivoju delovne organizacije Železarnar, nekateri pa celo zahtevajo, naj se odsotnost hokejistov uredi v obinskem merilu. V temeljni organizaciji Remontne delavnice jeseniške Železarne so v odgovoru zapisali tudi tole:

»Tudi sicer smatramo, da plačana odsotnost za ta namen ni v skladu s stabilizacijskimi ukrepi za odpravo izgube v Železarni Jesenice.«

Odgovor oziroma dejstvo, da šest temeljnih organizacij še ni odgovorilo na prošnjo hokejskega kluba Jesenice, po meni, da najbrž hokejisti ne morejo pričakovati neke posebne naklonjenosti. Vsaj zaenkrat je to jasno. In ravno tu leži ključni problem, kajti pri hokejskem klubu Jesenice so menja, da brez dopustov igralci ne bi mogli normalno vaditi, pa tudi nastopati v prvenstvu, ki bo letos še posebno naporno, kajti tekme se bodo vrstile po sistemu sredi – sobota.

Ker tega stanja ne more reševati samo telesnokulturna skupnost, ne športno društvo Jesenice, še najmanj pa hokejski klub Jesenice, je telesnokulturna skupnost Jesenice sklicala sestanek v ponedeljek, 25. avgusta. Na njem bodo poskusili odgovoriti na vprašanje: HOKEJ NA JESENICAH: DA ALI NE?

Na sestanek so poleg predstavnikov družbenopolitičnega življenja jeseniške občine in športnih delavcev povabili tudi predstavnike združenega dela, ki bodo povedali, ali lahko pomagajo jeseniškemu hokeju ali ne.

Iz vabila je tudi razvidno, za kaj gre, saj je na vabilu zapisano tudi tole:

«Telesnokulturni delavci so pri reševanju tega vprašanja prišli do tiste stopnje nemoči, ko smatrajo za potrebno, da skupščina občine Jesenice, družbenopolitične organizacije in združeno delo, skratka JESENICE, povedo in odločijo, kakšen naj bo nadaljnji razvoj tega jeseniškega »ponorodelega« športa, oziroma če je to smotno, kakšen naj bo konec tega športa na Jesenicah.»

Nimamo namena, da bi napenjali stanje, v katerem se je znašel jeseniški hokej, športna panoga, ki je Jesenicam prinesla osemnajst naslovov državnega prvaka in ime železarskega mesta pod Mežaklo ponela štirim po Evropi, toda žal lahko ugotovimo, da je zares škoda, da moramo na takšen način na Jesenicah urejati usodo tega športa. In to, mimogrede povedano, pred začetkom tekmovalne sezone.

To je tembolj boleče, ker je sedanja generacija jeseniških hokejistov resnično nadarjena, disciplinirana in predana hokeju in bi jo bilo zares škoda izgubiti. Seveda pa so to želje, upamo večine, vendar se je potrebno resnično in za vselej trdno odločiti, ali je Jesenicam in Jeseničanom hokej potreben ali ne. Če se odločimo za "NE", potem je fantom potrebno dati zapisišč in izplačati, kar si zaslužijo, in seveda drugam, kjer imajo radi to hokejsko igro. Če pa bo odgovor "DA", potem je jasno, da bo potrebno zagotoviti tudi finančna sredstva. O njih pa, komu, bo odločil delavec, ki je tudi v preteklosti imel dovolj razumevanja za ta šport. Najbolj narobe bi bilo, da bi se zaradi bližajoče sezone odločili za le delno rešitev, ali pa morda počasno umiranje hokeja, kajti to ne bo koristilo nikomur. Treškega hokeja. Upamo, da že na sestanku v ponedeljek, 25. avgusta, ko se bodo dogovorili o nadaljnji usodi osemnajstkratnih državnih prvkov.

Ko že govorimo o jeseniškem hokeju, povejmo, da pri HK Jesenice pripravljajo hokejski kamp najmlajših, ki naj bi bil v dvorani v Podmežakliji od 25. do 30. avgusta. V

Dopustniški čas je kriv, da dva tedna po končanem državnem prvenstvu v padalstvu pišemo o izrednem uspehu leskih padalcev na sarajevskem športnem letališču. Pet dni se so padalci iz vseh republik in pokrajinski srčno borili za čimbolje dosežke. Na koncu so se najbolje izkazali naši padalci, ki na koncu pobrali tudi največ odličij. Med člani je nastopilo 51 posameznikov in 11 ekip, med dekleti pa samo osem posameznic brez slovenske zastopnice. Slovenijo sta zastopali dve ekipi. V prvi so bili člani Janez Šafaric (Murska Sobota), Žarko Španinger (Maribor), Maks Humar in Branko Hrast ter letošnji mladinski državni prvak Darko Svetina (Zaske ALČ Lesce). Drugo ekipo so sestavljali samo člani iz naše države: Srečko Štanič, Laza Roman Božić, Irtok Jug iz ALČ in Ptujčan Roman Žmavc. Pravi ti so tudi najprijetneje presenetili in močno zmešali štrene starejšim izkušenim tekmovalcem.

Naslov absolutnega prvaka je ponovno osvojil Ljubiša Navmović, član ekipe Srbije in lanski prejemnik zlatega orla najvišjega športnega priznanja v letalski zvezi. Maks Humar je že tretjič zapored vez sampon. Od najvišjega naslova so ga ličili samo trije centimetri v disciplini skokov na cilj, ker je s 23 cm v osmih skokih zasedel samo peto mesto, Navmović pa z 20 cm tretje mesto. Španjper je bil osmi, Lazar deseti in najmlajši mladinec Božić dvajseti, kar je izredno prijetno presenečenje mladih padalcev. Tako se je uvrstilo med dvajseterico kar sedem slovenskih tekmovalcev, med temi pa so kar štiri mladinci. To pomeni še lepo prihodnost slovenskega padalskega športa.

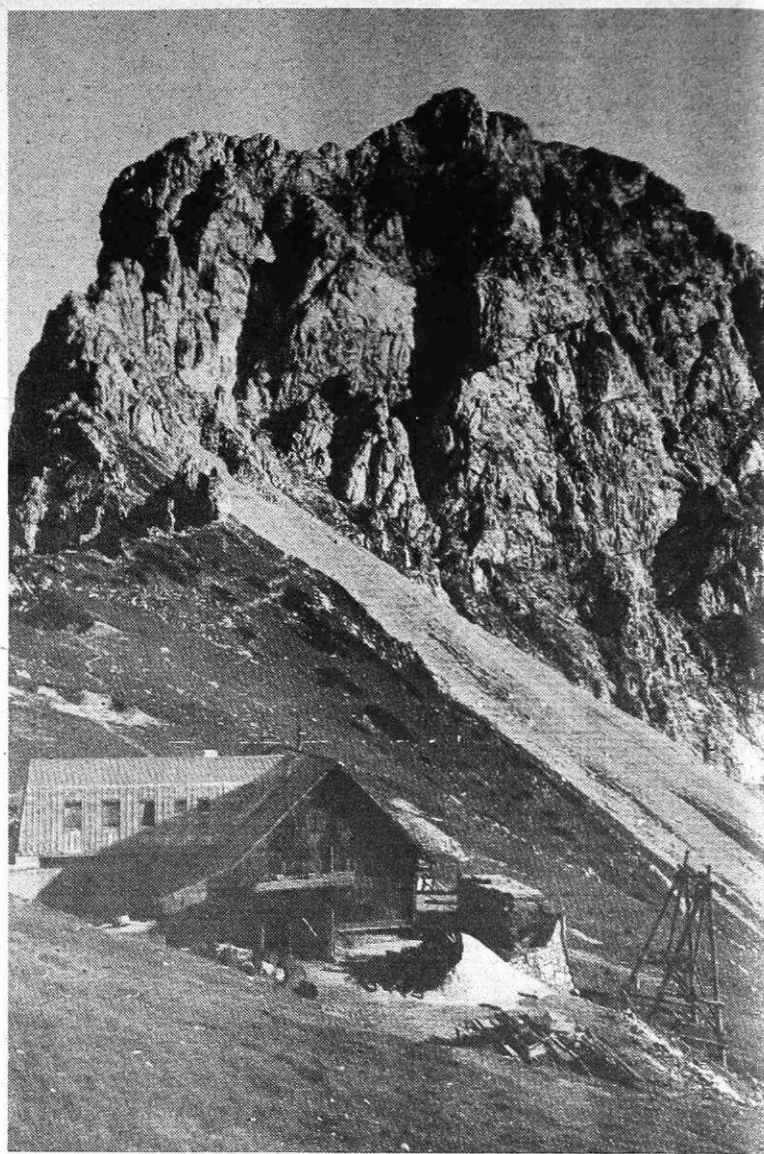
tem času bodo povabili vse otroke, ki znajo drsati, oziroma so že obiskovali hokejsko šolo, v starosti od 6. do 14. leta in ki želijo nadaljevati hokejsko šolanje. Ko bodo preverili njihove sposobnosti, jih bodo razvrstili v posamezne starostne kategorije. V nadaljevanju sezone bodo ti otroci redno vsak teden obiskovali hokejske ure in iz njih bodo čez nekaj let dobili šolane hokejiste.

Na ta način skušajo pri HK Jesenice vsaj delno popraviti napako iz pretekle sezone, ko so sicer organizirali hokejsko šolo za najmlajše, vendar je trajala le dobrih deset dni v času šolskih počitnic. Ob tem je potrebno omeniti težave, ki se bodo – tako kot prejšnje leto – pojavile tudi letos. Gre za šoloobvezne otroke, ki ne morejo obiskovati hokejskih ur, ker jim pač urnik tega ne dovoljuje. Po dogovoru s pedagoškimi delavci pa bi morda le prišli do ugodnih rezultatov.

Otvoritev letošnje tekmovalne sezone naj bi bila že 31. avgusta, ko naj bi na Jesenicah gostovalo moštvo Kapfenberg iz Avstrije. To bo hkrati tudi prva tekma za letošnji pokal Karavank, ki se bo – kot vse tekme v letošnji sezoni – začela ob 18. uri in 30 minut.

Temu srečanju bodo v Podmežakliji sledile še naslednje tekme v okviru tekmovanja za pokal Karavank: 5. septembra bo gostovala Olimpija, 13. septembra ATSE iz Gradca, 27. septembra pa se bo že začelo letošnje državno prvenstvo.

D.

Kamniško sedlo (1884 m), v ozadju Planjava

krajiš čas spremljala megla. Ko pa se je razkldala, se jim je pokazala veriga vrhov Kamniških planin. S Kamniškega sedla so se pohodniki spustili, po nekaj sto metrih »plezarije«, po dobro nadelani poti, zavarovani s fiksnimi klini in jeklenimi vrvmi do koč na Okrešlju (1378 m) in do slapov Rinka ter naprej do koč pod slapom Rinka, kjer so jih že čakali avtobusi in jih odpeljali do doma v Logarski dolini, kjer je bil piknik.

Tura, ki zahteva sedem ur, vključno s krajšimi postanki, zelo ležerne hoje, je dobro izbrana varianta pohoda, za katero je dejansko treba imeti nekaj kondicije in dobro planinsko opremo. Za pohodnike je to resnično lepo doživetje, saj v relativno

kratkem času pridejo z Gorenjske v Logarsko dolino. Le sestop s Kamniškega sedla do koče na Okrešlju zahteva precejšnjo mero previdnosti, sicer pa bi bil pohod lahko še mnogo bolj masoven.

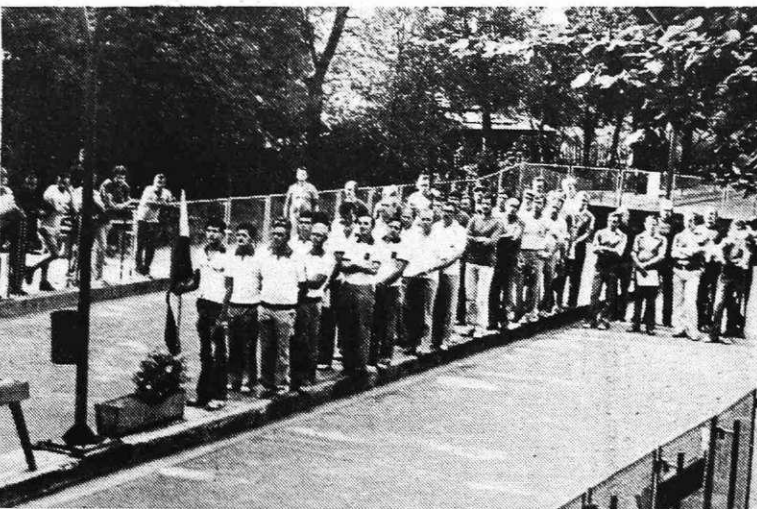
Žal je, ko je bilo razpoloženje na višku in ko se plezalci niti niso še dobro ogreli, piknik prekinili dež in avtobusi so udeležence odpeljali na njihove domove. Pohodniki iz vseh delovnih organizacij SOZD Slovenske železarnice: železarn Jesenice, Ravne in Store, Verige Lesce, Plamen na Kropa, TOVILA Ljubljana, ŽIČNE Celje, akupnih služb SOZD SZ in Metalurškega inštituta Ljubljana so bili s pohodom zadovoljni in mnogi so si pri slovesu objubil: »Nasvidenje prihodnje leto!»

V sredo, 20. avgusta, se je začela drsalno hokejska sezona 1980/81. Delovni skupnosti pri ŠD Jesenice je kljub nekaterim težavam uspelo

V sredo, 20. avgusta, se je začela drsalno hokejska sezona 1980/81. Delovni skupnosti pri ŠD Jesenice je kljub nekaterim težavam uspelo

Pod pokroviteljstvom predsednika skupštine občine Radovljica Leopolda Pernuša bo 28. avgusta na Bledu mednarodni odbojbarski turnir ženskih ekip. Nastopile bodo ekipe TJU ČATA iz Prage, UISP Sarajevo iz Firenc in domača ekipa Bleda. Začetek turnirja bo ob 19. uri v telovadnici osnovne šole na Bledu. Odbojkarice Bleda so novi član II. zveze odbojbarske lige. S pripravi na novo sezono se že priče. Nedvomno bo ta mednarodni turnir prva večja preizkušnja pred nastopanjem v višjem rangju tekmovanja. Zaradi udeležbe ekip iz Prage in Firenc je pričakovati zanimive odbojbarske tekme, kar daje upanje, da bo na turnirju navzočih tudi večje število gledalcev. Ekipa TATRA iz Prage nastopa v I. ligi ČSSR, ekipa iz Firenc pa v italijanski B ligi.

St

Udeleženci balinarskega turnirja ob letošnjem občinskem prazniku (Foto B. Blenkuš)

Planinsko društvo Jesenice gradi novo zavetišče pod Špičko, ker je staro dotrajalo, predvsem pa je bilo mnogo premajhno. Zavetišče je izhodiščna točka za vzpon na Jalovec in na Bavški Grintavec. Za manj izvežbane planince pa je končna točka na enodnevni izlet v rdeče leseno dolino pod Špičko. V soboto in nedeljo, 23. in 24. avgusta, organizira PD Jesenice dvodnevno delovno akcijo. Za prevoz na Vršič in nazaj, hrano in prenočišče bomo poskrbeli mi. Prostovoljci bodo pomagali pri prenosu orodja in pri delu na samem objektu. Zaradi organizacije vabimo prostovoljce, da se javijo v petek dopoldne do 10. ure v pisarno Planinskega društva Jesenice, lahko tudi po telefonu št. 81-291. **POMAGAJO ZGRADITI PREPOTREBNI PLANINSKI OBJEKT.**

skokih so doskočili kar štirinajstkrat v ničo, dva skoka pa sta prinesla ekipi samo sedem negativnih centimetrov. Ekipa Slovenije II se je z rezultatom 3,91 m uvrstila na odlično tretje mesto, dosegla pa je tudi sedem skokov v ničo.

Po treh disciplinah (posamezni skoki na cilj, figure, grupni skoki na cilj) je prepričljivo zmagala v generalni razvrstitvi ekipa Slovenije I pred Vojvodino in ekipo Slovenije II.

Med članami je zmagala Dragica Jovanović iz Srbije, ki je zmagala tudi v obeh posamičnih disciplinah. Po doseženih rezultatih si je edina pridobila pravico nastopa na svetovnem prvenstvu, ki je prav v tem tednu v Bolgariji. Na svetovnem prvenstvu sodeluje tudi jugoslovanska članska reprezentanca, ki jo sestavljajo: Maks Humar, Branko Hrast, Darko Svetina (vsi ALC), Janez Šafarić (M. Sob.), in prvi državni ljubavi Navmović (Paračin).

REZULTATI:
Posamični skoki na cilj s 1000 m: 1. Darko Svetina (10x0), 2. Janez Šafarič (8x0) – oba SL. I., 3.–4. Slavko Kljajič – Voj. (5x0) in Ljubiša Navrovič – Srbija (7x0), 5. Maks Humar – SL. I. (6x0), 7. Matjaž Lazar – SL. II (4x0), 12. Žarko Španinger. SL. I. 6x0), 15. Benjamin Šmit – SL. II (1x0), 34. Branko Hrast – SL. I. (4x0), 39. Bojan Žmavc – SL. II (1x0).

Figurativni skoki z 200 m: 1. Maks Humar 30,92 sek. (7,44, 7,79, 7,74, 7,96), 2. Branko Hrast 33,11 (8,38, 8,10, 8,18, 8,46), 3. Ljubiša Navmović (Srb.) 35,40 (8,20, 8,80, 8,78, 9,62), 5. B. Šmid 39,06, 6. J. Safarić 39,34, 9. D. Svetina 42,14, 10. R. Božić 42,76, 11. Z. Španinger 43,13, 13. B. Žmavc 43,66, 19. M. Lazar 47,10, 29. I. Jug 55,52.

Grupni skoki na cilj s 1000 m: 1. Slovenija I 0,07 m, 2. Vojvodina 2,84 m, 3. Slovenija II 3,91.

Gneralna razvrstitev – posamezno: 1. L. Navmivo 18 neg. točk, 2. Maks Humar 26, 3. J. Šafarič 37, 4. D. Svetina 82, 6. B. Šmid 250, 8. Ž. Španinger 265, 10. M. Lazar 410, 12. R. Božič 461, 21. B. Hrast 1160, 24. I. Jug 1325, 27. R. Zmajc 1690.

Generalna razvrstitev – ekipe: 1. Slovenija I 297 točk, 2. Vojvodina 1757, 3. Slovenija II 1810 ...

Leon Mesarič

V organizaciji komisije za rekreacijo pri konferenci osnovnih organizacij zveze sindikatov pripravi štore in Planinskega društva. Železa Štore je bil 16. in 17. avgusta, že tretji pohod delavcev, delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne na relaciji: KAMNIŠKA BISTRICA – KAMNIŠKO SEDLO (1884 m) – OKREŠELJ – SLAP RINKA – LOGARSKA DOLINA. Pohoda se je udeležilo 380 pohodnikov, od tega 92 delavcev in njihovih svojcev iz TOZD in delovnih skupnosti jesenške železarne.

Pohod, za katerega bi dejansko lahko rekli rekreacijski pohod, je potekal v izredno lepem vremenu, le na Kamniškem sedlu, do kamor je iz kamniške strani spjezala tovarna žičnica, je pohodnike za

Na sotočju Kotarice in Krmarice (800 m), od koder se poganjajeta v triglavske višave najkrajša in najdaljša dolina Kot in Krma, so se najstarejši prebivalci Radovne: Gogali, Psnaki, Požrvi, Biščki, Pocarji, Vrbniki in Gluharji naselili iz Gorji in Krnice pred več kot petsto leti. Rodovi rudarjev in fužinarjev iz Krnice, Spodnje in srednje Radovne so na mahoviti in peščeni zemlji začeli treti travnike, rovtva in polja, ki so zahtevala trdo delo in skopo življenje.

Skupaj z Bohinji, Dolinci in Trentarji pa so zgodaj začeli pisati in ustvarjati triglavsko zgodovino. Čeprav so Bohinjeci zrednjavni per njeni, per dvesto leti s pastirji, kosei, iskalei zradilnih zelišč, rudokopi in fužinarji kazali znanstveniku in razumniku Balthazarju Hacquetu poet v TRIGLAVSKE visave in so Dolinci NEPOSREDNO gledali veličastne severne obaze Triglava, škrlatne, razorane, prisojne in jalove gore, so bili trentarski orli in sokoli mojestri plezanja, kakršni per in za njimi ni bilo. Bili so učitelji poetu in NEKRONANEMU kralju Julijaki Alp.

V Gorenji Radovni Prešerni, Lipovci, Škumavci, Kosmači in Jelčiči niso samo skrbeli gozdov in obdelovali rove, travnike in polja, postali so tudi pastirji tropov z volni brez zvoncev. Po dolini Krme in Kotsa so kuhali ovčje, postali so drvarji, gozdarji in zagreti lovci, poznaže pa so marljivo gradili tudi stanove visoko na sončni strani in tudi na senčni strani Srednje gore, kjer se je divgala od Biškeve gore vedno visvi prek Mecesnova, Dimnikov in Ljunke peči vse do dvoglave Rjavine, kjer so bili najbogatejši vrtovi redkaj planinskih kosov cvetja in pše za devdaj in drobno.

V najzgodnejših časih organiziranega planinstva, ko so se okrog Triglava gradile prve planinske postojanke: Staničeva koča, Planika, Vodnikova koča in Triglavski dom – Kredarica, so Radovničarji skupaj s Radovljanci, Bohinjci, Mojstranci in Dovžani zavihali rokave in prišli na prvo mesto. Že pred prvo svetovno vojno in še pred posebej med obema vojnama so Rečarji, Vrbaniki, Psnaki in drugi iz Radovne postali lovci in nadlovci, ki so znali upleniti največje divje peteline in izslediti najbolj samotne gamske. Pred njimi so klonile težke in nevarne stečine divjadi v stenah Debele peči, Draskih vrhov, Tosca, Vernarja in Rjavine, kjer se je paslo 150 do 200 in več gamsov, ki so bili zlate trofeje na vseh domačih, mednarodnih in svetovnih lovskih razstavah.

Med obema vojnama je bila usmerjena proti izletnikom, turistov in planincev proti Triglavu skozi najkrajšo triglavske dolino Kot. Z razvojem in napredkom alpskega turnega smučanja pa so smučarji utirili dolnoko smučino v zasnežene triglavske višave skozi Krmo. S Cilinim Lojzutom na čelu so Gogali, Bišeki, Pocarji in Panaki pustili pripravljeni in divji lov in prišli za težko nosaško delo. Postali so vodniki in nosači. Na Staničevno kočo, Kredarico in Planiko so tovorili teže bremena skozi dolino Kot in Krmo. Po šest, sedem in osem ur so nosili redno dnevno poleti in pozimi, pripeki poletnega sonca, v strupenem mrazu ledenih zim, med plazovi in nevarnimi meteži tudi mnogo več kilogra-

mov, kot se sami tehtali. To je bilo resnično težko delo in trpljenje. Kljub temu, da je Jože Jakelj iz Mojstrane že leta 1885 zgradil, nadelal in zavoralovo boljše planinskih spozi kot Jože, je njegov sin Joža Jakelj-Jozinov prinesel skozi dolino Kot k Staničevi koč 100 kg teže breme.

Cilin Lojze-Aljož Rekar se je med obema vojnama tako usposobil, da se je poleg nosalskega in vodniškega dela lotil nadelave odličnih planinskih poti, ki jih je zavoralov in markiral iz Krme na Debelo peč, po grebenih Rjavine in po grebenih z Vrbano-vega vrha na Vrbanoovo spico s sestopom v Pekel. Bil je tudi več let skrbnik obrsknih Staničeve kote in zapriženi lovec v bogatih revirjih Krme, Kota in Srednje gore.

Pravo mojstrovino lovskih poti iz doline Kot po policah nad prepadi in pod strmaštimi previsi okoli Luknja pečī v Krma so poiskali in zavarovali gonjaci iz Radovne in jo na nevarnih in izpostavljenih mestih opremili z iglicami, klini, ki mestoma še danes kažejo smer in pot najbolj izkušenim plezalcem v tem samotnem svetu nad dolinama Kot in Krma, kjer je bilo še pred leti toliko planik, kot je na Golici narcis.

Danes so se prebivalci iz Zgornje Radovne oprijeli boljšega in lažjega dela. Zaposlili so se v Mojstrani, na Jesenicah, v Gorjah in na Bledu, le pri Psnaku-Lipovcu konjari se oskrbujejo Planiko, Triglavski dom in Staničeve koč. Vsak dan nosijo pohlevni konjiki skozi Krmo po sto do 150 kg težka bremena v triglavske višave, da meteorologom, turistom, planincem, izetnikom in alpinistom v višavah nad 2300 m lahko v postojankah postržejo z najnujnejšim.

Ložjem, Gasperjem, Boštjanom iz rodov
osmih starih kmetij Radovnicarjev pa se
naglo obetajo novi, lepši in boljši časi.
Novi čas načrtuje za Bleda in Mostranje
v Radovno in dalje v Krmo novo, moderno,
asfaltirano cesto, ki bo z gondolsko žičnico
približala utrip zaledja travliskemu pla-
ninskemu in smučarskemu svetu. Naglo se
bo povečalo množično rekreativno planin-
stvo in visokogorsko turno smučanje.
Skozi Radovno in Krmo se bodo vile pisane
reke ljubiteljev in obiskovalcev triglav-
skega sveta. Prvi znanilci tega novega vala
so že številna naselja vikendašev (60) v
Radovni pod Srednjo goro na začetku doline
Kot in Krma, kjer sonce dvakrat vzhaja in
zahaaja in je na pretek svetlega zraka, lepo-
te, veličine in miru.

V Radovni pa bo še dolgo ostal svetel
spomin na Jakoba Guzelja – Martinka
Rusjaka, ki je znal plezati po Srednji gori
kot nihče pred in za njim, na Joda –
Jožeta Jaklja, ki je skozi Kot nosil 100 kg
tovara, na Čilinega – Mlinarjevega Lojza,
ki je bil vodnik, nosač, oskrbnik in moj-
strski nadzovalec planinskih poti, za
Panake, Podvrze, Gogale, Pocarje in Biščke,
ki nikoli in nikjer niso zgrešili gamasa ali
najlepšega divjega petelina, na srčne, pe-
gumne in neustrane ljudi, ki so zabijali po
Srednji gori iglice po ozkih policah in
okrajnih nad izpostavljenimi prepadi pod
strešastimi previsi in gradili poti, ki so
vode v vrtove redkih planinskih rož in na
bogate pašnike tropov brez vrzovcev.

Ilija Župančič

Uros zupinere